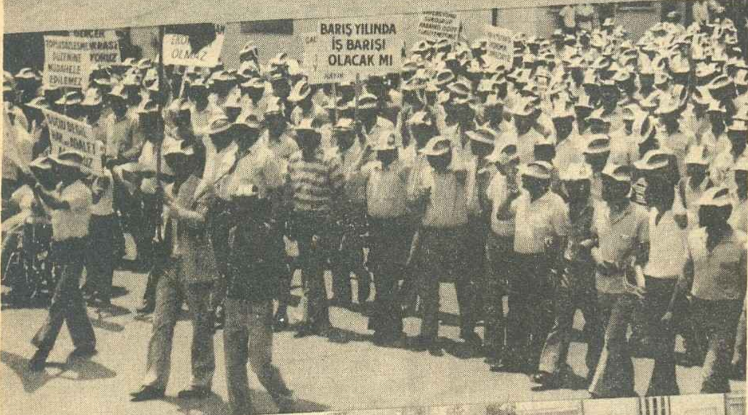
ilk adım

TEMMUZ '86
Sayı: 4
KDV Dahil 250 TL

- **Emekçiler İçin Bir Parti**
- **Eskişehir Yürüyüşü**
- **Cankoçak'la Sosyalist Parti Üzerine**
- **Teksif'te Neler Oluyor?**
- **Ecevitler ve DSP**
- **Günter Wallraff'la Söyleşi**
- **"Açlığa Mahkum Edildik"**

BİRKAÇ SÖZ

15 Haziran günü Mehmet Ali Aybar'ın çağrısıyla "sosyalist bir parti"nin ihtiyaç olup olmadığına, kurulup kurulmayacağına ilişkin bir toplantı yapıldı. Çeşitli görüşler aktarıldı. Toplantıya İlk Adım da davetliydi. Gözlemci olarak katıldık. Toplantıyla ilgili ve ne için, nasıl ve kiminle bir parti konusunu bu sayımızda ele aldık.

Ayrıca konu üzerinde Uğur Cankoçak'la yaptığımız geniş bir söyleşiyi sunuyoruz.

Diğer yandan Brezilya'da gelişen muhalefetin güçlü bir sesi haline gelen "Emekçi Partisi"nin Kuruluş Bildirisi ve Politik Platformunu konuyla ilgili bir yaklaşım olarak yayınlıyoruz.

Canlanma eğiliminde olan siyasi hareketliliğin yaygınlaşması açısından çeşitli görüşlerin konuyla ilgili yaklaşımlarını belirtmesi yerinde olacaktır. Dergimizin sayfalarını bu konuda yaklaşımlarda bulunmak isteyen görüşlere açıyor ve çağrıda bulunuyoruz. Olumlu ya da olumsuz bulalım ister destekleyelim ya da desteklemeyelim; devrimcilerin, sosyalistlerin siyasi bir oluşuma ilişkin mutlaka bir yaklaşımı olmalıdır. Sadece izlemekle yetinmeyip, sorunlara ilgi ve sorumlulukla yaklaşmanın belirleyici bir önemi var.

* * *

İzmir Mitinginden sonra Eskişehir yürüyüşünün ardından da birçok değerlendirmeler yapılıyor. Eskişehir yürüyüşü, ziyadesiyle alınmış "güvenlik" önlemlerine, Türk-İş yönetiminin, işçilerin ve halkın yürüyüşe katılımını engelleme çabalarına rağmen, işçilerin gün geçtikçe ağırlaşan yaşam koşullarını, baskı ve yasakçılığı sendikal haklarına yapılan saldırıları protesto ettiği güçlü bir eylem oldu.

İşçiler tepki ve zorlamalarla Türk-İş yönetimine "eylem" kararı aldırttılar. Bundan sonrada sürecek kolan bir dizi gösteride işçilerin ve emekçilerin daha belirleyici ve etkin bir rol almaları Türk-İş yönetiminin tespit ettiği çerçevede sınırlı kalmamaları için çaba gösterilmelidir.

* * *

Dergimizi ziyaret eden Altınyıldız fabrikasından işçilerle Teksif Eyüp Şubesinde yapılan kongreye ilişkin söyleşi yaptık. '80 sonrasında ilk kez güçlü bir muhalefet oluşturan işçiler, Teksif yönetiminin tüm çabalarına rağmen gelişen muhalefeti bastıramayacağını ve işçilerin sendikalarındaki gerçek yerini alacağını belirtiyorlar.

* * *

Ağustos ayında dergimiz yayınlanmayacak. Eylül ayında yayınlanacak olan 5. sayımız her iki ayı da kapsayacak. Bu bir aylık "rötar"a, dergimizi sizlere zamanında ve daha nitelikli olarak sunabilmek için ihtiyacımız var. Anlayışla karşılayacağınızı umuyoruz.

NOT: 3. sayımızda 15-16 Haziran Direnişi ile ilgili yazımızın sayfaları teknik bir hatadan dolayı yanlış bir sıralama içinde çıkmıştır. Yazının metninde bir eksiklik yoktur. Özür dileyerek bildiririz.

İÇİNDEKİLER

Posta Kutusu: Mehmet Yahya Karaca 1405 Sirkeci-İstanbul

Posta Çeki: Mehmet Yahya Karaca 214779

ilk adım

Sahibi: Mehmet Yahya KARACA **Yayın Yönetmeni:** Hakan MAHMUTOĞLU
Yazışleri Müdürü: Kemal KÖK **Teknik Yönetmen:** Nurcan ÖZDEN
Yönetim Yeri: Alayköşkü Cad. Sıdıka Batu İşhanı No: 305 Cağaloğlu-İSTANBUL
Abone Koşulları: Yıllık 3000, Altı aylık 1500 TL
Basım: Murat Ofset

Emekçiler İçin Bir Parti

Son günler olumlu ve olumsuz yaklaşımların birlikte üretildiği parti sorununu öne çıkardı. Öyle gözüküyor ki süreç bu konuda bütün sosyalistlerin düşüncelerini netleştirmeye doğru gelişecek. Geçmiş alışkanlıklardan farklı olarak hiçbir anlayış en azından şu aşamada tek başına yöneliş üretmekten kaçınmaktadır. Bunun anlaşılır nedenleri vardır. Birincisi geçmişte ayrı olmalarının nedenini açıklamakta güçlük çeken siyasi anlayışların getirdiği olumsuzlukların bugün tekrar edilmemesi doğrultusundaki güçlü eğilim. İkincisi bugünkü koşulların doğrudan birlikte hareket etmeye zorlayıcı etkilerin oluşturduğu eğilimdir. Birlikte olma eğilimine neden olan bu faktörler sözkonusu olurken, diğer yandan bu birliktelik arzularının temellerinin uzlaşma anlamında oluştuğu söylenemez. Şu ana kadar tartışma platformunun temel yaklaşımların belirlenmesi açısından yeterli bir düzeye ulaşmadığı dikkate alınırsa bu da doğaldır.

Mehmet Ali Aybar'ın çağrısıyla 15 Haziran'da yapılan toplantı parti konusunun sistematik ilk tartışması oldu. Basında geniş bir biçimde yer alan toplantı esas anlamıyla parti konusunda katılanı katılmayanı ile görüş belirlemenin gerekliliğini gündeme getiren bir işlev üstlenmiştir. Herşeyden önce sosyalistlerin güncel politik sürece katılımlarına sağladığı etki ölçüsünde olumlu bir adımdan sözetmek mümkündür. Yaşadığımız koşullarda siyasal yöntemleri bir tek soruna indirgemek mümkün değildir; ama parti sorunun önemli bir yer işgal ettiği gözardı edilemez.

Uzun süreli bir baskı döneminin ardından parti üzerine yaklaşımların bir anda netleşebileceğini beklememek gerekir. Bugün hâlâ geçmiş dönemde kurulmuş sosyalist partiler yargılanmaktadır. Sosyalistlerin bir çoğunun da bulundukları konumdan ötürü aktif politikaya dahil olamadıkları unutulmamalıdır. Bütün bunlar gündeme gelen parti konusunda gerçekten yeterli olacak değerlendirmeleri gerekli kılmaktadır. Tek başına 'sosyalist parti'nin kurulmasını bugünkü durumun aşılmasında veri olduğunu söylemek mümkün değildir. Bu yüzdendir ki parti konusunda 15 Haziran'daki katılımın daha da genişletilmesini isteyen görüşler haklı bir zemine dayanmaktadırlar. Farklı görüşlerin geniş katılımıyla oluşacak platformların sonuçta tek parti çatısına ulaşıp ulaşmayacakları ayrı bir sorundur. Böyle bir yaklaşımı da ön koşul haline getirmek günün gerçeklerinden kopmak olur. Zaten bilinmektedir ki kimi anlayışlar bir partiyi kurulması yaklaşımına karşı çıkmaktadırlar. Ancak yine de bütün bu farklı yaklaşımların kendini ifade etmesine olanak sağlayacak platformun oluşması birlik ve ayrılık noktalarının belirlenmesine yapacağı katkıyla olumlu bir rol oynayacaktır. İşte böyle bir süreç sonunda ortaya çıkacak olan ortak anlayışların belki de tek olmayan olmama ihtimali daha fazla kolan bir sonuçla partinin günün koşullarında yerine getireceği görevler belirlenmiş olur. Böyle bir sonuçtur ki geniş kesimleri böyle bir partinin gerekliliği konusunda inandırmış olur.

Diğer yönden parti kuruluş tartışmalarının içinde eski yeni sendika önderleri, emekçi önderleri, işçi önderleri yer almalıdır. Şu anda karşı tutumda olanları da gerekçelerini açık ve net olarak belirtmelidirler. Türkiye'de sosyalist hareketin tarihinin 1900'lere kadar dayanmasıyla beraber, kitleselleşme boyutunu 60'lı yıllarda kazandığını veri alırsak 25 yıllık yaşanmış bir deneyim vardır. İşte bütün bu deneyim süresince pratik mücadele içinde yer alan işçi sınıfının önder unsurlarının oluştuğu dikkate alınmalıdır. Bugün her şey berhava olmuş da herşeyi yeniden kurmaya yöneliyormuş gibi hareket etmek mümkün değildir. Böylesi bir yanılgı önce aydınlar sonra işçiler ve emekçilere doğru sürecin fazlasıyla şematik yaklaşımına hapseder. İçinde bulunduğumuz an teorinin ilk sayfalarından hareket etmeyi anlamlı kılmıyor. Sosyolojik kompozisyonu belirleyecek olanında büyük ölçüde tercihler olduğu tesbit edilebilmelidir. Şu anda ağırlıklı olarak 'sosyalistlerle' başlayan tartışma çevresini veri olarak ele alıp bununla sınırlanmak anlayış meselesidir. Bugün atılacak her adımda emekçi önderlerinin yeri olduğu belirlenmeli her platform buna göre oluşturulmalıdır.

Önünde kitleselleşme hedefini koymayan bir parti anlayışı bugün sosyalizme ivme kazandırmak gücünden yoksun kalacaktır. Bunun anlamının DSP örneğinde olduğu gibi binlerle ifade edilen kurucu sayısıyla ilintili olmadığı açıktır; böylesi bir yaklaşım biçimseldir. Sorun yaklaşım tarzıdır. Birbirleriyle bütünsel düşünce uyumu gösterenlerin farklı

anlayışlardan kendini ayırarak atacakları adımların geçmiş deneyimleri de dikkate alınınca kitleselliğe ulaşması ihtimali zayıftır. Birlikte olmanın getireceği çekim gücünün kitleselliğe ivme kazandırması mümkündür. Türkiye'de böyle bir sürecin yaşanma ihtiyacı vardır. Teoriyi kitabilikle karıştırmayan anlayışlar bunun önemini kavrayabilirler. Bugün kurulması amaçlanan partinin böylesi bir kaldıraç rolü oynaması gereklidir. O zaman hangi anlayışlar hangi ortak hedeflerde birleşebilirler bunu açığa çıkarmaya çalışmak gereklidir. Bu netleştirilmeye çalışılmadığı takdirde 'hepimiz birleşelim' çağrısının çocuksu saflığıyla boşa kürek çekmeye devam edilir. Şu ana kadar her kesim kendi görüşlerini birleşmenin ortak hedefi olarak olsa olsa yumuşatılmış bir biçimde ortaya sürmektedir. SDP çevresi Türkiye'ye özgü sosyalizm anlayışının temel hatlarını Uğur Mumcu'nun da köşe yazıları desteğinde gü..deme getirirken, Saçak çevresi ise milli uzlaşma ve süper güçler teorisini bugüne uyarlanmış biçimde gündeme getiriyor. Gün dergisinde bu temeller bazı yazılarda sol blok ve yaşayan sosyalizmi savunanlar temeline bürünüyor. Bu özet başlıklarla ifadesini bulan ortak nokta önerilerinin ısrarlı olunduğu takdirde dayatmacılığa dönüşebileceğinden ve buna da kimsenin tahammülü olmadığının öneri sahiplerinin de farkında olduğundan kimi arayışlar gündeme gelebiliyor.

Gerekli Olan Tesbit

Emekçi sınıfların bir partiye olan ihtiyaçlarının gerekçeleri konusunda bir netliğe ulaşmanın da gerekli olduğu giderek ortaya çıkmaktadır. Böyle bir parti Uğur Mumcu'nun deyişiyle "NATO ülkelerindeki kadar demokrasinin"gerekli unsuru olarak mı önerilmektedir? Yoksa "Gerçek bir milli uzlaşma, hiç kuşkusuz, emekçi yığınların siyasal katılımını da gerekli kılar" (Saçak sy. 25) anlayışıyla oluşan anayasacılık eğiliminin payandası olarak bir sosyalist partiye ihtiyaçtan mı kaynaklanmaktadır? Başka bir ifadeyle "Yasal siyasi yelpazenin solunda bir boşluk mevcuttur ve bu boşluğun ne pahasına olursa olsun doldurulması" (Gün sy. 16, Çağatay Anadol) yeterli bir gerekçe midir? Bir başka yaklaşımda "sosyalist söylemin siyaset alanından uzaklaştırılmasını ve sosyalist muhalefetin sesini duyuramamasını parti kurulması için yeterli gerekçe" (11. tez 3, N.Satlıgan - G. Gürsoy) olarak ortaya çıktığını belirlemekle yetinmek midir? Bu türden daha da genişletilebilecek yaklaşımlar bugünkü koşullarda partiye olan ihtiyacın ya eksenini kaydırıyorlar, ya da yanlış bir eksene dayıyorlar. Bu noktada alıntı yönteminin çoğu zaman sakıncalarını içinde taşıdığını belirtirken, kullanılan ifadelerin de bu çevreler için geçerli olduğunu gözden kaçırmamak gerekiyor. Ne için bir parti sorusunun cevabı da büyük ölçüde gerekçelerin belirlenmesinde ortaya çıkıyor. Çünkü bunlar birbirine bağlı noktalardır.

Bugün parti sorununun gündem maddesi haline gelmesini dayatan iki faktör rol oynuyor. Birincisi çok açık tartışmanın belirleyici olmaması gereken yanı, 12 Eylül sonucunda sosyalist partilerin kapatılmış olması ve halen bir sosyalist partinin kurulmamış olmasının getirdiği boşluk. Bu durum kimi anlayışlar için yeterli bir gerekçe haline gelebiliyor. 'Demokrasi'nin gereğini yerine getirmek anlayışını eksen alan bu eğilimler, gerçek adımların engeli haline geliyor. Sorunun batı hükümetlerini ve dolayısıyla kendi hükümetimizi de rahata ulaştıracak göstermelik sol bir partinin oluşturulması tehlikesiyle karşı karşıya olduğunu işaret edenler haklılık kazanıyor. Sosyalist hareket bugün ulusal ve uluslararası gelişmelerin önüne getirdiği problemlematiklerle sürüklenmek değil, bu süreçlerin müdahaleci bir etken faktörü olmanın yollarını bulmak zorundadır. İşte parti sorununun gündem maddesi haline gelmesini getiren ikinci neden nesnel temellere dayanıyor. Bu da Türkiye'de işçi sınıfının, emekçi sınıfların hiçbir dönemde kendi partilerinde bir emekçi partisiyle toplanamayışlarından kaynaklanıyor. Türkiye'de partileşme tarihi başladığından itibaren kurulan hiçbir devrimci, sosyalist parti emekçilerin geniş kesimine ulaşamamıştır. Emekçi yığınlar 1950'lerde DP'nin sonra AP'nin, CHP'nin içinde yer almışlar, burjuva partilerin bazen birine bazen diğerine katılmakla yetinmek zorunda kalmışlardır. Devrimci önderliklerde geniş bir emekçi partisinin oluşmasını sağlayacak taktikler geliştirememişlerdir. En gelişmiş örnek olan TİP dahi emekçilerin ancak küçük bir kesimini temsil edebilmiştir.

Temelleri olan bir emekçi kitle partisi önerisi böyle bir halkayı tesbit ettiğinden ötürü gerçekçi bir amaç haline dönüşüyor. Acele edilmemesini ifade edenler oldu bitti kuşkuculuğu ile değil de kitle partisi gereğini tesbit ettikleri ölçüde tutarlı olabiliyorlar. Onun içindir ki bugün farklı sol anlayışların, emekçilerin, işçi önderlerinin ortak anlayışlar tasbit ederek belirlenecek hedefler içerisinde en geniş katılımı sağlayacak parti kurma adımlarını atmak doğru olan yöneliştir. Bugünün koşulları böyle bir taktiğin nesnel ifadesidir. Yaşamın her anını değişmez modellerle tesbit etmek mümkün değildir. Ama bugünün koşullarında her parti az sayıda kişiyle kurulur, bu öncülerin açacağı yoldan genişler demek, kolaycı aynı zamanda da çözüm üretmeyen bir yaklaşım oluyor. Bugün oluşturulması gereken burjuvaziden bağımsız emekçi sınıfın çıkarlarını savunan bir kitlesel partidir. Politik anlayışının temel hattı burjuva partileriyle ya da burjuva partilerinin

kendi aralarında oluşturduğu uzlaşmalardan medet ummak değil, emekçi yığınların çıkarlarını açık ve net olarak savunmak olmalıdır. Böyle bir anlayış politik süreç içersinde diğer partilerle pratik geçici işbirlğini reddetmez ama "demokrasi cephesi" gibi muğlak tanımlarla burjuva partilerle sürekli uzlaşmaların karşısında yer alır. Emekçi partisinin sosyal demokrasiden farkı sadece nihai olarak köklü dönüşümler istediği anlayışından kaynaklanmıyor. Bu fark, bütün mücadele anlayışının farklı olmasındandır. Hele bugün kurulacak partinin temel anlayışı, halihazırdaki siasi partilerin "milli, ulusal vb. uzlaşma" liberal reformist teorilere, modellere kaynaklık edecekse böyle bir partinin kurulmasına karşı çıkıp SHP'de yer alanlarla bir farkın olacağı hiç söylenemez.

Bugün Türkiye'de bir kitle radikalizasyonunun olmadığı doğrudur. Ama gerek işçi sınıfı, gerek yoksul köylülük, gerekse kır ve kent küçük burjuvazisi ve de öğrenci gençlik içinde yaygınlaşan hoşnutsuzluklar ve yer yer meydana gelen kendiliğinden hareketler politik bir önderliğin gerekliliğini hissettirmektedir. Azgelişmiş ülkelerde istikrarın hızla istikrarsızlığa dönüşebildiği, sınıfsal güç ilişkileri dengesinin çabuk değişebildiği unutulmamalıdır. Öte yandan emekçilerin "sosyal demokrasiye" yönelmeleri de yine potansiyel bir radikalizasyonun bir ipucu olarak değerlendirilebilir. Sendikal düzeyde kimi oluşumlar, muhalif sesler de dikkate alındığında, bir emekçi kitle partisi için gelecek süreçte elverişli koşulların olamayacağı söylenemez. Bu bakımdan sosyalistlere önemli görevler düşüyor. Bugün ya da yarın kurulacak olan partinin reformist yanlarının bulunması mümkündür. Buna rağmen bunun ötesinde hedeflere sahip olan sosyalistler düzenle uyumun dışına çıkacak anlayışlarıyla böyle bir platformu değerlendirip mücadele etmelidirler. Son dönemin etkisiyle reformizmin etkinleştiği bir ortamda karşı olan anlayışlar, devrimci akımlar teorinin enginliğiyle pratik zenginliğini kaynaştırabilmelidirler. Oluşan platformlar mütereddit bekleyişlerle geçiştirilmemelidir. Gerekli çerçeve belirlenip gerektiğinde farklı anlayışlarla aynı platformda doğru yönelişlerin mücadelesi verilebilmelidir. Bunun için emekçileri acil ve demokratik talepler ağırlıklı mücadele içinde örgütlemek, işçi sınıfının bağımsız siyasi tavrını geliştirmek için ilk adımları atmak sosyalistlere düşmektedir.

Patronların olmadığı, bağımsız bir emekçi kitle partisi oluşturmak elbette ki sermaye ile emek arasındaki mücadeleye farklı biçimlerde yaklaşan sosyalist güçlerin, ortak hedefler için ortak bir platforma oturmalarını zorunlu kılmaktadır. Evet! bu kesinlikle bir zorunluluk olup, pragmatik yaklaşımlara izin vermeyecek ölçüde ciddi ve tarihsel bir adımdır. Hiçbir sosyalist akım bu platforma sırf kendi gücünün muhasebesi sonucu olarak değil, sınıf ile önderlik (veya önderlikler) arasındaki ilişkiye bakışla, sosyalist demokrasiye, kitlelerin mücadele içinde örgütlenip sosyalizme kazanılmasına inançla katılmalıdır.

Bir kitle radikalizasyonu eninde sonunda yaşanacaktır. Bunun için önceden yeterli hazırlığı yapmayan, yeni çalışma biçimleri, mücadele yöntemleri geliştirmeyen önderlikler bu radikalizasyonun ileri adımlar atabilmesinde gereken önder rolü üstlenemeyeceklerdir. Evet! düşünülen partinin sosyalist demokrasi anlayışı ile bezenmiş örgüt anlayışına sahip olmasının önemi dayandığı ilkesel yaklaşımın doğruluğu bugünün tartışmalarının da gösterdiği gibi yaşam tarafından doğrulanmaktadır. Farklı eğilimlerin bir partide anlayışlarını koruyarak ve savunarak ortak oluşturulmuş parti programına eylemde birlik anlayışıyla bütünleşmelerinin mümkün ve doğru olduğu etkin bir anlayış haline gelmektedir.

Ancak sosyalist demokrasi anlayışını da ortak ilkeler ve hedeflerin belirlenmiş sınırları çerçesinde oluşabileceği açıktır. Bu anlayış ilkesizliğe davetiye çıkaran iyiniyet hummasına tutulmak değildir. Daha geniş sosyalist akımların katılımı kararına varan ilk parti sorununun tartışıldığı toplantıda dahi, katılanların da çoğunda varolan tutumu belirten "Toplantıya katılmamamın bir nedeni de geçmişte neredeyse tüm Türkiye solu tarafından dışlanmış bir görüşün aktif olarak yer aldığı bir girişimde bulunmak istemeyişimdi" (Ş. Ormanlar, Yeni Gündem, sy. 16) ifadesi geçmiş olumsuzluğun ve anlaşılır sol ölçülerin dışına giden sözkonusu bu görüşün hiçbir şey olmamışçasına değerlendirilmesinin imkansızlığını ortaya sermektedir. Sorun kişiler değildir, bu hızla mazlum kişi görünümünün faydacılığını ortaya getirir. Bahsedilen görüşün temsilcisi D. Perinçek'in "1970'lerde bana CİA ajanı diye saldıranlar sonra gelip 'yanıldık' diyebilirdiler" (Yeni Gündem, sy. 16) ifadesiyle görülmektedir ki yine bu görüş 'yanılanlar' aramaktadır.

İdeolojik söylemiyle egemen güçlerle aynı dili kullanmış, eylemleriyle onların safına düşmüş sola hiçbir zaman güven vermemiş olan bir yapı ile birlikte hareket etmeyi düşünmek aşırı iyimserliktir. Bugün de bu görüşlerini değiştirdiklerini gösterir —muhasebe ihtiyacından en çok kendilerinin bahsetmelerine rağmen— herhangi bir belirti yoktur. Bu çizginin yer alacağı bir parti, sosyalistlerin birlikte hareket etmelerinin önünde önemli bir engeldir. Bütün bunlar netliğe kavuşturulmadan güçlü adımlar atmak mümkün değildir.

Yanlış bileşimlerin kargaşayı ve güçsüzlüğü, doğru bileşimlerin güçlenmeyi getireceğini bilerek hareket etmek gerekir.

Eskişehir Yürüyüşü

Ekmek, Barış, Özgürlük

'80 sonrasında sendikal, toplu sözleşme ve grev haklarından geriye pek birşeyin kalmadığı bir ortamda yitirilen hakların geri alınma mücadelesinde bir adım daha atıldı. Türk-İş yönetimi İzmir Mitingi'nden sonra Eskişehir yürüyüşünü de düzenlemek zorunda kaldı. Fakat bu kez akıl almadık tedbirlerle. İzmir Mitingi'nde hükümet ve Özal aleyhine atılan sloganların yanı sıra Şevket Yılmaz ve Türk-İş yönetiminin aleyhine de sloganlar atılması, yönetimi son derece rahatsız etmişti. İşçilerden çok, dışarıdan mitinge katılan kişilerin aleyhte sloganlar attığı kanısıyla Türk-iş yönetimi bu kez halkın katılımını engellemek için tedbirler aldı. Türk-İş sendikalarının getirdiği işçilerden başka işçilerin yürüyüşe katılmaları engellendi. Dışarıdan "sızmalara" karşı tedbir, bizzat Türk-İş yönetimi tarafından yetkililerden istendi.

Mitingin askeri bir disiplin altında geçmesi, işçilerin Türk-İş yönetimine bağlı oldukları görüntüsü verilmek isteniyordu. Tembihlenen davul-zurna ekibi devamlı askeri marşlar çaldı. Ancak işçilerin protestosu sonucu askeri marşlar terk edilerek halk oyunları çalınmaya başlandı. Yürüyüşe katılan işçileri yıldıran aramalar, bir çok yolların kesilmesi dolayısı ile yürüyüşe katılmak isteyenlerin neredeyse kilometrelerce yol yürümeleri "güvenlik" tedbirleri değildi. İşçilerin ve işçilerin dışındaki emekçi halkın yürüyüşe katılmalarının engellenmesi için alınmış "tedbirler"di. Polis helikopterlerinin sanki savaş alanındaymışçasına hareketler yapmaları, toplantı alanının üzerinde "alçak" uçuşlar yapmalarını Şevket Yılmaz "kafa bozmak için yapıyorlar ama biz bozulmayacağız" gibi sözlerle geçiştirmeye çalıştı. Herhalde bu "yoğun" tedbirleri kendilerinin istediğini söyleyemezdi. Korktuklarının halk olduğunu itiraf edemezdi. Eskişehir yürüyüşünde de İzmir Mitinginde de atılan "Herkese İş Mutfağa Aş", "Evde ve Mutfakta Ekonomik Çıkmazdayız", "Şartlı Greve Hayır", "Sendikasız Demokrasi Olmaz" gibi işçilerin ekonomik ve sendikal sorunlarını dile getiren sloganların yanı sıra Türk-İş yönetiminin tespit etmekten özellikle kaçındığı "Hükümet İstifa", "Özal İstifa" gibi sloganlar ve "Gerçek Demokrasi İstiyoruz" gibi sloganlar atıldı.

İzmir Mitinginde sık sık atılan sendikalara konulmuş siyaset yasağına rağmen "siyasal nitelikli" bu sloganların Eskişehir yürüyüşünde de gündeme gelmesi, işçilerin tüm engellemelere rağmen ne yönetimi ne de yasakları dinlemeyeceğinin,protestosunu sloganlarına yansıtacağının bir göstergesidir.

Özal ise onbinlerce kişiyi cezalandırmak mümkün olmayacağı için bu durumu büyük bir pişkinlikle "Demokrasi işliyor" diyerek karşıladı.

Ama tek "pişkin" Özal mı? İzmir Mitinginde işçilerce istenmedigi açıkça ortaya konmuş ama koltuğuna iyice yapışmış olduğundan tüm tepkilere rağmen yine kürsülere çıkarak rolünü oynamaya devam eden Şevket Yılmaz sanki Özal'dan daha mı az "pişkin"?

Yaptıkları ile konuştukları hep birbirine ters düşmüş Türk-İş yönetiminin şimdiki sözcüsü Şevket Yılmaz, ağır yaşam koşullarının sorumluluğunun kimde olduğu konusunda şöyle diyordu:

"Bu hiç kuşkusuz durup dururken olmamıştır. 1980'de işçiler ve işçi hak ve özgürlükleri aleyhine sistemli bir kampanya başlatılmış, daha sonra bu kampanya Anayasada ve iş yasalarında yapılan değişikliklerle kurumlaştırılmıştır. İşçi hakları ve özgürlükleri, bir avuç insanın ekonomik çıkarlarının korunması uğruna feda edilmiştir. Sendika özgürlüğü

ilkelerine uygun bir demokratik bir düzen istiyoruz".

İnsan şaşırıyor! Yeni Anayasayı daha oylanmadan kabul ettiğini ilan eden, işçileri bu anayasaya oy vermeye çağıran anayasada getirilen kısıtlamaları onaylayan Türk-İş yönetimi değil miydi? Şevket Yılmaz'ın şimdi mi aklı başına geldi?

Türk-İş yine rolünü oynuyor. Gerektiğinde iç içe geçtiği düzenin sürdürülmesi için herşeyi yapıyor. Düzenin yaşaması için ne isteniliyorsa, işçilerin aleyhine olsa da kabul ediyor. Hoşnutsuzluk arttığında, su yüzüne çıkmaya başladığında, emekçiler baskı ve yasakçılıktan kurtulma istemlerini dışa vurmaya başldığında hükümete, iktidara veryansın ediyor. Kötülükleri sıralıyor, ağır yaşam koşullarından bahsediyor, kısıtlamaları eleştiriyor, hak arıyor. Yani susulacaksa susuyor konuşulacaksa konuşuyor. İşçileri "kollamak", "taşkınlıkta" bulunmamalarını sağlamak, onları pasifize ederek düzene bağlamak Türk-İş'in görevi. O da politikasını buna göre ayarlıyor. Nabza göre şerbet dağıtıyor.

Şevket Yılmaz'ın özellikle sendika özgürlüğünden bahsetmesi hayret verici. Her zaman sendikal demokrasiden özgürlükten yana değil, sendikal despotluktan yana olmuş "ağalık" yapmış Yılmaz'ın bu sözleri fazlaca inandırıcı olmuyor. Yaşanan olaylar, Türk-İş içinde hiçbir muhalif sesin çıkmasına tahammülü olmayan, muhalefeti her çıktığı yerde bastırmaya çalışan ama şimdi demokrasiden bahseden Yılmaz'ı yalanlıyor.

DİSK'in faaliyetinin durdurulmasına hiç ses çıkartmayarak kayıtsız kalan hatta "12 Eylül'ün gelişini hazırlayan olayları" DİSK'e bağlayan Türk-İş başkanı, şimdi "sendika özgürlüğü ilkelerine uygun bir demokratik düzen..."den bahsedebiliyor. Yaptığı ile söylediğinin ne kadar birbirine ters oldğu gayet açık.

Şevket Yılmaz şöyle devam ediyor:

"KİT'lerin özel çıkarlara feda edilmesine, peşkeş çekilmesine kesinlikle izin verilmeyecektir."

KİT'lerin tasfiyesi sorunu ile birlikte ortaya çıkan yeni işsizler ordusu konusunda kuru gürültünün dışında parmağını bile oynatmayan, konuya başından beri ilgisizliğini sürdüren üstelik ilgilendiği yerde de

işçilerin aleyhine sonuçlar doğmasına yol açan, (Haliç'i temizleme operasyonu ile ilgili olarak yıkılacak Sümerbank Fabrikasında takındığı tutumla Türk-İş yönetiminin kimin yanında tavır aldığı bellidir. Bkz. İlk Adım Sayı 3 ve 4) böylelikle KİT'lerin tasfiyesini kolaylaştıran bir yönetim, birçok işçinin işsiz kalması ve birçoğunun da işsiz kalma korkusu karşısında işçilerin duygularını sömürmek amacıyla KİT'lerin "özel çıkarlara feda edilmesine izin vermeyeceğiz" diyor. Bu nabza göre şerbet vermek değil de nedir? Bu işçilere ihanet değil midir? İşçilerin sözcüsü durumunda bulunup işverenin işini kolaylaştırıp onbinlerce işçinin işsiz kalmasına göz yummak.... Yılmaz'ın şu sözlerine de kulak verelim:

"Bugünkü hükümet tüm doğal ve demokratik isteklerimize karşıdır. Hükümet, geniş halk kitlelerinin değil, iktisaden güçlü durumundaki küçük bir azınlığın yanındadır. Türkiye'de demokrasi işte bu bir avuç insan için vardır. İşte bunu değiştirmeye mecburuz ve değiştirmek bizim elimizdedir. Bu hedef kutsal bir hedeftir. Bunun mutlaka değişeceğini bilmeliyiz. Böyle bir düzende işçiler, 6 yıldır yaşadıkları haksızlıkları ve adaletsizlikleri asla yaşamazlar.

Pes doğrusu! Bu kadar olur! Tüm hakların tırpalandığı baskının ayyuka çıktığı, demokrasi lafının bile ağızlara alınamadığı bir dönemde oluşturulan hükümete bakan (Sosyal Güvenlik Bakanı) olarak Sadık Şide'yi vermiş, bu denli bir ilkesizliği içine sindirebilmiş Türk-İş yönetimi şimdi "6 yıldır yaşanan haksızlıklardan" bahsediyor.

İşveren Sendikaları Başkanı Halit Narin yeni çalışma yasası ve Sendikalar Kanunu hakkında "20 yıldır biz ağladık, işçiler güldü, şimdi gülme sırası bizde" gibi sözlerle memnuniyetini belirtirken, her defasında faaliyetinin durdurulmamış olmasından gururla bahseden Türk-İş yönetimi hiçbir şey diyemiyordu. Çünkü yasaların bu şekilde oluşturulmasında kendilerinin de payı vardı. Öyleyse Şevket Yılmaz'ın işçi haklarının düşmanı bir "büyük patron"la yemeklerde biraraya gelip elleriyle Narin'in ağzına işçilerin sırtından çıkartılan lokmaları vermesi ancak "büyük ağa"lara yakışan böylesi bir davranışta bulunması bizi şaşırtmamalı. Bütün bunlara bakınca, kendisini mazur göstermek için "o zamanlar birşey yapılamazdı" gibi sözlerle geri çekilmelerinin nedenlerini açıklamasının dünkü ve bugünkü pratik

"mücadelesine" bakıldığında ne kadar inandırıcılığı vardır?

Oluşturulan yasalarla istedikleri üzere grevlerin rahatça yapılamayacağını iyi bilen, yapılsa bile işveren üzerinde herhangi bir yaptırım sağlamayacağını gören Halit Narin'in "grev yapılamaz" yönündeki sözlerine Şevket Yılmaz, sözde karşı çıkar gibi görünerek şöyle diyordu: "Halit bey grevler yapılamaz diyor. Galiba espri yapıyor. Türkiye'de grevler olacaktır. İşçi başka çaresi kalmadığı zaman grevler olacaktır. Bunu herkes kabul etmelidir. Yasalara saygılı olan herkes prosedürü zor da olsa bu ülkede grev yapılacağını bilmelidir."

Böylesine bir kraldan çok kralcı tavır herkese nasip olmaz. Asıl espri yapan Narin değil Yılmaz! Egemen güçlerin dayattığı istemlerin aynen gerçekleştiği, düzenlemelerin onların çıkarlarına göre ayarlandığı, bütün avantajlara patronlar sahip oldukları halde kendi sahalarında Şevket Yılmaz patronları tehdit ediyor! Hem de ne adına? İşçilerin lehine sonuçlanan kaç sözleşme imzaladığı kaç grev yaptığı şöyle bir araştırılsa rezilliği derhal ortaya çıkacak bir Türk-İş yönetimi adına.

Ayrıca bu sözleriyle çelişik en az on değişik beyanı vardır Yılmaz'ın. Örneğin 80 sonrası yapılan ilk grevlerin çok eşitsiz avantajlarla geliştiğinin saklanamadığı bir ortamda da şöyle demiştir:

"... bu yasalarla grev yapmanın mümkün olmayacağını söylemiştik. Ancak derdimizi anlatamadık. Yasalar tatbik edildikten sonra gerekli değerlendirme ve tashih yapılır dediler. İşte şimdi gördük. İşçi ücretini alamıyor, asgari ücretle çalıştırılıyor, durumunu biraz rahatlatmak istiyor, sendikaya üye olup toplusözleşme yapılsın istiyor. Ancak işveren masaya oturmuyor, ya da sendikayı elinin tersiyle itiyor. Çünkü biliyor ki bu yasayla grev yapılsa bile bu kendisine hiçbir sıkıntı getirmeyecek? Onun için diyoruz ki, bu yasalarla grev olmaz."

Hem yapılır hem de yapılamaz. Her sözü duruma göre ayarlanmış bir yönetimin söyleyebilecekleri ancak bunlardır. Yapılacak birşey olmadığına göre "işçi başka çaresi kalmadığı zaman" işverene hiçbir "sıkıntı" vermeyecek grevler yapacak. Ya da durumun değiştirilmesi işçilerin lehine çevrilmesi?..

Türkiye'de demokrasinin bir avuç insan için varolduğunu bunu değiştirmek geretiğini ve bunun işçilerin elinde olduğu gibi doğru işçilerin istemlerini yanstan bir söyleme rağmen Türk-İş yönetiminin hiç ilgilenmediği bir sorun. "Ayinesi iştir kişinin lafa bakılmaz".

Demokrasi meselesine gelince:

Türk-İş işçi haklarının bozguna uğratıldığı bir dönemde sadece işçilerin sendikal haklarına karşı değil sıkıyönetim, olağanüstü hal, DGM, siyasi partiler, toplantı ve gösteri yürüyüşleri, dernekler v.b. gibi birçok yasanın kabülünde kayıtsız kalarak, işçilerin emekçilerin örgütlenme haklarına kendilerini siyasi olarak ifade etmelerine karşı getirilen baskı ve yasaları onaylamıştır. Şimdi "geniş halk kitlelerinin değil, iktisaden güçlü durumdaki küçük bir azınlık demesi gerekir.) egemen kesimlerin dayattığı, işçilerin aleyhine düzenlemelere boyun eğdi, hatta destekledi.

Türk-İş'in bilinen niteliğidir bu: İktidarların dümen suyuna gitmek.

Açıklamalarına göre Türk-İş eylemlerine devam edecek. Eskişehir yürüyüşü halk katılımının engellenmesine rağmen belki de İzmir Mitingini aşan bir katılımla gerçekleşti. Bütün tedbirlere, olağanüstü polis önlemlerine rağmen yürüyüş güçlü bir biçimde yapıldı.

Bırakalım Özal mitingi büyük bir yüzsüzlükle "Demokrasi işliyor" diye değerlendirsin (mitinglerden alınan insanların karakollarda işkence görmesi mi demokrasinin işleyişini gösteriyor, yoksa gözü dönmüş bir biçimde televizyon kameramanını döven ve arkasından özürü kabahatinden büyük bir mazeret uydurarak kameramandan özür dilerken ben sizi sendikcı sandığım için dövdüm diyen polislerin "gösterileri mi" demokrasi?) Bırakalım Şevket Yılmaz atıp tutsun, ne insanların meydanları doldurup hükümeti protestosu ile ölçülür ne de Özal "demokrasi işliyor" deyince demokrasi işler. Demokrasi halkın siyasal egemenliğidir ve bugün halkın siyasal egemenliği sözkonusu değildir. "Gerçek demokrasi istiyoruz" sloganı hayata geçirmeye çalışıldığında bütün bu aldatmacalara verilecek en iyi cevap olacaktır.

Teksif Eyüp Şubesi Muhalefeti:

"Yönetimin Oyunları Boşa Çıkacaktır"

Sendikalar açısından bu yılın kongreler yılı olması nedeniyle Türk-İş'e bağlı çeşitli iş kollarındaki sendikalarda şube kongreleri yapılıyor. Bir önceki kongrelerden farklı olarak gücü giderek artan bir muhalefet ortaya çıktı. Fabrikalardaki delege seçiminden tutun da Şube kongrelerine kadar çoğunlukla kendiliğinden gelişmesine rağmen muhalfet, Türk-İş yönetimini tehdit ediyor. Bu durumun farkında olan Türk-İş yönetimi de muhalefeti susturmak, engellemek, susturamadığı engelleyemediği yerde ise tehditlerle bastırmak istiyor. Yöneticilerin koltuklarını kaybetme korkusu onları insafsızlaştırıyor. Kendilerine muhalif olduğunu tespit ettikleri kişilerin fabrikalardan çıkarılmasını ya tezgahlıyorlar ya da bu kişilerin işten atılmasına göz yumuyorlar.

Dergimizi ziyaret eden Türk-iş TEKSİF Eyüp Şubesi'ne bağlı Altınyıldız Fabrikası'ndan arkadaşlarla bu konuda görüştük.

- Bize fabrikanızdaki delege seçimlerini anlatır mısınız?

• Altınyıldız Fabrikasının kongreye göndermek üzere 53 delege hakkı vardır. Bu rakam 40 fabrikanın üye oldğu Teksif Eyüp Şubesinde fabrika başına düşen delege sayısı açısından en yüksek rakamdır. Altınyıldız Fabrikasının kongre için önemini iyi bilen şube yönetimi muhtemel bir muhalfetin çıkmasını daha baştan önlemek için 15 gün önceden haber verilmesi gereken delege seçimlerinden kimseyi haberdar etmemeye çalıştı. Duyuru asmadı. Yalnız kendilerine yakın hissettikleri kişileri delege yazdırmışlar. Yazdırdıkları bir kişi de diğer arkadaşlarına, bu arada bize de haber verdi. Delege seçimi yapılacak diye. Biz de bunun üzerine fabrika baştemsilcisine gittik. Duyurunun neden asılmadığını sorduk. "Henüz zamanı değil", "Ne aceleniz var", "Siz nereden duydunuz" gibi sözlerle işi geçiştirmeye çalıştılar. Biz de delege yazdınız bir kişi haber verdi deyince, kendi delegelerini yazdıklarını kapasitelerinin de dolduğunu belirttiler. Delege yazılmamızı engellemek için kendi delegelerini fabrikada yazdıkları halde bizleri sendika şubesine gönderdiler. Biz daha fazla zaman kaybetmemek için hemen harekete geçtik. Zaten kala kala 5 gün kalmıştı ve bunun bir günü hafta sonuna denk düşüyordu. Gerçekte tüm hazırlıklarımız için delege seçimi yapılacağını öğrendiğimiz günü saymazsak 3 günümüz kalmıştı

Kongreye daha güçlü gidebilmemiz için diğer bazı fabrikalardan arkadaşlarla görüştük. Aslında sadece birkaç büyük fabrikadaki arkadaşlarla görüşebildik. Arkadaşlarla serviste, öğle paydosunda konuşarak delege yazdırmaya götürüyorduk. Bu arada yönetim de muhalefetin gelişmesi karşısında büyük paralar harcayarak bu gelişmeyi engellemek için kendi "çalışmasını" yürütüyordu.

- Şube yönetiminin sizlere karşı tavrı ne oldu? Muhalefet olarak sizlerin çalışmalarınızı nasıl karşılıyorlardı?

• Tabii son derece rahatsız oldular. Eyüp Şubesinin bu yıl onuncu kongresi ve 80 sonrası ilk defa bir muhalefet ile karşılaşıyorlardı. Bizleri engellemeye çalıştılar. Aslında işçilerin sendikal işlerle uğraşması daha geçmişten engellenmeye çalışılmış. Yenibosna'da bulunan fabrikamız Eyüp Şubesine bağlanmış. Bu birinci engel. Fabrika ile şube arası özellikle bu kadar uzak tutulmuş herhalde. Yönetimler için kendi deyimleriyle hep "sorun" olmuş bir fabrikanın işçileri sendikaya gidip gelemesinler diye.

Engellemeler daha delege yazımı için başvuran arkadaşlara karşı gösterdikleri tavırlarla başladı. Delege olarak yazılmak isteyen arkadaşlarımız daire şefi tarafından sorguya çekildiler. "Neden delege yazılıyorsun", "üzerine vazife mi", "Siz 12 Eylül öncesine mi dönmek istiyorsunuz?" gibi sorularla ve yer yer tehditlerle işçilerin delege yazılması engellenmek istendi.

Ayrıca şube yönetimi seçimler konusunda bizi aydınlatmadı. Sendikayı ekmek kapısı olarak gören, koltuk düşkünü bir yönetim kendilerine muhalefet eden işçileri aydınlatsaydı şaşırırdık

zaten. Hatta sendika tüzüğünü istediğimiz halde vermediler. Anca kendi çabalarımızla bulmak zorunda kaldık. Yalnız, tüzüğü okuduğumuz halde sadece delege seçimlerinde değil diğer konularda da açıklık getirmediğini gördük. O kadar kısa süre içinde araştırmaya daha fazla vakit ayıramayacağımızdan varsayımlarla yola çıkmak zorunda kaldık. Hazırlıklarımızı bu varsayımlar üzerinde yaptık. Herhalde şöyledir böyledir diye...

Bu arada tesadüf eseri Teksif Genel Sekreteri Zeki Polat ve Marmara Bölge Temsilcisi vekili Avukat Selçuk İkizoğlu ile şubede karşılaştık. Avukat Selçuk İkizoğlu bize şubede uzun bir demokasi dersi verdi. Biz ise delege seçimlerinin nasıl yürütüleceği konusunu görüştük. Sandık başındaki görevliler içinde kendi arkadaşlarımızdan da kişiler bulunmasını istediğimizi söyledik. İkizoğlu mutlaka böyle olacağını, sandık görevlilerinin eşit sayıda temsil edilebileceğini söyledi. Örneğin 4 sandık olacaksa 4 sizden yani muhalefetten, 4 de onlardan yani yönetimden tesbit edilecek görevliler sandık başında bulunacaktı.

- Daha sonra diğer fabrikalardaki ve Altınyıldız'da gelişmeler nasıl oldu? Delege seçimleri sonucu ne yönde idi?

• Önce hemen belirtelim, delege seçimleri sırasında çok çirkin olaylar oldu. Bir sendika yönetimi, muhalif de olsa işçisine bu şekilde davranmamalı. Bir kere Avukat İkizoğlu'nun söz verdği gibi gelişmedi olaylar. Sandık görevlisi olarak giden arkadaşlarımız sandıklara yaklaşamadılar bile. İkizoğlu'na bunun nedenini sorduğumuzda "ne gerek var, yönetimin tesbit ettiği kişiler yeter" gibi cevaplar vererek şubede söylediklerini inkar etti. Örneğin Sümerbank'ta gözlemci olarak kalmak isteyen arkadaşlarımız gitmezlerse polise verilmekle tehdit edildiler. Arkadaşların delege seçimini denetlemesini engellediler. Bütün bunlara rağmen kendi fabrikamızda 53 delegenin hepsini biz aldık. Beymen'de ise yine yönetimin oyunu ile karşılaştık. Oylarımız çok daha fazla olmasına rağmen delege olan bir arkadaşımızın delege olmadığını söyleyerek itiraz ettiler. Arkadaşımız yazıldığını söylüyordu. Ama ismi gerçekten çarşaf listede yoktu. Oylarımızı iptal ettiler. Biz Ankara'ya merkeze başvurduk. Ama itirazımız kabul edilmedi. Delege seçimlerinden epey sonra yönetimdekilerden birine, "arkadaş, herşey bitti, eğri oturalım doğru konuşalım; arkadaş delege miydi yoksa değil miydi?" diye sorduğumuzda 'delegeydi' dedi. Aslında bu arkadaşımız hiç oy almamıştı ve delege olup olmaması seçim sonucunu etkilemiyordu.

Yönetim uzunca bir süredir iktidarda olmasından dolayı elinde bulundurduğu yetkileri keyfi olarak kullanabilmesi bizim ancak bir fabrika seçimi kazanmamıza neden oldu.

- Kongrede etkili olabilmeniz için 53 delege yeterli miydi?

o Hayır. Kongre 250 delegeden oluşuyordu. Buna göre 126 oy alan yönetimi belirleyecekti. Biz Altınyıldız'daki 53 delegenin yanısıra diğer fabrikalardaki delege seçilmiş ama yönetim taraftarı olmayan arkadaşlarla ilişkiye geçtik. Bu çalışmalardan çıkardığımız sonuçta muhalefetin hiç de yalnız kalmadığını aksine seçimi kazanmanın işten bile olmadığını gördük.

- Kongreye nasıl gidildi? Gelişmeler neler oldu?

• Kongre 18 Mayıs Pazar günü yapıldı. Fabrikalardan gelen delegeler sırasıyla içeri alındı. Bu arada misafir olarak gelen izleyiciler de vardı. Misafir olarak gelenlerden Seyfi Bilgin arkadaşımız elinde davetiyesi olduğu halde sırf muhalefetten olduğu için içeri alınmadı. Kendisine bu davetiyeyi çaldığı söylendi. Olayı gören delegelerimizden bir arkadaş kendisini oradan uzaklaştırdı. Ancak daha sonra yönetimin çağırdığı bir grup bayanın davetiyesiz içeri alındığını gören Seyfi arkadaşımızın sinirlenerek kalp krizi geçirdiğini, daha sonra olayın şahitlerinden öğrendik. Arkadaşımız hastaneye kaldırılırken yolda öldü. Bu durum delegeler üzerinde büyük gerilime neden oldu. Sendika yönetiminin de olaya karşı gösterdiği ilgisizlik işçilere verdikleri önemin göstergesiydi. Bu olaylar, yönetimin muhalefete karşı takındığı olumsuz tavır havayı gerginleştirdi.

Kongrede şimdiki yönetimden şube sekreteri çıkarak bir açış konuşması yaptı. Ardından şube başkanı kendine has üslubu ile bu konuşmayı pekiştiren bir konuşma yaptı ve divan oluşturuldu. Divanın oluşturulmasından sonra muhalefetten 3 arkadaş ne için muhalefet ettiklerini, şimdiki yönetimin ve kendilerinin sendikal anlayışlarının ne olduğunu dile getirerek, tabanın söz ve karar sahibi olması gerektiğini, sendikal demokrasinin yaşama geçirilip bu şekilde birlik ve dayanışmanın gerçekleştirilerek, haklarının daha kolay elde edileceğini belirttiler. Yapılan konuşmalar sonucu listeler geldiğinde seçim kurulu denetiminde oylamaya geçildi. Gizli oy, açık sayım esasına göre yapılan seçimlerde muhalefetin 89, yönetimin 156 oy aldığı ortaya çıktı.

- Kongreyi kaybettiniz. Peki bu gelişme sonucunda sizler de ne gibi izlenimler ortaya çıktı? Örneğin muhalefet içindeki insanlarda bunca ayak

oyunundan sonra Türk-İş'te muhalefet yapılamaz gibi düşünceler ortaya çıktı mı?

• Evet kongreyi kaybettik. Ama kazanımlarımız da oldukça büyük oldu. En azından Türk-İş içinde muhalfet yapılabildiği ve buna umutla bakılabileceği gerçeği, çabalarımızın boşa çıkmadığını göstermiştir. Gerçi yönetim kongre sonrası da oyunlarını sürdürüyor. Muhalefetin hızla geliştiğini gören ve bundan ürken yönetim, çirkin oyunlara başvuruyor. Örneğin , muhalefetin başkan adayı Fettah Dönmez, sendika yöneticilerinin müdahalesi ile işten atıldı. Buna bağlı olarak genelde tüm işçilere sudan sebeplerle verilen disiplin cezaları artırıldı. Bu gelişmeler işçiler arasında hoşnutsuzluk yarattı.

Bütün olaylar, Fettah arkadaşın işten atılması, disiplin cezaları, aslında yönetimi değil de muhalefeti desteklemenin cezası olsa gerek. Ancak bu tür uygulamalarla bir sonuç alınamayacağını er-geç göreceklerdir. İşçiler sendikalarına sahip çıktıkları sürece de yönetimin tüm çabaları etkisizleşecektir. Yönetimin oyunlrını boşa çıkarmaya ve sendikamıza sahip çıkmaya kararlıyız.

Sümerbanklı İşçiler:
"Açlığa Mahkum Edildik"

Son gelişmeler ile ilgili dergimize gelerek bilgi veren Sümerbanklı işçilerle konuştuk.

- Sümerbank Defterdar Fabrikasından 1000'e yakın işçi işten çıkartılmış durumda. Bu konuda neler düşünüyorsunuz? İşverenin KİT'lere bağlı olması dolayısıyla daha kolay iş bulma imkanı var mı? İşverenden size böyle bir teklif geldi mi?

• Biz işverenden iş isteğimiz halde iş akdimizin kendi isteğimiz dışında feshedilmesi yani işsiz kalma, örneğin bana iki gecedir uyku uyutmuyor. Ben tazminatı verilerek işten çıkartılan 911.ci kişiyim. Diğer arkadalarımızın hali de benden farklı değil. Bilmem bu durum nasıl değerlendirilir.

Bir önceki sayınızda sizin de belirttiğiniz gibi işveren tarafından bize 5 aynı kolda şirketleşme önerilmiştir. Bizler de bu öneriyi reddetmiştik. Bizlerin işçi olduğunu, bu tür işlerin patron işi olduğunu söylemiştik. Kısacası bize iş değil şirketleşme önerildi, işveren tarafından. Ayrıca bu teklif de ciddi bir teklif değildi. Sözlü görüşmelerde bize % 76'lık hisseye sahip olacak işçilerin yönetimde 3 kişilik % 26'lık bir hisseye sahip olacak Sümerbank yönetimin ise 4 kişilik bir temsil hakkı olacağı söylenmişti. Bizim işverenden istediğimiz ise Sümerbank'ın diğer fabrikalarında ya da mağazalarında iş bulması, bunlar olmaz ise diğer KİT'lere durumu bildirmesi idi. Bunları yaparsanız o zaman tazminatımızı alırız dedik. Fakat şirket kurmayı düşünmediğimizi açıkça söyledik.

- Diğer KİT'lere alınma ihtimaliniz var mıydı? Hükümet, devamlı olarak KİT'lerdeki kadro fazlalığından, KİT'lerin zarar edişinden söz ediyor.

• Bir KİT olan Sümerbank'tan istenildiği zaman diğer KİT'lere transfer mümkün. Ayrıca, hükümetin Gümrük ve Tekel Bakanı Tınaz Titiz'in KİT'ler zarar ediyor demesi bize pek anlamlı gelmiyor. Sümerbank Dokuma Dairesinden örnek vereyim. Dokuma Dairesinde 156 tezgah vardır. Bir müddet öncesinden başlayarak 36 tezgaha hiç iş verilmedi. 6 ay önce tezgah sayısı 70'e düştü. 3 ay önce ise tezgah sayısı 35-40 civarına düşürüldü. Doğal olarak tezgah sayısının düşmesi üretimin de düşmesine neden oluyor. Ondan sonra tabii "KİT'ler zarar ediyor" denilir. Hem bunun tedbiri alınmayacak hem de KİT'ler zarar ediyor diye binlerce işçi işsizliğe terk edilecek. Bu bir aldatmacadır.

– Sendikanın bu konudaki tutumu ne oldu?

• Biz bütün mücadelemizi sendikamızla birlikte vermek istedik. İş yerimizdeki yetkili sendika Türk-İş'e bağlı Teksif sendikasıdır. Basına giderken, SHP'ye giderken sendikamızın bizimle birlikte hareket etmesini beklerdik. Fakat sendikanın bize hiçbir yardımı olmadı. SHP'ye beraber gidileceğine dair söz vermelerine rağmen gelmediler. Birçok konuda yardım etmedikleri gibi, yardımdan vazgeçtik bize zararları bile dokundu.

- Ne gibi?

• Bir örnek vereyim: Sümerbank yönetimince fabrikda bir anket yapılmıştı. Ankette net bir soru yok. Test usülü. Evet-Hayır'lı cevaplar isteniyor. Hatta kutular konulmuş içi işaretlenmek üzere. İmtihan oluyormuşun gibi. Daha çok tazminatımızı alıp çıkmak mı yoksa iş mi istediğimiz soruluyor.

Sendikanın kötülüğü şu oldu: Anketlerin dağıtılmasından bir hafta önce sendika yönetiminden kişiler işçiler arasında dolaşıp tazminatınızı isteyin, iş istemeyin, "kıdem tazminat fonu" diye bir

fon çıkacak, eğer tazminatınızı alıp işten ayrılmazsanız bir daha da alamazsınız gibi sözlerle işçileri etkilediler. İşverenin işini kolaylaştırdılar. Nakil isterseniz, iş isterseniz size tazminat vermezler şeklinde propaganda yaptılar. Gerçekte bırakalım başka bir şehre nakil olmayı, belediye sınırları dışına bile işçi gönderildiğinde tazminat hakkı doğuyor. Sendika yönetimi bunu bildiği halde işverenin işini kolaylaştıracak bir tutum izledi. Bunun da etkisiyle anket sonuçları tazminatların istenmesi yönünde oldu. 900 kişi tazminatını, 450 kişi de iş istedi. Sendika bu mesele ortaya çıktığından beri ilgisiz tavrını hiç değiştirmedi. İşçilerin işsiz kalmasına ses çıkartmadı. Mazeretleri de her şeyin yasal olduğunu buna hükümetin karar verdiğini söylemekti. İşsiz kalmamızın kesin olduğunu yapılacak en iyi şeyin İş ve İşçi Bulma Kurumuna yazılmak olduğu öğütlendi bize. Evet her şey yasal, kanunlara uygun ama işçilerin aleyhine. Yarın belki televizyondan, basından duyacağız: Biz Sümerbank'ı kapatmak istemedik, ama işçi istedi ve biz de işçinin isteğine uyduk diyecekler.

– *Sendika yönetiminin bu tavrı sizce neyle açıklanabilir?*

• Aslında bu tür insanlara sendikacı da denilemez. Sendikayı ekmek kapısı olarak görmeleri ve bu ekmek kapılarının kapanmasını istememeleri ile açıklanabilir. Muhalefetin güçlendiği bir fabrika olan Sümerbank Defterdar Fabrikasındaki bizleri bir an önce ortadan kaldırılmamızı istedikleri için. Bunu da bir örnekle açıklayalım: Teksif Eyüp Şubesinin delege seçimleri olduğu için delege olan bizler, muhalefet çalışmamızı daha rahat yürütebilmek için izin aldık. Ama bir müddet sonra üç bekçi arkadaşımızı bizi fabrikadan atmaları için gönderdiler. İzin alan işçilerin isimleri tespit edilerek liste halinde bekçi arkadaşlarımızın elinde verilip fabrikada bizi arattırıyorlar. Ama bekçiler de işçi. Biz bu durumu öğrendiğimizde şefe gittik ve fabrikadan dışarı çıkarılmak istendiğimizi bildirerek kendisinden izinimizin günlükten saatliğe çevrilmesini istedik. Olmaz diyerek bizi personel müdürüne gönderdi. Biz personel müdürüne bu uygulama her zaman yapılan bir şey, günlük izin saatliğe dönüştürülebilinir dedik. Fakat kendisi izinimizi saatliğe çevirmemekte israr edince biz de işletme müdürüne gittik. Kendisi olaydan haberi olmadığı için her zaman yapılan bir şey oludğunu şefimize söyleyip izni saatliğe dönüştürebileceğimizi söyledi. Biz şefin dönüştürmediğini bildirince kağıtlarımızı imzaladı. Fakat kağıtlarımız imzalandıktan sonra bile personel müdürü dönüştürülemez diye israr etti. Hatta bir arkadaşımız dışarı attırıldı. Olayın aslını sonradan öğrendik. İşyeri baştemsilcisi, personel müdürüne gidiyor ve bizim muhalefetten olduğumuzu söyleyerek bizi şikayet ediyor. Sendika yönetimi tarafından atanmış olan işyeri baştemsilcisi, personel müdürü ile aralarındaki samimiyeti de kullanarak bizim muhalefet görevimizi engellemeye çalışıyor. İşveren-Sendika işbirliğine güzel bir örnek. Fabrikadaki çoğu işyeri temsilcisi de işyeri temsilcisinin ne olduğunu bilmezler ve sendika tarafından atanmışlardır.

– *İşyeri temsilcileri seçilerek temsilcilik hakkı kazanmıyor mu?*

• Daha önce öyleydi. Fabrikamız 78 yılında Tekstil Sendikasına geçmiştir. Tekstil döneminde işçiler seçimle temsilcilik hakkı kazanırdı. Yalnız fabrikada kalmış 25-30 Teksif üyesi vardı. Tekstil Sendikasının faaliyeti durdurulunca işçiler sendikasız kalmamak, toplu sözleşmelerden yararlanabilmek için Teksif'e geçtiler. Teksif döneminde ise temsilciler atama yoluyla işbaşına geliyorlar. Temsilcilerin çoğu da sendika yönetimi ile yakın ilişkiler içinde oluyorlar. Örneğin Sümerbank fabriasından 2 temsilci kongreden önce Altınyıldız fabrikasına gönderildi. Oradaki muhalefeti kırmak, işçilerin arasında muhalefetin aleyhte propagandasını yapmak için. Daha doğrusu kafa karıştırmak için. Sümerbank'la olan iş akidleri de feshedilmeden. Seminer izni gibi bir bahaneyle Altınyıldız'da çalıştılar. Her iki yerden de maaş aldılar. Sendika sözleşmeye, seminer izni diye saat olarak ya da gün olarak bir zaman yazdırıyor. Bu izini de kendi amaçları doğrultusunda kullanıyor. İsterse bir işçiye kullandırır, isterse 100 işçiye kullandırır. Yetki sendikanın elinde.

– *Bütün bu gelişmeler ve sonuçları hakkında neler söyleyebilirsiniz?*

• Tekstil işkolunda ucuz emek kolaylıkla bulunabiliniyor. Özellikle kadın işçiler çoğunlukta. Bu yüzden bizim için iş bulmak imkansız gibi. İş bulunabilen yerlerde de uygun koşulları bulmak çok zor. Sümerbank'tan çıkartılarak işsiz bırakılan işçilerin yaş ortalaması 35. KİT'lere 30 yaşından sonra kimseyi almazlar. Bulabileceğimiz iş en iyi şartlarda asgari ücretli bir iş olur. Muhalefetten olup da işten çıkartılan işçilerin işi daha da zordur. İş bulabilseler bile sendika hemen farkeder ve işe alınmamasını sağlayabilir ya da işten çıkarttırabilir. Haliç operasyonuyla birlikte en az 30-40 bin kişi işsiz yaratılmıştır. İşsizler ordusuna katılmak ise açlığa mahkum edilmek gibi birşey oluyor.

Ben Sümerbank Defterdar Fabrikasında 13 yıldır çalışıyorum. 13 yıldır öğrendiğim Eyüp ilçesinde Tekstil işkolunda muhalefetin başladığı bir yer olduğunu, işçilerin haklarını savunmada öncü insanların aktığı bir yer olduğudur. Eyüp'teki işçilerin birliği dağıtılmak istendi. Bir sene içinde 3 defa kongre görmüş sendikalara üye işçilerin bir arada bulunması tehlikeli sayıldı. Birliği dağıtmak için ellerinden gelen herşeyi yaptılar. Ama bunda başarılı olamazlar.

Konya, NATO, Bağımsızlık ve Duyarlılığımız

Ülkemizde, 12 Eylül 1980 ile birlikte siyasal, ekonomik ve toplumsal alanlarda büyük alt-üst oluşlar yaşandı. Bu sürecin konumuz açısından en önemli sonuçlarından biri demokratik kitle örgütlerinin, sendikaların ve meslek örgütlenmelerinin işlevsiz hale getirilmesi ve işlevsizliğin yol açtığı, kitlelerin depolitizasyonu oldu. Getirilen yasal kısıtlamalar ile "baskı grupları" olarak özetlenebilecek bu kurumlar özellikle politika dışı tutulmaya çalışıldı. Artık genel olarak toplumsal muhalefet ve toplumsal uyarı odaklarının etki güçlerinden çok şey yitirdiklerini söyleyebiliriz.

12 Eylül 80 öncesinde "baskı gruplarının" günlük politik, ekonomik ve demokratik taleplerini savunmalarının kamuoyunun oluşturulmasında dolaysız işleve sahip olduğu söylenebilir. İşte bu baskı gruplarının salt kendi mesleki sorunları ile sınırlamadığı ve sürekli olarak gündemde tuttuğu sorunlardan biri de "Bağımsızlık" olgusu ve anti-emperyalist duyarlılığın canlı tutulması idi. Bu amaç doğrultusunda düzenlenen etkinliklerde "baskı grupları" bütün güçleri ile yer almakta idi.

Ancak, günümüzde ülke içi yaşanan kaos ve kazanılmış hakların yeniden geri alınması hatta korunmaya çalışılması kavgası gündemin "ilk" maddesi haline gelmiştir. Doğal olarak demokratikleşme ve hakların yeniden kazanılmasını amaçlayan ve politika yapması kesin olarak yasaklanmış sendika ve meslek odaları gibi kuruluşlarda ülke içinde demokrasinin yeniden oluşumunu sağlamak yolunda çaba göstermektedir. (Tabipler Odası'nın idam kararlarına karşı çıkışını içeren açıklamasının dava edilmiş olması bu bağlamda dikkat çekicidir.) Önceliğin demokrasiye tanınması, kitlelerin yeniden politize edilmesi ve/veya haklarına sahip çıkmasını amaçlayan bu çabaların kaygı verici ve kayıtsızlığı da beraberinde getirdiği iddia edilebilir. Ülke dışındaki gelişmelerin hemen Hemen hiç konuşulup tartışılmadığı Türkiye'de kitleler bağımsızlığı(mızı) etkileyen gelişmeler karşısında da kayıtsız kalabilmektedir. Burada Sol'a düşen en önemli görev, kitlelerin bu gelişmeler ile ilgili olarak uyarılması ve gerekli kamuoyunun canlı tutulması olacaktır.

Sol'un programını oluşturan iki temel maddeden biri olan bağımsızlık kavramının demokrasi mücadelesinin ağırlığı karşısında bütünüyle unutulması -ya da önemsiz kılınması- sorgulanması gereken bir tutumdur. Bağımsızlık ve demokrasi iç içe geçmiş kavramlardır. Dönem dönem bunlardan birinin öncelik taşıyabileceği kabul edilse de diğerinin öneminin gözardı edilmesi ya da tali kılınması gerekmez.

NATO ve bağımsızlığı etkileyen tüm olumsuz anlaşmalara karşı tavır alan ve teşhir eden Sol'un 1980'li yılların ikinci yarısında bu duyarlılığı yeniden kazanması gerekmektedir. Hiç kuşkusuz alınan dış kararların ve imzalanan anlaşmaların teşhiri (IMF örneğinde olduğu gibi) demokrasi mücadelesini motive eden gelişmelere yol açacaktır. Halkımızı doğrudan etkileyecek bu anlaşmaların tartışılması ve tanıtımı Sol'un "bağımızlık" konusundaki duyarlılığının ölçütü olacaktır.

Türkiye'nin NATO anlaşmaları çerçevesinde etkilendiği bir önceki anlaşmada geçtiğimiz aylarda gündeme gelmesine karşın günlük politik gelişmelerin gürültüsü içerisinde sessiz sedasız unutulup gitti. Gündeme gelen anlaşmaya göre; Türkiye NATO anlaşmaları çerçevesinde NATO ülkesi uçaklarının eğitim ve uçuşlarının gerçekleşmesi için Konya'da bir hava alanının kurulmasını kabul ediyordu. Özellikle Almanya tarafından gündeme getirilen bu anlaşmaya göre NATO ülkeleri, uçaklarının atış ve eğitimlerini Konya'da yapacaklar, bunun karşılığında da Konya'daki havaalanı yapımının bir bölümüne parasal yardımda bulunacaklardı.

Konu ilk olarak basına yansıdığı kadarıyla F. Almanya Savunma Bakanı Monfred Woerner ile Milli Savunma Bakanı Zeki Yavuztürk arasında yapılan NATO toplantısında gündeme geliyordu (1). F. Almanya, Konya'da bulunan taktik av silahları eğitim merkezinde kendi jet uçaklarının atış ve uçuşlarını yapmasını istiyordu. Resmi olarak iletilen bu isteğe gerekçe olarak da F. Almanya'daki Yeşil ve Çevreci akımlarda odaklaşan toplumsal muhalefetin giderek ağırlık kazanması ve Silahlı Kuvvetlerin açılan binlerce tazminat davası ile düştüğü güç durumu gösteriyordu. O halde kendi ülkesindeki toplumsal muhalefeti susturarak "istikrar"a kavuşturan Türkiye'de müttefikine yardımcı olmalıydı.

Rica'nın (?) Ankara'da görüşüldüğü sırada basın mensuplarının sorduğu bir soru üzerine Başbakan Turgut Özal şu utanç verici açıklamayı yapıyordu: "Avrupa'da birçok ülkede geniş atış sahaları kalmamıştır. Her taraf meskun mahallerle dolu... Bundan (Konya'daki taktik av silahları eğitim merkezini kast ediyor) Almanya da istifade etmek

ister..." derken iki koşul öne sürmektedir: "1) Düzenlemeler NATO çerçevesinde olacak, 2) Türkiye de bu düzenlemelerden istifade edecek." Özal'a göre "bu önemli bir hadise değildir. Bu bir üs değil, test yeridir." (2)

NATO ile ilgili hiçbir açıklama aczini böylesine ifade etmemiştir. Özal'a göre Avrupa kıtasında her yer "meskun mahalle" doludur. Avrupa'nın her karış toprağı "değerlendiğinden" atış sahası için hiç mi hiç yer kalmamıştır.

Bu inandırıcı (!) açıklamanın arkasında ise Başbakan bağımsızlığımızı ne kadar savunduğunu göstermek için şu iki şartı öne sürüyor. "Düzenlemeler NATO çerçevesinde olacak" (ne demekse?). Bu koşul da akla hemen NATO çerçevesi dışında düzenleme (mi) yapıldığı konusundaki şüpheler geliyor. Örneğin, Ortadoğu'da anti-emperyalist güçleri tehdit eden Çevik Kuvvetin barındırılması bu şüphelerin başında düşünülebilir. Kaldı ki bu "çerçeve" emperyalizmin saldırgan örgütü NATO için sınırlayıcı bir nitelik taşımamaktadır. Libya halkına düzenlenen saldırı sırasında NATO generali B. Rogers saldırıyı planlarken NATO'nun değil, ABD'nin şapkasını giydiğini öne sürecek kadar pervasızdır. Özal'ın demecinde ise asıl vurucu nokta son şartta belirmektedir. Toprağımız üzerinde kurulan Üs, test yeri için başbakan yararlanma ve/veya kullanmayı şart izin olarak öne sürebilmektedir.

Daha kapsamlı bakıldığında Türkiye'nin NATO tarfından planlanan projelerinden dört tanesine talip olduğu görülmektedir. Bunlar 1) Konya Taktik Silah ve Uçak Eğitim Merkezi, 2) Konya Karapınar Kara Silahları Çok Yönlü Taktik Atış Merkezi, 3) Jet Pilot Eğitim Merkezi, 4) 29 kasım 1982'de imzalanan anlaşma ile yapımı kesinleşen Muş ve Batman havaalanları (3). Bunlardan Jet Pilot Eğitim Merkezi'nin 15 km. eninde ve 45 km. boyunda olması öngörülmektedir. Basit bir hesapla 675 km.lik bir alan eğitim uçuşları için tahsis edilebilmektedir. MEED (Middle East Economist Digest) dergisine göre projenin tahmini maliyeti 500 milyon dolar civarındadır. (4) NATO ülkeleri tarafından Türkiye'nin finanse etmesi istenen bu projenin karşılığında ise NATO'da militarist amaçları ile uyum içinde İngiliz-İtalyan-Alman ortak yapımı tornado uçaklarından vermeyi teklif etmektedir.

Öncelikle 675 kilometrekarelik bir alanın ve Karapınar için düşünülen 250 kilometrekarelik alanın (belki de daha fazlasının) bombalar için ayrılması; çevre kirliliğinin tipik ögelerinden olan gürültü ve insan sağlığı üzerindeki olumsuz etkileri açısından ele alınmalıdır. Kamuoyunda konunun gündemde olduğu günlerde jet uçaklarının eğitim uçuşları sırasında Karadeniz Ereğlisi'nde bin kadar evin camının kırıldığı ve dokuz kişinin yaralandığı haberi gazetelerde yer alıyordu (5). Ayrıca bu topraklarda çiftçilikle uğraşan binlerce insanın işsiz kalması ve bu topraklardan yıllarca ürün alınamaması da yöre halkının daha da yoksullaşmasına yol açacaktır (6). Bunun da ötesinde çok büyük oranlarda kaynak kullanımını gerektiren bu projelerin finansmanı Türkiye tarafından karşılandığı takdirde Türkiye iki kaynağa başvuracaktır. Bunlardan birincisi NATO çevresinde verilmesi düşünülen FMS (Foreign Military Sales) kredileridir. FMS kredileri NATO'nun mali sömürüye yönelik işlevini gösteren bir kurum olarak dikkat çekmektedir. 1983 kayıtlarına göre Türkiye 1983-1993 yılları arasında ABD'ye 2 milyar 585 milyon FMS borcu ödeyecektir. Bu miktarın 1 milyar 468 milyon doları (% 56.09'u) faizdir (7). İkincisi ise kamu gelirleri, yani vergiler olacaktır ki bu da NATO'nun üst-test yerinin halkın sırtından ko tarılması demektir.

Ayrıca 6. Filonun Akdeniz'd Libya ve Filistin halklar üzerind estirdiği terör sürecinde 16 Ni san 1986 gecesi Libya halkın bombalayan F-111 uçaklarının saldırıdan 65 gün önce Konya'da prova yapmış olmaları, bu üst test yerinin işlevini ortaya koy maktadır. Konya NATO'nun "kirli çıkını" olacaktır.

Sonuç olarak, bağımsızlığı ancak "dar anlamda" (8) kavrayıp tartışan bir kamuoyundan, bağımsızlığı ulusal bir ilke olarak algılayan ve gelişmeler karşısında uyarıcı, duyarlı ve aktif bir kamuoyuna dönüşme yolunda çaba gösterilmelidir. Bağımsızlığımızı dolaylı ya da dolaysız etkileyebilecek her türlü gelişme titizlikle incelenmeli ve sorgulanmalıdır. NATO ve bağımsızlığımızı engelleyen bütün ekonomik, askeri ve siyasi anlaşmalara karşı çıkılmalıdır. Bu konuda tarihi misyon Sol'undur.

Yeniden "BAĞIMSIZ TÜRKİYE" şiarının soyut ve donmuş bir değerden yaşama dönmesi umuduyla...

(1) Cumhuriyet, 31 Ekim 1985
(2) Cumhuriyet, 14 Kasım 1985
Bu konuda, NATO uçaklarının uçuşlarını engelleyen Nordhorn ve Whyl kasabası halkının mücadele deneyimleri "meskun mahallerin" nasıl sınırlandırıldığını yeterince açıklamaktadır. N. Zeka, F. Almanya'da Alternatif Hareket, Metis Yayınları, 1985, sf. 65
(3) Cumhuriyet, 3 Aralık 1985 - Cumhuriyet 26 Nisan 1986
(4) Cumhuriyet, 6 Aralık 1985
(5) Cumhuriyet, 6 Aralık 1985
(6) Cumhuriyet 12 Mayıs 1986 (Karapınar'da 21 yerleşim alanının istimlak edileceği belirtiliyor.
(7) Cumhuriyet, 6 Aralık 1985
(8) 13 Mart 1985 tarihinde İncirlik Üssünde çalışan Harp-İş üyesi işçilere eğitilmiş köpekler ve Amerikalı polislerce yapılan saldırı ve aşağılamalara karşı basının gösterdiği tepkiyi bu biçimde algılıyor. Ve yaz yağmurlarına benzetiyorum.

ister..." derken iki koşul öne sürmektedir: "1) Düzenlemeler NATO çerçevesinde olacak, 2) Türkiye de bu düzenlemelerden istifade edecek." Özal'a göre "bu önemli bir hadise değildir. Bu bir üs değil, test yeridir." (2)

NATO ile ilgili hiçbir açıklama aczini böylesine ifade etmemiştir. Özal'a göre Avrupa kıtasında her yer "meskun mahalle" doludur. Avrupa'nın her karış toprağı "değerlendiğinden" atış sahası için hiç mi hiç yer kalmamıştır.

Bu inandırıcı (!) açıklamanın arkasında ise Başbakan bağımsızlığımızı ne kadar savunduğunu göstermek için şu iki şartı öne sürüyor. "Düzenlemeler NATO çerçevesinde olacak" (ne demekse?). Bu koşul da akla hemen NATO çerçevesi dışında düzenleme (mi) yapıldığı konusundaki şüpheler geliyor. Orneğin, Ortadoğu'da anti-emperyalist güçleri tehdit eden Çevik Kuvvetin barındırılması bu şüphelerin başında düşünülebilir. Kaldı ki bu "çerçeve" emperyalizmin saldırgan örgütü NATO için sınırlayıcı bir nitelik taşımamaktadır. Libya halkına düzenlenen saldırı sırasında NATO generali B. Rogers saldırıyı planlarken NATO'nun değil, ABD'nin şapkasını giydiğini öne sürecek kadar pervasızdır. Özal'ın demecinde ise asıl vurucu nokta son şartta belirmektedir. Toprağımız üzerinde kurulan Üs, test yeri için başbakan yararlanma ve/veya kullanmayı şart izin olarak öne sürebilmektedir.

Daha kapsamlı bakıldığında Türkiye'nin NATO tarfından planlanan projelerinden dört tanesine talip olduğu görülmektedir. Bunlar 1) Konya Taktik Silah ve Uçak Eğitim Merkezi, 2) Konya Karapınar Kara Silahları Çok Yönlü Taktik Atış Merkezi, 3) Jet Pilot Eğitim Merkezi, 4) 29 kasım 1982'de imzalanan anlaşma ile yapımı kesinleşen Muş ve Batman havaalanları (3). Bunlardan Jet Pilot Eğitim Merkezi'nin 15 km. eninde ve 45 km. boyunda olması öngörülmektedir. Basit bir hesapla 675 km.lik bir alan eğitim uçuşları için tahsis edilebilmektedir. MEED (Middle East Economist Digest) dergisine göre projenin tahmini maliyeti 500 milyon dolar civarındadır. (4) NATO ülkeleri tarafından Türkiye'nin finanse etmesi istenen bu projenin karşılığında ise NATO'da militarist amaçları ile uyum içinde İngiliz-İtalyan-Alman ortak yapımı tornado uçaklarından vermeyi teklif etmektedir.

Oncelikle 675 kilometrekarelik bir alanın ve Karapınar için düşünülen 250 kilometrekarelik alanın (belki de daha fazlasının) bombalar için ayrılması; çevre kirliliğinin tipik ögelerinden olan gürültü ve insan sağlığı üzerindeki olumsuz etkileri açısından ele alınmalıdır. Kamuoyunda konunun gündemde olduğu günlerde jet uçaklarının eğitim uçuşları sırasında Karadeniz Ereğlisi'nde bin kadar evin camının kırıldığı ve dokuz kişinin yaralandığı haberi gazetelerde yer alıyordu (5). Ayrıca bu topraklarda çiftçilikle uğraşan binlerce insanın işsiz kalması ve bu topraklardan yıllarca ürün alınamaması da yöre halkının daha da yoksullaşmasına yol açacaktır (6). Bunun da ötesinde çok büyük oranlarda kaynak kullanımını gerektiren bu projelerin finansmanı Türkiye tarafından karşılandığı takdirde Türkiye iki kaynağa başvuracaktır. Bunlardan birincisi NATO çevresinde verilmesi düşünülen FMS (Foreign Military Sales) kredileridir. FMS kredileri NATO'nun mali sömürüye yönelik işlevini gösteren bir kurum olarak dikkat çekmektedir. 1983 kayıtlarına göre Türkiye 1983-1993 yılları arasında ABD'ye 2 milyar 585 milyon FMS borcu ödeyecektir. Bu miktarın 1 milyar 468 milyon doları (%56.09'u) faizdir (7). İkincisi ise kamu gelirleri, yani vergiler olacaktır ki bu da NATO'nun üsttest yerinin halkın sırtından kotarılması demektir.

Ayrıca 6. Filonun Akdeniz'de Libya ve Filistin halklar üzerinde estirdiği terör sürecinde 16 Nisan 1986 gecesi Libya halkın? bombalayan F-111 uçaklarının saldırıdan 65 gün önce Konya'da prova yapmış olmaları, bu üsttest yerinin işlevini ortaya koymaktadır. Konya NATO'nun "kirli çıkını" olacaktır.

Sonuç olarak, bağımsızlığı ancak "dar anlamda" (8) kavrayıp tartışan bir kamuoyundan, bağımsızlığı ulusal bir ilke olarak algılayan ve gelişmeler karşısında uyarıcı, duyarlı ve aktif bir kamuoyuna dönüşme yolunda çaba gösterilmelidir. Bağımsızlığımızı dolaylı ya da dolaysız etkileyebilecek her türlü gelişme titizlikle incelenmeli ve sorgulanmalıdır. NATO ve bağımsızlığımızı engelleyen bütün ekonomik, askeri ve siyasi anlaşmalara karşı çıkılmalıdır. Bu konuda tarihi misyon Sol'undur.

Yeniden "BAĞIMSIZ TÜRKİYE" şiarının soyut ve donmuş bir değerden yaşama dönmesi umuduyla...

(1) Cumhuriyet, 31 Ekim 1985
(2) Cumhuriyet, 14 Kasım 1985
Bu konuda, NATO uçaklarının uçuşlarını engelleyen Nordhorn ve Whyl kasabası halkının mücadele deneyimleri "meskun mahallerin" nasıl sınırlandırıldığını yeterince açıklamaktadır. N. Zeka, F. Almanya'da Alternatif Hareket, Metis Yayınları, 1985, sf. 65
(3) Cumhuriyet, 3 Aralık 1985 - Cumhuriyet 26 Nisan 1986
(4) Cumhuriyet, 6 Aralık 1985
(5) Cumhuriyet, 6 Aralık 1985
(6) Cumhuriyet 12 Mayıs 1986 (Karapınar'da 21 yerleşim alanının istimlak edileceği belirtiliyor.
(7) Cumhuriyet, 6 Aralık 1985
(8) 13 Mart 1985 tarihinde İncirlik Üssünde çalışan Harp-İş üyesi işçilere eğitilmiş köpekler ve Amerikalı polislerce yapılan saldırı ve aşağılamalara karşı basının gösterdiği tepkiyi bu biçimde algılıyor. Ve yaz yağmurlarına benzetiyorum.

Türkiye İşçi Sınıfı Tarihi ve Mücadeleleri (III)

1940-1945 Dönemi:

2. Paylaşım Savaşı süresince işçi sınıfının durumu ve mücadelesinin anlatılacağı bu bölümde, öncelikle dönemin genel olarak bir betimlenmesi yapılacaktır. Savaşın yükünün hangi sınıflara yüklendiği sorusu yanıtlanmaya çalışılacaktır.

1940-45 döneminde devlet "tarafsız" bir dış politika ile savaş dışı kalmayı amaçlamıştır. Bu nedenle hem müttefikler hem Nazi Almanyası ile "iyi" ilişkiler ve saldırmazlık anlaşmaları imzalanmıştır. Ancak genel olarak bakıldığında Türkiye, savaşın başlangıcı sürecinde Nazi Almanyası ve faşist İtalya'nın saldırgan amaçlarından tedirgin olarak müttefiklerle birlikte davranmıştır. Savaşın "Mihver Ülkeleri" lehine döndüğü ve Sovyetler Birliği'nin gerilediği süreçte de Alman yanlısı bir dış politika izlemiştir. Savaşın son döneminde ise San Fransisco'daki Birleşmiş Milletler Konferansına katılmak ve dünyanın yeniden paylaşımından kendine de bir "şeyler" (örn. Ege adaları) düşeceği umuduyla, Almanya'ya savaş ilan edilmiştir. Yıl 1944'dür ve Sovyet orduları Berlin'e girmek üzeredir. Türkiye'nin dış politikasına hakim olan bir önemli unsur da savaş süresince kendi saflarında savaşa girmesi için Türkiye'yi zorlayan müttefikler ve mihver ülkelerine Sovyet tehlikesinden ve tehdidinden dem vurarak "gerçek tehlike" olarak Sovyetler Birliği'nin gösterilmesidir. Dönemin Başbakanı Şükrü Saraçoğlu'na göre "güçlü bir Almanya'nın varlığı Sovyet tehlikesini önlemek için gereklidir. Bir Türk olarak Sovyetler Birliği'nin yenilmesini şiddetle arzu ediyor ve Hitler'in bunu başarması halinde yeni bir çağ açılacağını... Almanya'nın, Rusların yarısını katlederek Ruslaştırılmış milli azınlık bölgelerini Rus etkisinden tamamen kurtarıp... bu sorunu çözebileceğini düşünüyorum." (1)

Türkiye'nin izlediği dış politika ülke içindeki gelişmeleri de büyük ölçüde etkilemiştir. Özellikle Nazi Almanyası hayranlığının devlet adamlarında yayıldığı günlerde Faşist, ırkçı-turancı hareketler yoğunlaşmıştır. "Ülkedeki gayri müslimlere uygulanan varlık vergisi" ile ticaretteki etkinliklerinin azaltılması amaçlanmıştır. Bu çok büyük orandaki vergiyi veremeyen gayri müslimler Aşkale'deki çalışma kamplarına sürülmüş ve bu kampta çalışan 1400 kişiden 21'i ölmüştür (2). Kanun, ancak 1944'de müttefik zaferlerinin kesinleştiği sürede ortadan kaldırılmıştır.

Türkiye savaş süresince 1 milyon kişilik (hatta zaman zaman 1,5 milyon) bir orduyu seferber ederek harcamalarının büyük bölümünü silahlanmaya ayırmıştır. Bu dönemde savunma harcamaları bütçenin % 53'ünü oluşturmuştur (3). Böylesine büyük oranlara varan kaynak aktarımı hiç kuşkusuz iki sonuç ortaya çıkarmıştır. a) Bu mali külfet, işçi sınıfı ve yoksul köylülüğün sırtından vergiler ve zorunlu çalışma vb. angaryalarla sağlanmıştır. b) Devlet bu dönemde yaşam koşullarının düzeltilmesi yönünde etkin önlemler ve devlet harcamalarında bulunmamış, halkın gerçek geliri büyük oranda azalmıştır.

1940-1945 döneminde sürekli azalan dış alımlar nedeniyle (4) ülkede temel ihtiyaç maddesi sıkıntısı baş göstermiştir. Bu sıkıntı vurguncular tarafından daha da körüklenmiş ve birçok mal piyasadan çekilerek karaborsa, ekonominin tek belirleyicisi haline gelmiştir. Bu arada savaş dönemi boyunca bürokrasiye verilen çok geniş yetkiler, idari kadro içinde suistimal, rüşvet ve nüfuz ticaretini artırmıştır. Bu dönemde bürokratlar büyük ölçüde kapitalistlerin "koruyucu-kollayıcı"ları olarak "komisyon" peşindir (5).

Savaş döneminin tipolojisi çıkarıldığında bu döneme damgasını vuran ve bütün anti-demokratik uygulamaları "meşrulaştıran" MKK (Milli Korunma Kanunu) ve toprak mahsulleri vergisi, emekçi sınıfların ekonomik-demokratik hak ve özgürlükleri açısından büyük bir önem taşımaktadır.

MKK ve İşçi Sınıfının Durumu

MKK 18 Ocak 1939 tarihinde TBMM kabul edilmiştir. "1940-1945 döneminin en önemli iktisadi kanunu MKK'dır. Bu kanuna dayanılarak çıkarılan kararnameler savaş yılları iktisat politikasının ana unsurlarını oluşturmuştur" (6). Kanun hükümete yeniden düzenlemek amacıyla şimdiye kadar görülmemiş yetkiler vermektedir. Devletin müdahale olanakları genişlemektedir. Devlet tüm sanayi ve maden kuruluşlarının üretimini, verimliliğini, etkinliğini kontrol hakkına sahiptir. Hatta gereğinde "el koyma" hakkına da sahiptir. Tabii azami tazminat ödemesi koşuluyla. Ancak uygulamada "el koyma" gibi radikal önlemler tüm savaş boyunca çok çok seyrek olarak uygulanmış ve sadece 6 fabrika tazminat verilerek devletçe işletilmişir (7).

Buna karşılık devletin burjuvaziye MKK çerçevesinde büyük ölçüde destekleyen ekonomik önlemler aldığı görülmektedir. Devlet, maden ve sanayi işletmelerini sahiplerince işletilecek hale getirme ve makina, tesisat gibi donanımı değeri pahasına işletmeciler için satın alma yükümlülüğünü üstlenmektedir. Özellikle de ithalatçılara her türlü döviz ve kredi olanakları sağlamayı ithalatçıların stoklarından ötürü uğrayabilecekleri zararı ödemeyi taahhüt etmektedir.

MKK burjuvazi cephesinden böyle görünürken, işçi sınıfı ve yoksul köylülük açısından son derece yaygın bir biçimde uygulanan hükümler içermektedir. MKK'na göre devlet özel işletmelerin gerekli kadrosunu ve elemanlarını temin eder. Vatandaşlara ücretli iş mükellefiyeti yüklenebilir. İşçiler ve müstahdemler işlerini makul bir mazeret olmaksızın ve habersizce terk edemezler. Gereğinde iş saati 3 saat artırılabilir. İş Kanununun küçüklere ve kadınlara ait hükümleri sınai işletmelerde uygulanmaz. İşçilere hafta tatili uygulanmaz. Cebren çalıştırılanlara "normal" ücret ödenir.

ŞEFİK HÜSNÜ DEYMER

Daha sonraki ek maddeler ile (3954-4180-4648 sayılı kanunlar) işgücü arzındaki sınırlamalar daha da artırılmaktadır. Buna göre ücretli iş mükellefiyetine tabi olan kimseler iş yerlerine sevk için zabıta kuvveti kullanılabilir. Bu sevk sırasında yol masrafları işçiden kesilir. Ayrıca hükümet, azami ücretleri saptama yetkisine sahiptir. Gereğinde bu yetki işverenlere devredilebilir.

Tarımda ise devlet 500 hektardan fazla araziyi bir bedel ödemek şartıyla bizzat işletebilir. Ancak bu maddenin uygulandığına ilişkin bir kayda rastlanmamıştır. Buna karşılık çalışabilir durumdaki köylü (kendi işi yüzüstü kalmamak koşuluyla) ikametgahından azami 15 km. mesafedeki özel ve devlete ait çiftliklerde cebren çalıştırılabilecektir. Ayrıca 40 hektar arazi için bir çift öküz milli müdafaa mükellefiyetinden istisna edilmektedir. 40 hektardan küçük arazisi olan çiftlikler ise bütün öküzlerini devlete vermek zorunluluğundadırlar. Böylece yoksul köylülük elindeki tek üretim aracından yoksun bırakılmaktadır. Ayrıca büyük toprak sahiplerine elindeki öküzlerin sayesinde yeni bir rant kapısı açılmaktadır. Başbakan R. Saydam'a göre sorun "üretimin artırılmasıdır", o kişiler -büyük toprak sahipleri- halkı doyuracaklardır.

Görüldüğü gibi işçi sınıfı ve yoksul köylülük üzerinde yoğunluk kazanan MKK, savaş döneminin "olağanüstü koşulları" bahane edilerek uygulanan tipik faşist bir yasadır. Türkiye'de her "olağanüstü dönemde" işçi sınıfının hak ve özgürlüklerin ortadan kaldırılmasına yönelik kanunlar çıkarılmıştır. Bu arada 26 Nisan 1944'de çıkarılan toprak mahsülleri vergisi ise köylülüğün daha da yoksullaşmasına yol açan ve sermaye birikiminin kentli burjuvazi elinde yoğunlaşmasını amaçlayan bir kanundur. Kanun eski "aşar'ı" andırmaktadır. Vergi oranının % 10 olarak belirlendiği toprak mahsülleri vergisinde vergi matrahının maliye memurunun takdirine bırakılması, kısmen ayni oluşu ve tek oranlı uygulanması nedeniyle adaletsizliklere yol açmıştır. "Köylü bu vergiyi

nafakasından ve tohumundan ödemiştir" (8).

Sonuç olarak, savaş döneminin tüm yükünü işçi sınıfı ve yoksul köylülüğe yıkıldığını ve tüm demokratik hakların çıkarılan kanunlarla ortadan kaldırıldığını söyleyebiliriz. İlerki bölümlerde de ayrıntılı bir biçimde de göstereceğimiz gibi, bu dönemde işçi sınıfının alım gücünde çok büyük gerilemeler olmuş, açlık, sefalet ve karne dönemi polisiye tedbirlerle sürdürülmüştür.

1940-45 Döneminde İşçi Sınıfının Yaşam Koşulları

Ş. Saraçoğlu hükümetinin başlangıçta izlediği ekonomi ve fiyatlar üzerindeki devlet müdahale ve denetimin hemen hemen tamamen kalkması büyük fiyat yükselişlerine neden olmuştur. Bu dönemdeki enflasyonla ilgili istatistikler şöyledir (9).

İstanbul geçinme indeksi (1938 : 100)

Yıllar	Endeks
1938	100
1941	132,5
1942	211,5
1943	289

Gıda maddeleri endeksi (1938 : 100)

Yıllar	Endeks
1938	100,0
1941	160,5
1942	306,8
1943	453,3

1938 yılı ortalama fiyatları ile 1943 yılı ortalama fiyatları oranlandığında Ekmeğin % 284,7, Etin % 3669, Şekerin % 1107, Peynirin % 218,6, Yumurtanın % 364,3, Odunun % 255,7 arttığı görülür. Ancak işçi sınıfının yeniden üretimi için gerekli olan bu maddelerin fiyatlarındaki artışa karşın işçilerin ücretleri giderek gerilemektedir. "Etibank işçilerinin 1943 yılındaki gerçek gelirleri 1942 yılındaki gelirlerinin ancak yarısıydı. Sümerbank işçilerinin 1943 yılındaki gerçek gelirleri ise 1940 yılındaki gelirlerinin üçte biriydi" (10).

İşçi sınıfının giderek yoksullaşması ve sefalet içinde yaşayışı özellikle büyük kentlerde salgın hastAlıklara yol açmış ve bu yüzden binlerce kişinin ölümüne yol açmıştır. Bu hastalıkların başında tifo, tifüs, sarı humma, lekeli humma, çiçek vb. geliyordu. Sabunun bile karaborsa olduğu ülkede bu salgın hastalıklara karşı alınan tek önlem İstanbul'da kılık kıyafeti yerinde olmayan kişilerin zorla hamamda yıkatılmaları idi. Aşağıdaki tablo sadece İstanbul'daki belli nedenlerle meydana gelen ölümleri yansıtmaktadır (11).

Nedenler	1940	1941	1942	1943	1944
Tifo	71	121	166	93	70
Akciğer Veremi	1493	1585	2060	2105	1972
Kalp Hast.	2801	2682	3304	2990	2839

Tablo kendi başına anlamlıdır. "Bu kapitalistler cennetinden gerekli besin maddelerinin fiyatlarında en küçük bir değişmenin peşi sıra ölüm ve cinayetlerin sayısında da bir değişme olur!" (12).

İşçi sınıfının çalışma ve yaşam koşullarının ağırlığı karşısında doğal olarak iş kazalarında da bir artış gözlenmiştir (13). 1938 ile 1943 yılları arasındaki iş kazası sayısı 47.407'dir. Özellikle savaş döneminde iş kazalarında belirgin bir yükselme vardır. İşçi sınıfının iş kazalarındaki en fazla oran Zonguldak kömür havzasında görülmektedir. Zonguldak kömür havzası dönemi süresince emekçi sınıfların üzerindeki baskının en fazla yoğunlaştığı bir bölge olarak dikkati çekmektedir. Çünkü bu bölgede işçi sınıfının yanında Zonguldak Ereğli çevresindeki "zorunlu çalıştırma" ile toprağından köylüler de vardır. Bu köylü işçiler madenler ve ormancılık ulaşım gibi alanlarda çalıştırılmaktadır. Toplam 25 bin işçinin çalıştğı havzada en büyük çoğunluğu bu köylü işçiler oluşturmaktadır. "Aklı fikri köyünde, evinde ve ailesinde" olan bu çoğunluk evine para göndermek için beslenmesini asgariye indirmiştir ve madende 6 hafta gibi kısa sürede kalifiye işçi olamadan başka iş kollarında çalıştırılmaktadır. Deneyim noksanlığı açlık ve uzun çalışma saatleri sonucu, oluşan iş kazalarının sayıları 4 yılda bu bölgede 4 bin'dir.

"... Benden sonra tufan! Her kapitalistin ve her kapitalist ülkenin parolası budur. Bundan dolayı, toplumdan gelen bir zorlama olmadığı zaman ve yerde sermaye, işçinin sağlığına, uzunluk ve kısalığına karşı kayıtsız ve ilgisiz olur, işçinin beden ve ruhça bozulduğu, zamansız öldüğü,

aşırı çalışma koşullarında kıvrandığı şikayetine onun cevabı şudur: "bu açlar bizim kârımızı artırıyor diye, bizim de üzülmemiz mi gerekir?" (14).

Evet işçi sınıfının ekonomik-demokratik hak ve özgürlüklerinin bütünüyle ortadan kaldırıldığı bu dönemde bir "zorlama" olmuş mudur? Bu sorunun yanıtı bizi işçi sınıfının haklarını savunan sendikalar ve partilerin varlıklarının ara;tırılmasına götürüyor.

1940-1945 Dönemi İşçi Sınıfı ve Sosyalist Hareket:

Savaş dönemi boyunca işçi sınıfının hak ve özgürlüklerini savunan örgütlenmelerin devletçe bütünüyle yasaklandığını görüyoruz. Tek parti döneminin varlığı legal partilerin kurulmasını önlerken, sendikal çalışmalarda ancak 1946 yılında başlayacaktır.

Öte yandan Türkiye Komünist Partisi'nin de savaş süresince etkin bir mücadele veremedği ve işçi sınıfının çıkarlarını savunmak için yetersiz kaldığı söylenebilir. Bu dönemde işçi sınıfının azgınca sömürülmesi ve giderek yoksullaşmasında, işçi sınıfının kendi önderlerinden ve siyasal hareketinden yoksun oluşu büyük rol oynamıştır.

Savaşın olağanüstü yasalarını işçi sınıfı ve yoksul köylülük için işleten devlet, polis hizmet yasasının "istenmyen kişilerin" vilayet sınırları dışına sürülmesi maddesini de ilericiler ve sosyalistler aleyhine kullanarak 1941 sonbaharından 1942 yazına kadar 300 bin ilericiyi ülkenin uzak bölgelerine sürdü (15). Böylece sosyalistler çevrelerinden "izole edilmiş" oldular. Bu gelişme, sosyalist muhalefete ciddi bir darbe olmuştur.

Ancak asıl önemli gerilemenin parti içinde yaşandığı yolundaki savlar o dönemdeki örgütlü sınıf mücadelesinin eksikliğini açıklaması açısından daha anlamlıdır. Bu dönemde TKP'nin siyasi literatürde adına "Browdercilik" denen ve partinin tasfiyesi anlamına gelen eğilimi taşıdığı iddia edilmektedir. 1946 tutuklamalarında Şefik Hüsnü'nün evinde elde edilen bir raporda, yanılarak ortaya atılan iddiaya göre savaşın başında parti kendini tasfiye anlamına gelecek kararlar almıştır. Şefik Hüsnü, somut koşulları şöyle değerlendiriyordu: "...Her türlü teşebbüs daha ilk hamlede önleniyor ve müteşebbisler tedhiş, tevkif, neyf vs. süretlerde faaliyet edemez hale konuyordu. Faaliyetsiz ve idaresiz bir tarzda sürünen tek tük meslek birlikleri de ortada kalmıştı. Küçük burjuvazi ve gençlik de aynı durumda idi" (16). Emekçi sınıfların örgütsüzlğüne ve başı bozukluğuna karşın "İnkılapçılar harpten az evvel kabul etmiş oldukları yeni taktik mucibince gizli teşkilatların yok denecek dereceye indirmişlerdi (17). Legal mücadelede olmadığına göre bu "yeni taktik mucibince" partinin tasfiyesi amaçlanmış denebilir.

Bu dönemde parti CHP içinde erime ve etkinlik kararı almıştır. Ancak "buna mukabil tasavvur edilen Halk Partisi'ne ve Halkevlerine girmek ise, ancak küçük bir mikyasta başarılabilmiştir" (18).

Bu dönemde sosyalistlerin ve demokratların daha çok dergiler ve gazetelerde örgütlendikleri görülür. Bu yayın organlrında iç politika ile ilgili sınırlı yazılar çıkmakta idi. Çünkü devlet, özellikle iç politikanın eleştirilmesine karşı gazeteleri kapatıyordu. Bu nedenle ülkedeki Nazi yanlısı yayınlara karşı anti-faşist muhalefetin yükselmesi ve Sovyetler Birliği'nin anayurt savunması işlenen konuların başındaydı. Örneğin Faris Erkman'ın 1943 Haziranında yayınladığı "en büyük tehlike" adlı ırkçı-turancı hareketin yönelimlerini açıklayan broşür, anti-faşist muhalefetin yükselmesinde büyük rol oynuyordu. Ancak F. Erkman bu broşür nedeniyle tevkif ediliyor ve işkenceler görüyordu. Verem olan Erkman, hapishanede kan kusarak yaşamını yitirmiş (19), fakat işçi sınıfı tarihine adını yazmıştır.

Devlet, savaş süresince bu gazete ve dergilere hiç de hoşgörüyle bakmamış ve eline geçen her fırsatta bu gazete ve dergileri kapatmıştır. İlerici yayınları nedeniyle Yeni Edebiyat dergisi 1941'de kapatılmıştır; öte yandan Ankara'da çıkarılan Yurt ve Dünya ile Adımlar dergileri de kapatılmış ve yöneticileri hakkında soruşturma açılmıştır. Anti-faşist yayınlarını sürdüren dönemin g5çlü kalemlerini içinde bulunduran Tan gazetesi de savaş boyunca 7 kez kapatılmıştır. Daha sonra bu gazete ve ilericilerin kümelendiği Yeni Dünya

La Turquie gazeteleri devletçe düzenlenen bir provokasyon sonucu 4 Aralık 1944'te faşistler tarafından tahrip ediliyor ve yayımcıları Sabiha ve Zekeriya Sertel tutuklanıyordu (20).

Savaş süresince fazlaca etkinlik gösteremeyen TKP ise Sovyet ordularının zaferleri etkisi ile konjonktürün saldırgan faşizm aleyhine döndüğü 1944 yılı sonlarında, savaşa müttefikler tarafında girilmesi yönünde bir bildiri kaleme alıyor ve bu bildiri sınırlı bir çevreye dağıtılıyordu. Parti aynı zamanda "Demokratik Savaş Cephesi" denilen ve CHP'yi de kapsayan geniş bir anti-faşist bir cephenin kurulmasını amaçlamış, ancak cephe hayata geçirilememiştir (21).

Savaş dönemi boyunca işçi sınıfı çoğunlukla kendiliğinden gelişen grev, direniş ve işi bırakma eylemleriyle hakkını aramaya çalışmış ve hoşnutsuzluklarını açık mücadele ile ifade etmiştir. İnsanlık dışı çalışma koşullarına karşı çıkan Zonguldak maden işçileri direnişi olmuş, ekmek miktarının 150 grama indirilmesini protesto eden Ankara hamalları, 1945'te İstanbul'da tütün işçileri grevi, Adana'da traktör makinistleri ile İstanbul, Izmir liman işçileri grevleri bu dönem işçi direnişleridir (22).

Öte yandan yoksul köylülüğün mücadelesi daha örgütsüz ve cılız biçimde sürmesine karşın yoğun polisiye önlemlerle ezilmiş ve köylülüğün yoksulluğu artırılmıştır. Örneğin Van ilinin Özalp ilçesinde eşkiyaya yataklıktan gözaltına alınan 33 köylü 31.7.1943 yılında kurşuna dizildi ve 32 köylü öldü. Bu katliamın o dönemki sorumlusu 3. Ordu müfettişi Org. Mustafa Muğlalı hakkında ancak 1949 yılında kamu davası açılıyor ve Mustafa Muğlalı "Vatanın yüksk menfaatleri icabı, bütün kanuni ve vicdani mesuliyeti alarak, 33 kişinin imha edilmelerini emrettiğini" açıklıyordu (24). İşte halk bu dönemde "vatanın yüksek menfaatleri icabı" davranan bu yöneticilerin insafına bırakılmıştır.

Genel Değerlendirme

İkinci Paylaşım Savaşının etkisiyle oluşan "olağanüstü" koşullar bahane edilerek 1940-1945 döneminde ve yoksul köylülük sömürü ve baskı altında bırakıldılar. Bu dönem burjuvazinin kâr ve vurgun dönemi olarak anıldı. Genel olarak savaş süresince çok büyük oranlara varan sermaye birikiminin 1946'daki ekonomik ve sosyal gelişmelere yol açtığı kabul edilmektedir.

İşçi sınıfı çıkarlarını savunan parti ve örgütlenmelerin bu dönemde etkinlik gösterememeleri sömürü oranını daha da artıran bir etken olarak görülmektedir.

Doğal olarak dış politikanın belirleyici olduğu bu dönemde savaşın gelişimi zigzaglarla doludur. Devlet de belli dönemler müttefik yanlısı ve zaman zaman da Nazi yanlısı oportünist bir dış politika izlemiştir. Ancak değişmeyen tek şey "savaş ekonomisinin" tüm yükünün emekçi sınıflara yükletilmesidir. Bu da devletin tarihsel olarak "içteki" değişmeyen tercihin göstergesidir.

(SÜRECEK)

Hazırlayanlar:
Kemal KÖK
Rıdvan AKAR

(1) Koçak, C., (1986), Türkiye'de Milli Şef Dönemi, Yurt Y., s. 201-202
(2) Ökte, F., (1951),Varlık Vergisi Faciası, Nebioğlu Y., s. 158
(3) Koçak, C., (1986), s. 247, Savaş Döneminde Türk Ordusunun Durumu İçin a.g.e. Bkz. s. 421
(4) Boratav, K., Türkiye'de Devletçilik Savaş Y., (1982) s. 217, 1938'de 120 M $ olan dış alım, 1941'de 50-55 M $ dır.
(5) Bkz. Boratav, K. (1982) s. 253, Koçak, C. (1986) s. 536, 518, 357
(6) Boratav, K., (1982) s. 245
(7) Koçak, C., (1986), s. 361
(8) Ökte, F., (1950) s. 202
(9) Tablolar için veriler için bakınız Koçak, C., a.g.e. s. 363
(10) Koç, Y., Türkiye'de Sınıf Mücadelesinin Gelişimi 1923-1973 Birlik Y., (1979) s. 65, 138
(11) Koçak, C., a.g.e. s. 528-529
(12) Marks, K., Kapital I. Cilt, V. Kitap (1967) s. 101
(13) Koçak, C., a.g.e. s. 487, İş kazaları ile ilgili bilgiler buradan derlenmiştir.
(14) Marks, K., Kapital I. Cilt II. Kitap (1966) s. 207 a.b.ç.
(15) Ekim Devrimi Sonrası Türkiye Tarihi (1979) s. 329 SSCB Bilimler Akademisi
(16) Küçük, Y.,Aydın Üzerine Tezler I Tekin Y., (1986) s. 369
(17) Küçük, Y., s. 368, Küçük, Y. (1986) s. 266
(18) Küçük, Y., ş. 369
(19) Sertel, S., Roman Gibi, Ant Y. (1969) s. 269
(20) Sertel, S., s. 334-348
(21) Küçük, Y., s. 369-370
(22) Ekim Devrimi Sonrası Türkiye Tarihi s. 331
Sertel, Y, Türkiye'de İlerici Akımlar, Ant Y., 1969
Rozaliyev, Türkiye'de Sanayi Proletaryası, Yar Y., (1974)
Yerasimos, S, Az Gelişmişlik Sürecinde Türkiye, Gözlem Y., (1982)

Sosyalist Parti Üzerine Uğur Cankoçak'la Söyleşi

— Basından izlemiş olduğumuz gibi eski SDP'lilerin bir süredir sosyalist bir parti kurmak için çabaları vardı ve farklı siyasi eğilimlerin de yer aldığı daha geniş bir parti kurulma eğilimi oluştu. Nasıl bir tartışma ve gereklilik sonucunda bu noktaya vardınız?

● İlginç bir soru doğrusu. Eski SDP'liler, İstanbul'da oturanlar, 80'den bu yana ayda bir ya da iki kez aramızda toplanır sohbet ederiz. Doğaldır ki, bu sohbetin konusu politikadır. Konularımızdan birisi de yeniden partileşmektir, sosyalist parti meselesidir. 6 yıldır ve özellikle 1983'ten beri sıkça görüşülen bir konu.

SDP, 1980 öncesinde bir parti idi. Eski SDP'liler biliyorlar ki yeniden parti kurmak mümkün. Ayrıca, hatırlatayım: SDP girdiği tek seçimde, diğer sosyalist partilerden çok oy aldı. O seçimde TSİP çok oy almış görünüyor ama TSİP bir tek ilde, bir güneydoğu ilinde, özel koşullardan ötürü diğer illerde aldığı toplam oy kadar oy aldı; bu nedenle en çok oy alan parti gibi görünse de aslında en çok oyu SDP almıştır. Belirtmekten maksadım şu: diğer sosyalist partilere göre o yıllarda emekçi halk yığınları arasında daha çok benimsenen partiydi. SDP yöneticilerinin tamamı sağ ve sıhhatte. Fikriyatı da eskiye göre daha çok ilgi çeker durumda. Aslında bu koşullar SDP'nin yeniden kurulmasını gerektirir gibi görünüyor. Ama işin bir başka yanı da var.

Bir kere 12 Eylül'ü yaşadık. Bu 12 Eylül, diğer müdahalelere göre en ağırı ve planlısı. Bilindiği gibi son 6 yılda Türkiye eskiye oranla ABD'ye daha çok bağımlı hale getirildi ve kapitalizm tüm kurumları ile yerleştirilmeye çalışıldı. Biz dedik ki, bu kadar ağır dönemden sonra bütün sosyalistler, en azından evde yalnız kaldıklarında düşünmüşlerdir. Neler oldu, neler yaptık, ne nedir, neresi yanlıştır diye. İnsanlara güvenimiz var. Hani Fethi Naci'nin bir lafı vardır: "İnsan tükenmez" diye. İnsan tükenmez dedik. Düşününce doğruyu bulur ve her halde eski hataları tekrar etmez dedik. Bir düşüncemiz bu.

İkincisi, emekçi halkımız da, işçi sınıfımız da bölük pörçük, darmadağınık bir sola güvenmiyor. Sosyalistler kendi güvenilirliklerini kendileri sağlarsa, eğer güçü bir çıkış yapılırsa, adeta umutsuz, ekonomik ve politik ağır baskıların altında konuşamamış işçi sınıfı ve emekçi halk toparlanır, güçlü bir çıkışın içine girer ve gerçek bir demokrasi mücadelesi ve birlikte gerçek bir sosyalizm mücadelesi başlar diye değerlendirdik. Dedik ki, Türkiye'de çeşitli sosyalist parti anlayışları var. Bu anlayıştaki arkadaşlarımız ne kadar ağır dönemde olursa olsun eski anlayışlarından bir anda kolay kolay sıyrılamazlar. Ama her halde onlar da bir durum değerlendirmesi yaparlar ve sonucunda herkesin fikrini özgürce, sınırsızca söyleyebileceği toplantılar sonunda geniş çerçeveli, ince detaylı olmayan bir program

içerisinde bütün sosyalistler bir araya gelir, bir çıkış yapabilir. Bu mümkündür diye düşündük.

— "İnce detaylı olmayan program" dediniz, bunu biraz açar mısınız?

● İnce detaylı olmayan programdan kastımız, hatırlayacaksınız, 12 Eylül'den önce Türkiye'de SDP, TSİP, TİP, TEP, TİKP, VP partileri vardı. Bizden başka sosyalist partiler olduğu için onlardan farklılığımızı belirtmek gereği vardı. Bundan dolayı SDP'nin programı çok detaylıydı. Şimdi böyle detaylı programa gerek yok diye düşünüyoruz. Bunu anlatmak için söyledim. Program herkesin ortak hazırlayacağı bir program olmalıdır; bizim önerimiz bu. Bu programı yalnız eski SDP'liler hazırlamayacak, "sosyalist parti kurulmalıdır, yasal engel yoktur, kurulabilir" diyen ve katılmak isteyen kimler varsa, herkesin ortak katkısı ile ortaklaşa bir program hazırlanınca bu elbette çok ince detaylı bir program olmayacaktır. Kalın çizgili bir program olacaktır.

— Bir partinin kurulması konusunda eski SDP'lilerin düşündüklerini biraz önce anlattınız ve vardığınız noktayı özetlediniz: Geniş bir parti, güçlü çıkış, farklı eğilimlerdeki sosyalistlerin bir araya gelmesi... Başka siyasi eğilimdeki insanların da bu yönde anlayışları var ve bunlarla bir araya gelip konuşma ortamı doğmuş durumda. Şimdi siz de Türkiye'de '12 Eylül sonrasında insanlar düşünmüşlerdir, eski hatalarından arınmışlardır' dediniz. Bunca toplantılardan sonra durum sizce nedir? Bugün farklı siyasi eğilimlerden gelen sosyalistlerin bir arada bulunma eğilimleri, şartların, olayların zorlamasıyla mı veya gerçekten bilinç değişiminden mi gerçekleşiyor?

● Doğrusunu söylemek gerekirse, net cevap vermek zor. Ancak bir sezgi var. Olayların zorlaması şüphesiz bir etken. Ancak olayların zorlamasının insan bilincinde yarattığı etki ile bilinç değişmesi şüphesiz var. Ama bir tahminde bulunmak istiyorum. Bizim aydınlarımız

maalesef bağımsız düşünme yeteneğinden yoksundur. Kendi düşüncelerini bağımsız ifade etmekten, bağımsız davranmaktan ürküyorlar. Daha çok başkaları benim hakkımda ne der şeklinde bir etki ile hareket ediyorlar. Eğer düşünebilseler, sanıyorum bu bilincin varlığını görebileceğiz. Ama "ya öbür grup benim hakkımda ne der" endişesi ile hareket ettiklerinden gerçek bilinç ortaya tam anlamıyla çıkmıyor.

Ama hemen söyleyeyim, bir sezgi var; bir arada çalışabilmek... Hemen her görüşten insan biraraya geldi. Sabahın onundan akşamın altısına kadar konuştu. Konuşulanları dinledi, hiç gürültü patırdı da çıkmadı. Hiç kimse o malum "oportünist, revizyonist" saldırılarında bulunmadı. Bu önemli bir aşama. Bu bir umut ışığı. Ama dediğim gibi, bir sezgi diyebilirim; yine de iyi oldu.

SDP tüzügünün daha demokratik hale getirilmesi için,aklımda yanlış kalmadıysa, 1978 yılında bir çalışma yapıldı. O tarihlerde genel sekreter olan ve sonra parti genel başkanlığına gelen C. Bıçakçı arkadaşımız önderliğinde bir grup çalışma yaptı ve öneri getirdi. Parti içinde muhalefetin söz hakkı bulunması, örgütlenme hakkı olması ve de muhalefetin aldığı oy oranında yönetimde temsil edilmesi.. Temsil edilme hakkının olması şeklinde tüzüğün değiştirilmesini önerdiler. Hatırlıyorum, o yıllarda buna bütün gücümle karşı çıktım ve bu tüzük değişikliği belki benim karşı çıkmamdan kabul edilmedi. Ama, doğrusunu isterseniz, şimdi öyle düşünmüyorum.

Bugün, günümüz koşularında, hele SDP'nin belli bir örgütlenme anlayışı, belli bir sosyalizm anlayışı sahiplerinin bir arada bulunduğu homojen bir partide değiliz. Düşündüğümüz parti, farklı anlayıştaki insanların bir araya gelmelerinden oluşacak. O zaman diyorum ki, bu farklı anlayışlara parti içerisinde söz hakkı, örgütlenme hakkı sağlanmalıdır. Ama bu hizip haline dönmemeli. Partiyi çalışmaktan alıkoyan iç mücadelelere sürükleyen değil, aksine partiye fikir bakımından dinamizm veren, geliştiren, dışa dönük mücadelesinde hayat veren ve de alınmış kararları hep birlikte uygulayabilen bir parti olursa anlamlı olur.

— O zaman hizipten ne anlıyorsunuz? Hizip ile başka bir deyim kullanacak olursak eğilim hakkı arasındaki fark nedir?

● Gayet basit. Farklı eğilimlerde olan insanlar kendi görüşlerini parti içinde demokratça ifade etmelidir. Bu konuda çalışmalarda bulunmaları haklarıdır. Hatta bir formül bulunabilirse oy oranında yönetimde temsil edilmeleri de gerekir. Ama seçilmiş yönetimin aldığı kararları da herkes uygulamalıdır. Bunu uygulayan bütün parti olmalıdır; uygulamaya zorunludurlar. Burada içten bir zorunluluktan söz ediyorum. Uygulama sonunda çıkan hataları da son derece açık ve dost bir şekilde eleştirebilmek hakları olmalıdır. Ve yönetim de bu eleştirileri dinlemek zorundadır. Böyle bir çalışma partiye hayatiyet verir. Ama tersi, parti içerisinde gerçekten mesele çıkartır. Alınan kararları uygulamak yerine durmadan sadece eleştiri yapmak ve kararların uygulanmasını engellemek, yani tasfiyeci bir zihniyetle çalışmak hizip çalışmasıdır. Parti yönetimini açık ve net şekilde bilimsel olarak değil de başka ilişkilerle, kısacası darbecilik yaparak değiştirmeye kalkmak hizip çalışmasıdır. Herhalde sosyalistlerimiz bu aşamaya gelmiştir. Değil mi?

— Türkiye'de hizip kelimesi galiba antipatik gelmekte. Belki de bunun bizde hep parti içinde bölücülük ile özdeşleştirilmiş olmasından... Sonuçta parti içinde örgütlü bir grup olduğuna göre, farklı kelimelerle de ifade edilse durum değişmez herhalde. Olayın özü, farklı anlayışların parti politikalarının ortak eylemi doğrultusunda birlikte hareket etmeleri değil midir?

● Buna tasfiyeci anlayış içersinde olmayanı ekleyelim. Eğilimlerin yönetimde temsil hakkı olmalıdır.

— "Parti içinde görüşlerini savunabilirler" dediniz. Peki bu farklı görüşler parti dışında görüşlerini savunabilmeli midirler? Parti yayınlarında veya gerekiyorsa dışında yayınlarda savunabilmeli midirler? Önerilen somut politikalara karşı çıkış varsa bu görüşler hangi ölçüde ifade edilmelidirler?

● Son günlerde bazı arkadaşlar ortaya bir geçici parti fikri attılar. Bu geçici parti aslında bir cephenin ifadesidir. Beş-altı tane sosylist parti vardır ve de somut bir olay vardır. Bu-partiler cephe halinde birlikte çalışma kararı alırlar. Bunlar hükmi şahsiyetlerini, sosyalizm anlayışlarını olduğu gibi muhafaza ederler. Ve somut durum ya da konjonktür durumu sona erdiğinde cephe de biter. Herkes evine döner. Arkadaşlar buna inanıyorlar. Ben bu öneriyi kabul etmiyorum. Kendi kafasındaki öz örgütün kurulma zamanını geldiğinde "ben ayrılıyorum" demek o partiye güç vermez. Aksine balon gibi şişirir. Parti içinde eğilimler olabilir. Parti içinde olmak koşulu ile tartışma ve örgütlenme yapılabilinir. Ama o eğilim bir de parti dışında örgütlenmeye, yayın organı çıkartıp partiyi eleştirmeye başlarsa emekçi halkın ve işçi sınıfının umudu ve onu iktidara götüren parti olmaktan çok işçi sınıfının bölünmesine, mücadelesinin zayıflamasını getiren bir kuruluş olur.

Ben uzun yıllardr politikanın içindeyim. İşçi sınıfı, emekçi kitleler yıllarca bizden birlik içinde ve güçlü bir parti istedi. Partide muhalefet çıkınca rahatsız oldu. Partinin gücü zayıflıyorsa egemen güçler karşısında mücadele zayıflayacak diye. Bu çok önemli. Öyle işçi semtleri ve köyler hatırlıyorum, diyelim ki 1965 seçimlerinde 60 oy almışızdır bir yerde. 1969 seçimlerinde "yazık ettiniz partiye, niye böyle yaptınız" demişlerdir ve aynı yerde 6 oy almışızdır ya da bir işçi mahallesinden 8 oy alabilmişizdir. Sosyalistlik sadece beyin jimnastiği değildir. Genellikle değildir. Mücadeledir. Böyle bakarsak meseleye başka türlü düşünmek zorunda kalırız. Yani aydın bencilliğimizden sıyrılmak gerekir.

Partinin yayın organı varsa tabii ki eğilimlerin fikirlerini anlatması hakkı olacaktır. Bu demokrasinin gereğidir. Bir de bir tek şeyden endişe ediyorum. Bu endişemi belirtmek istiyorum. Türkiye'nin bu konuda henüz hiç deneyimi yok. Sosyalistlerimizin geçmişte herşeyi bırakıp birbirleriyle yaptıkları çok sert mücadeleleri hatırlayacak olursak doğrusu bu kadar zor işi nasıl becereceğiz diye düşünmekteyim.

— Yıllarca değişik iş kollarında sendikacılık yaptınız. Bunun dışında siyasi parti üyesi olarak mücadele içinde yer aldınız. Seçimlerde aday

gösterildiniz. Bir sendikacı ve siyasetçi olarak bize bu gün işçilerin sahip oldukları örgütlerin durumunu nasıl gördüğünüzü anlatır mısınız?

• Bugün işçilerin sahip oldukları örgüt yalnızca sendikalardır. Bunun dışında siyasi herhangi bir örgütleri yoktur. DİSK malum, askıya alınmış durumda. Bunu dışında Türk-İş ve bağımsız sendikalar var. 12 Eylül'ün ağır koşulları devam etmektedir. Sendikalar Yasası, İş Yasası, Grev ve Toplu İş Sözleşmesi Yasası değiştirildi. Bugün Türkiye'de toplu sözleşme yapmak hakkı grev yapmak hakkı, işçi sınıfının en doğal hakları şu anda yok denebilir.

Kağıt üzerinde var ama işçi ücretlerine yapılaca zam önceden belirlemiştir genellikle. Buna karşı mevcut sendikalar, özellikle Türk-İş hiç mücadele vermiyor, aksine düzenle eskisinden daha fazla bütünleşmiş durumda. Diğer bağımsız sendikaların bazıları ve Hak-İş federasyonu zaman zaman bazı çıkışlarda bulunmak istiyorlar. Hükümetin özellikle çalışma bakanı çok ilginç bir görev yapıyor. İşçi sınıfının dikkatini çekmiştir bu. ANAP iktidarı içinde adı MHP'liye çıkmamış olmakla beraber en faşizan tavırların yanlılığı içinde görülmektedir.

Herhangi bir sendika azıcık olumlu bir tavır alsa, hemen demoklesin kılıcı ortaya çıkıyor, o sendikanın yönetimi tehdit ediliyor. Tutuyor yüzde on barajını kaldırıyor. Veya yöneticisinin on yıl işçilik yapıp yapmadığını araştırmaya tabi tutuyor. Var olan ve büyük çoğunluğu sarı sendika olan sendikalar bile bugün ANAP iktidarı tarafından çok sıkı bir baskı ve denetim altındadır. İşçilerin sendikal örgütleri zavallı durumda. Buna karşın Türk-İş içerisinde bazı muhalif sendikalar var. Mesela Petrol-İş gibi. Bunlardan bazı olumlu çıkışlar var. Ancak bu da gerek Türk-İş tarafından, gerekse Çalışma Bakanlığınca, yani iktidarca bastırılıyor.

Benim kişisel gözlemim şudur: zaman zaman işçi mahallelerinden arkadaşlarla kahvelerde konuşuruz. 12 Eylül'den bu yana dikkatimi çok çeken bir şey var. İşçilerle sohbet ederken bana sorulanlar hep politik sorular. Ben sendika ile ilgili soru yönelttiğimde "tamam işte var bir sendikamız, yürüyüp gidiyor" diyorlar. Önceleri dikkat etmedim. Sonra ayrı ayrı mahallelerde, semtlerde aynı kelimeleri, aynı tavrı duyunca merak ettim. Düşündüm. Tekrar işçilerle konuştum. Vardığım sonuç şu: DİSK'in bazen bilerek bazen bilmeyerek yaptığı hata, DİSK'in faaliyetlerinin askıya alınmış olmasıyla 12 Eylül ağır baskısı içinde ortaya çıktı. DİSK bütün toplantı ve seminerlerde kendisinin bir parti olmadığını, sendikal örgüt olduğunu, işçilerin gerçek kurtuluşunun politik mücadelede yani parti ile olduğunu söylemesine karşın işçiler DİSK'e politik bir görev yüklemişlerdir. Kurtuluşu DİSK'ten beklemişlerdir. Partiden, politikadan değil. Şimdi DİSK'in faaliyeti askıya alınmış, işçiler birden politika ile ilgilenmeye başladılar. Eskiden ilgilenmezlerdi. O zaman sendika ile ilgilenirlerdi.

O yıllarda ben örneğin İşçi Partisi'nin, sonra Sosyalist Partinin daha sonra SDP'nin hem üyesi hem çeşitli kadmelerde yöneticisiydim. Aynı zamanda sendikacıydım. Parti çalışmaları için fabrikalarda, kahvelerde, mahallelerde işçilerle konuştuğum zaman politikaya, partiye karşı bazen uzak durduklarını görür, doğrusunu isterseniz nedenini bir türlü çözemezdim. Şimdi çözüyorum. Şu anda sosyalist parti yok, ama benim politik hüviyetimi bilen işçiler hemen politikadan söz ediyorlar. Sendikalardan söz etmiyorlar. Sendikalarla ilgili soru yöneltmiyorlar. "Var bir sendika işte, üç-beş kuruş zam alıyoruz işte" diyorlar. Sürekli olarak, "ne olacak, parti kurulacak mı?" diye sorular soruyorlar. Önemli olan bu bence.

— İşçilerin sendikalardan çok parti sorunu ile ilgilendiklerini söylediniz. Peki işçiler siyasal düzeyde partilere nasıl bakıyorlar? Bunların liderlerine nasıl bakıyor, nasıl değerlendiriyorlar ya da sizce nasıl bakmalıdırlar?

• Mevcut siyasi partiler, sosyal demokrat partiler veya ANAP ve bunun gibi diğer partiler. Hemen söyleyeyim, bizde eski bir hasalık vardır. Aşağı yukarı her ülkede vardır. Ama biz yirmi yıldır bu acıyı yaşıyoruz. İşçileri sosyal demokrasinin kuyruğuna takarak bilincini köreltmek. Bu bilinerek, özellikle de yapılıyor. Bilinmeden safdil solcular ve sosyalistler birtakım teoriler üretmişlerdi. hiç unutmam, bir hanım yazar diyordu ki: Türkiye gibi geri bıraktırılmış ülkelerde sosyal demokratlar sosyalist olmak zorundadırlar. Giderek sosyalist olacaklardır. Avrupa'da sosyal demokratlar düzenin bekçisi durumundadırlar. Ama Türkiye'de giderek sosyalist olacaklardır. Öyleyse bizler de sosyal demokrasiyi desteklemeli ve hatta içine girerek etkilemeliyiz, diye kampanya açtılar. O yıllarda bu kampanya çok tuttu. İnsanı hayretler içinde bırakacak bir şekilde zamanın ünlü sosyalistleri açıktan açığa sosyal demokrasinin desteklenmesini istediler. Bir tek sonradan SDP'yi kuran bizler, hatırımda kaldığı kadarıyla bizimle beraber sayısı bir hayli az sosyalist arkadaşlar ve sosyalist gruplar sosyal demokrasiyi desteklemenin yanlış olduğunu anlatmaya çalıştık, yazdık, söyledik. Sosyal demokratlar önemli belli koşullarda, belli koşullar ileri sürerek desteklenir dedik. Sosyalistlerin mutlaka bağımsız örgütlerinin olması gerekir, dedik. Bağımsız bir sosyalist parti kurulmalıdır dedik. Ancak bildiğiniz gibi bu böyle olmadı. 1973 seçimlerinde sosyalistlerin büyük bölümü CHP'yi destekledi. Ondan sonra Türkiye'de sırasıyla TSİP, TİP, TEP, TİKP, VP kuruldu. Yine bu kadar sosyalist parti kurulmasına rağmen özellikle TSİP ve TİP kanadı sosyal demokratları koşulsuz desteklemeye devam etti. Şimdi bu eski filmi yeniden görüyoruz. İşin acı tarafı bu.

Adı ünlüye çıkmış bazı sosyalistler, tutuyorlar "bu dönemde SHP'nin, sosyal demokrat partinin desteklenmesi gerekir" diyorlar. Nedeni de, demokratik ortam yeteri kadar sosyalistlerin çalışmasına müsait değilmiş. Ancak demokrasi genişledikten sonra sosyalist parti kurulurmuş. Demokrasiyi genişletecek olan da SHP'ymiş. Şimdi çok basit bir matematik hesap yapmalı galiba, yani büyük strateji filan değil. SHP şu anda kör-topal bir demokrasinin kanadından biri. Parti olarak var, örgütlenmiş. Millitvekili var, seçimlere girecek. Şimdi bu adam niye demokrasiyi genişletsin, derdi ne? Derdi değil, SHP'nin demokrasiyi genişletmek, kendi çıkarı için de değil. Mevcut koşullar ona yeterli. Demokrasiyi genişletmek ancak demokratik ortamın olmayışından rahatsız olanlar içindir. Öncelikle işçi sınıfı içindir. Niye? En basitinden, sendikal hakları ellerinden alınmıştır. Öyle

sendika kanunları getirilmiştir ki, sendikalaşmak bir derttir. Öyle toplu sözleşme kanunu getirilmiştir ki, toplu sözleşme yapmak bir derttir. Bu grev kanunu ile grev yapmak imkansızdır. Demokrasiyi genişletmek işçi sınıfının çıkarınadır. İşçi sınıfı kendi çıkarını gözetiyor ise demokrasinin genişletilmesini isteyecektir. Sosyal demokratların bu çıkarlarla ilgisi yoktur. İşte bu yüzden işçi sınıfı aslında demokrasinin bayraktarıdır. Demokrasi mücadelesinin en ön safında çarpışan unsurdur. Bundan sonra da böyle olacaktır.

İşçilerin mevcut siyasi parti liderlerine nasıl baktıkları sorusuna gelince, HP-SODEP birleşmesi, yani SHP haline gelmesi, işçi sınıfı içinde olumlu karşılandı. Bir kere çok ilginç bir olaydır, ilk defa oluyor, onun için. Herhangi bir liderin yerini terketmesi, yerini başkalarına vermesi, bu partinin birleşmesi, görülmüş şey değil. Bu nedenle ilgi gördü. Artı olarak SHP'nin doğmasından sonra, duydum, araştırdım, bayağı kalabalık gruplar halnde işçiler 100, 200, 500 kişilik gruplar halinde SHP'ye çeşitli illerde kaydolmuştur. Bu neden böyle olmuştur? Bu konuda sosyalistlerin, eski sendika liderlerinin etkileri var. Burada önemli bir etken var. İşçiler politika ile meşguller. Sendikal mücadele ile değil, politik mücadele ile kurtulacakları bilincine varmış vaziyetteler. Şu anda da sosyalist parti vaya bir işçi partisi yok. Bu yüzden en ileri gördükleri parti olan SHP'ye giriyorlar. Ama şunu henüz bilmiyorlar: bu partinin sahibi kendileri değil, sosyal demokratlar.

— "SHP niye demokrasiyi genişletsin" diye bir tez ileri sürdünüz. "Demokrasi işçi sınıfı içindir, sosyal demokrasiye şu andaki durum yeterlidir" dediniz. Bu tartışılabilir bir yaklaşım. Ancak bundan öte şuraya vramak istiyoruz. Bugün bir sosyalist partinin bulunmadığı bir anda, sosyal demokrasi, işçi sınıfı için verilecek demokrasi mücadelesi ve demokratik mevzilerin kazanılması yolunda ne gibi bir rol oynayacaktır? Bu noktada olaya sadece "SHP niye demokrasiyi genişletsin" bakışıyla yaklaşmak yetersiz olmuyor mu sizce? Sosyalist parti kuruldu, geniş bir katılımla kuruldu diyelim. Bu partinin bir emekçi kitle partisine dönüşmesi uzun süreli bir yol alabilir; bu partiye emekçiler uzun süre canlı bir ilgi göstermeyebilirler de. Bu ilgi sonuçta herhalde bu partinin anlayışına, programına, gösterdiği hedeflere bağlı olacaktır. Bu durumda bugün gruplar halinde SHP'ye üye olan işçiler bilinç düzeylerinin elvermeyişi nedeniyle sosyal demokrat partiye umut bağladıklarında o zaman demokrasi ve sosyalizm mücadelesinde böyle iki tarafa bölünmüş emekçilerin durumu nasıl bir faktör olarak ele alınacaktır?

● Hep biliyoruz, sosyal demokrasinin adeta tarihsel bir kaderi vardır. O da belirsizliktir. Konjonktürle ilintili olarak dalgalanan bir politika izler. Eğer bir ülkede, sosyal demokrat partiler, karşısında sosyalist ve komünist bir parti yoksa, daha fazla sağa kayar. Düzenle daha çok bütünleşir. Eğer varsa, onun yaptığı politikalar karşısında oy kaybetmemek, üye kaybetmemek kaygısıya sola doğru açılırlar. İşte o zaman sosyal demokrasinin demokrasi mcadelesinde önemli rol oynadığı görülür. Ancak karşısında yalnız sağ partiler var ve yelpazenin sonu sosyal demokrat partiyle bitiyorsa, sosyal demokrasi, mevcut demokrasinin sınırlarını, eğer kendilerini rahatsız etmiyorsa, kendi çıkarlarına karşı değilse zorlamaz. Veya işçi sınıfının alanını genişletici önemli, anlamlı bir demokrasi mücadelesinde bulunmazlar. Örneğin SHP'nin geçtiğimiz aylarda parlamentoda ve yurt çapında yaptığı muhalefet var. 1982 Anayasasına ve ANAP'ın kanun kuvvetindeki kararnamelerine karşı yaptığı muhalefet gerçekten demokrasinin sınırlarını genişletici bir muhalefet midir? Bence değildir. Yine insan hakları konusundaki muhalefeti, muhalefet sayılmaz bile. Hazırladıkları af tasarısını hatırlayın. Birçok yerde sıkıyönetim kalktı. Birçok ilde olağanüstü hal var. Bazı illerde de normal düzene geçildi deniliyor güya. Ama ağır bir polis ve sıkıyönetim baskısı var. Doğuda insanlar işini gücünü, tarlasını terkedip batıya göçüyor. Önemli şeyler oluyor doğuda. Sosyal demokratlar birşeyler yapmıyor. Cezaevlerinde ölenlerin sayısını Adalet Bakanı açıkça söylüyor. Oysa bizim yasalarda mahkum veya tutuklu, devlete emanet edilmiş kişidir. Muhalefet buna karşı ne yapıyor? İşkenceler yapılıyor. SHP tarafından söylenişi bile enteresan. Sistematik bir işkence yoktur, bazı cahil polislerin işidir. Bu cahil polisleri değiştirin diye muhalefet yapıyorlar.

— Sosyalistlerin çoğunda iktidar sorunu hep tek bir partinin mücadelesi sonunda ve tek bir partinin yönetimi ile ve sosyalizmin kuruluşunun da tek bir parti ile mümkün olacağına dair bir anlayış var. Şimdi bugün Türkiye koşullarında bir sosyalist parti yokluğu düşünüldüğü ve güçlü bir çıkış amaçlandığında, ortak temeller arayışı ile birlikte bir parti eğilimi ağırlık kazanıyor. Ama bu sizce sosyalizm için mücadelenin tek bir parti ile kalmasının ilkeselleşmesi demek midir? Yoksa gerçekte farklı sosyalist partilerin de olabileceği, farklı partilerle birlikte sosyalizme varılabileceği sözkonusu olabilir mi?

● Güzel bir soru. Hemen söyleyelim, farklı partilerin sosyalizm mücadelesini birlikte sürdürmeleri, aynı ülkede 2-3 farklı sosyalizm anlayışındaki partinin örgütlenmesi, sınıf mücadelesi yürütmeleri, birinin veya birkaçının koalisyon olarak iktidara gelmeleri, biri iktidarda iken diğerlerinin muhalefette mücadele vermeleri ve demokrasinin devamı, gerçek sosyalizm anlayışıdır. Hele 70 yıllık dünya deneymine baktığımız zaman bunun olmamasından, dünya sosyalist hareketinin çok şeyler kaybettiğini görüyoruz. Bu bakımdan, hatta sadece sosyalist partiler değil, burjuva partileri de olabilir, hatta olmalıdır da. Ve mücadele bu şekilde yapılmalıdır. Bir ülkede bir sosyalist partinin gerçekten sosyalizmi kurabilmesi için gerçekten halkın, işçi sınıfının, emekçi kitlelerin tam desteğini almış olması gerekir. Yoksa uygulama halka rağmen, işçi sınıfına rağmen, onun adına, emekçi halk ve işçi sınıfı adına karar veren bir küçük grup tarafından alınmış kararların onlara rağmen uygulatılması ile sosyalizme gidilemez. 70 yıl geçti, hâlâ gidilmedi. Farklı anlayışlara nefes aldırılmadığı için gidilemiyor. Oysa farklı anlayışlar sosyalizme dinamizm getirir, pekiştirir. Bugün sosyalist ülkelerde sosyalizm anlayışı durağanlaşmış, bir gelişme göstermeyen bir hale gelmiştir. Burjuva partileri de olsun, eleştirsin. Onların gözünün içine baka baka iktidara gelmek lazım ki, onların gözüne baka baka iktidarda kalabilmek lazım ki sosyalizm gerçekten kurulsun. Yoksa başka türlü kurulmuyor.

— Şimdi bu konuda belki de en yeni örnek ve de farklı siyasi parti ve üstelik burjuva partilerin de

bulunduğu, seçimi yaşayan Nikaragua örneği var. Bu örnek bir yandan devrimin başarılması, bir yandan da çok partili bir rejimin sürdürüldüğünü gösteren bir örnek. Ve şu an için sosyalizme geçişi deneyen bir ülke olmakta tek örnek. Nikaragua örneğini bu anlamı ile nasıl değerlendiriyorsunuz?

● Sosyalizmle demokrasi bir madalyonun iki yüzü gibidir. Birbirinden ayrılamaz. Emekçi halk yığınları ve işçi sınıfının tam desteğini almadan iktidara gelmek denirse eğer, o zaman sosyalizmi uygulamak, adeta emekçi halk yığınlara, işçi sınıfına rağmen oluyor demektir. Böyle olunca bir türlü sosyalizme geçilemiyor. Bu büyük sancılar yaratıyor. Sosyalizme geçtikten sonra çeşitli sosyalist partilerin olması hatta burjuva partilerin olması, parlamentonun devam etmesi şart. Ancak bir tek koşulla. O da ülkedeki demokrasiyi silah zoruyla kaldırmaya kalkanlar olursa onlara karşı demokrasiyi savunmak, aynı yöntemle demokrasiyi savunmak da bir haktır. Bu demokrasi, sosyalist demokrasidir. Bu var olan partilerden herhangi biri, diyelim askeri darbe yapmaya kalkarsa o zaman bu darbe halkın gücüyle yok edilmelidir.

— Sosyalizm anlayışları ile ilgili söyleşiyi Türkiye'ye döndürelim. 15 haziran'da sosyalist parti kurulması tartışma toplantısı, farklı siyasi eğilimleri bir araya getirdi ve bu tartışma yapıldı. Bugün farklı siyasi eğilimlerin bir araya gelerek bir parti kurma çalışmaları hangi temellere dayandırılabilir? Düne bakmadan gelecek hazırlanabilir mi? Herşeye rağmen toplantıyı oluşturan kompozisyon dün çok farklı şeyler söylüyordu. Ve bir deneyim var. 1910'lardan, Osmanlı döneminden 1946'ya, iki sosyalist partinin kurulmasına, 1961 anayasası ertesinde TİP'in kurulmasına uzanan bir süreç var. Bunlar hiç değerlendirilmeyecek mi? Bunları silerek, yok farzederek, bu olayların içinde yaşamış, bu düşünceleri ne kadar aşmış ne kadar aşmamış, halihazırda aynı düşüncede olduklarını veri saydığımız bu bileşim dünü değerlendirmeden harekete geçebilecek mi?

● Aslında biraz kritik bir soru. Bu toplantıya "İlk Adım" da davetliydi. Birlikte toplantıyı izledik, konuşmaları dinledik. Doğrusu insanların bir anda ceketlerini çıkartır gibi eski düşüncelerinden, fikirlerinden soyutlanıp bir yerlere gelmesi mümkün değildir. Böyle görünmek isteyen insanlar varsa, fazla samimi olduklarına inanmıyorum. Ancak koşulların zorlaması var. Unutmayalım. İkincisi, sosyalizm meselesi bütün dünyada tartışılıyor. Sosyalizmin yeni meseleleri ortaya çıkıyor, tartışılıyor. Kiliseye bağlılık gibi birşey değil sosyalizm. Tek bir kiliseye bağlılık gibi değil, çeşitlendi. Adeta özgürlüğüne kavuştu. Çeşitli sosyalizm anlayışları ortaya çıktı. Bundan Türkiye de nasibini aldı. Bu açıdan yaklaşmak gerekir. Dünü unutmak elbette mümkün değil. Dün kendine sosyalist diyen gruplar, partiler, işçiler gerçekten sosyalizm ve sınıf mücadelesi yaptılar. Ne kadar hata yaptılar, sevabı günahı neydi?" Ancak bunların irdelenmesi ile bir yere varılır" diye bir iddia var.

Ancak özeleştiri deyimi vardır sosyalist literatürde. Aslında özeleştiri hiç yapılmaz. Daha doğrusu iki türlü yapılır. Birincisi bildiğimiz şekilde, iktidardan düşün bir parti lideri, düştükten sonra onu eleştirirler. O da özeleştirisini yapar. Hatta enteresan özeleştiriler var ki "ben Alman ajanıydım" vb. Merkez komitede yıllarca çalışmış adam Alman ajanı olacak. Buna kargalar bile güler. Bu tasfiyenin sonunda adama zorla söylettirilmiş, adına özeleştiri denmiş. İkincisi de papaza günah çıkartır gibi toplumun karşısına çıkıp ben şöyle yaptım böyle yaptım diye... Özeleştirinin geçerliliğine inanmıyorum. Özeleştiriyle bir yere varılabileceğine inanmıyorum. Ancak eleştiri eğer iki uygar insan arasında yapılıyor ise önemli yerlere varır. Yani dinlemesini bilen, ne denildiğini anlayan, cevap veren, düşüncelerini söyleyen, kendini sanki bir saldırıya karşı savunuyor telaşı içinde görmeyen bir tartışmadır bu. Dün çok şeyler yapıldı. Bunların yavaş yavaş uygarca ortaya çıkartılması, uygarca eleştirilmesi lazımdır. Hemen söyleyeyim, geçende katıldığımız panelde olduğu gibi, gençlerimize dokunmayın, onlar hapishanededirler, onlar aslandır, kahramandır, öldüler gibi mezar edebiyatı değil, benim dediğim. Gençlerimiz de hata yaptı, yaşlılarımız da, orta yaşlılarımız da hata yaptılar. Herkes yaptı. Bunun açıkça söylenmesinde, eleştirilmesinde yarar vardır. Uygarca söylenmesi ve uygarca cevap verilmesi lazımdır, savunma değil.

Bunun yanısıra insan kişiliği ile ilgili, insan karakteri ile ilgili de sınavlar verdi insanlar. Bunları da dikkate almak lazım. Sözüne güvenilir insan var, güvenilmez insan da var. Çok uygar tavır içinde "ben hata yaptım" diyebilir; onun geçmişteki tavırları gözönüne alınırsa insan düşünür. "Bu uygar görünüyor ama karakteri de bellidir" deyip mülahazat hanesini açık bulundurmakta yarar vardır. O bakımdan ben bu sorunuzu bir Türkmen sözü ile bağlamak istiyorum: Göç gide gide düzelir.

— İşçilerin sosyal demokrasinin kuyruğuna takılmamaları gerekiğini söylediniz. Şimdi kurulmak istenen ve bugün de tartışmaları yapılan partinin geniş kitleleri kucaklaması, kısaca kitleselleşmesi nasıl sağlanacaktır?

● Bizim anladığımız sosyalist parti, öncelikle emekçilerin yönetimde ağırlığı olan bir sosyalist partidir. Bundan kastım, örneğin SDP'nin tüzüğüne bakarsak; yönetimin her kademesinde, yani ilçe, il, genel yönetim, merkez yürütme kurulu kademelerinde en az 2/3'ünün kol emekçisi olması zorunluluğu konmuştu. Emekçi halkı kucaklaması, bir partinin ancak, yönetimde emekçilerin bulunması ile mümkündür. Emekçilerin adına hareket eden, emekçi olmayan unsurların emekçi kitleleri kucaklayan bir partiyi meydana getirebilmeleri bizce imkansızdır. Birinci koşul bu.

İkinci koşul, elbette sosyalizm anlayışında yatacak. Yani sınıf mücadelesini, yani demokrasi mücadelesini, yani bağımsızlık mücadelesini, emperyalizme karşı olma mücadelesini doğru teorik çıkışlarla, doğru durum değerlendirmeleriyle programlayabilen parti emekçi yığınları kucaklar. Sonunda da partinin somut mücadele biçimleri, somut durumlar karşısında aldığı somut tavırlar emekçileri kucaklamasında rol oynayan etkenlerdir.

Emekçi halkımızda önemli bir sosyalist birikim var. Bu birikim, bu bilinç, mutlaka sosyalist partiyi kavrayacak, etkileyecek, sosyalist lafazanlıklara son verdirecek, partiyi geliştirecektir. Şuna kesinlikle inanıyorum: Türkiye'de emekçi halk şimdi olumsuz gibi görünen koşullara karşın, bir gün mutlaka iktidara gelecektir.

Brezilya "Emekçiler Partisi"nin (BEP) Kuruluş Bildirisi

Emekçilere özgü bir parti oluşturma düşüncesi, işçi sınıfının kendisi kadar eskidir.

Sınıflar arasında eşitsizlik ve sömürü üzerine temellendirilmiş bizimki gibi toplumlarda, sömürülen ve ezilenlerin, hakim sınıflara karşı gerçek bir direniş örgütleyebilmeleri için, herşeyden önce kendi özörgütlerini oluşturma gayretleri süregelmektedir.

Bununla birlikte, emekçiler ve diğer ezilen halk kesimleri, işçi sınıfının bağımsız özörgütlenmesi sorunu gündeme geldiğinde, aşılması gereken birçok engelle de karşı karşıya gelirler, ve geldiler de.

Brezilya'da emekçi kesimler, kendilerini saran zinciri en zayıf halkasından zorlamaya başladılar ve 12 Mayıs 1978'de ABC fabrikasındaki metalürji işçilerinin büyük greviyle beraber (68'den bu yana yapılan ilk grev ve 60.000 grevci işçinin katılımı) kurtuluş ve özgürlük savaşımının ilk adımını attılar. Bu tarihten itibaren işçiler ve proleterleşmiş kesimler, daha iyi yaşam ve çalışma koşulları istemiyle başlayan bir mücadeleler çağını harekete geçirdiler.

Bu savaşımların deneyimi, emekçi kitlelerin politikleşme sürecine ve onların yönelimlerinin nitel ve nicel gelişimlerine ışık tutmuştur.

Bu politikleşme süreci, çalışan kitlelerin şu anda benimsedikleri savaşım biçimleri açısından son derece dikkat çekicidir. Fabrikalarda bir dizi "Beyaz grev" mücadele dalgasının kabarışının habercisi oldu. En yakın savaşımlar, tabii bunlar içinde en önemlisi metalürji işçilerinin grevi idi, mücadelenin bütün klasik sorunlarının yeniden ele alınmasını getirdi: genel toplantılar, grev gözcüleri, grev yardım sandıkları gibi.

Sıcak mücadelenin sürdüğü 78 yılı süresince emekçi kitleler, en temel haklarının karşısına dikilen engelleri daha iyi tanıdılar, ve bu nedenledir ki, yaşamın diyalektiği karşısında, örgütlerini oluşturmak, geliştirmek ve bu örgütlerin arasındaki ilişkileri düzenlemek zorunluluğu ile karşı karşıya kaldılar.

Güçlü ve etkin ABC grevinden sonra patronlar ve hükümet yarı-faşist sendikal yapıların ve "arrocho" politikasının ani çöküşünü engellemek ve ücretlerin dondurulmasını sağlayabilmek için, demokrasi maskelerini atarak, dişlerini göstermek zorunda kaldılar. Sözün kısası, patronlar, işçi sınıfının birliğini paramparça edebilmek için ellerinden geleni yaptılar, hatta grev döneminde imzaladıkları anlaşma metinlerini bile tanımamızlıktan geldiler. Hükümet bütün baskıcı yöntemleri kullanmaya başladı. Sendikalar basıldı, sendika yöneticileri işten çıkarıldı, polis grev gözcülerini hapse attı, işçilerin toplandıkları lokallere baskınlar yapıldı.

Diğer yandan, metalürji işçilerinin öteki sanayi dallarından gördükleri destek hâlâ sınırlıydı ve gittikçe yaygınlaşan baskıya karşı koymak için yetersizdi. Basit bir dayanışma mantığından kaynaklanan bu destek sendikal savaşımın sınırlarını, ve emekçilerin politik örgütünün önemini gösteren somut maddi temellerden yoksundu.

Emekçi yığınlar, halen ABC fabrikasındaki grevcilere gerçek desteklerini gösteremediler. Ve bu desteksizlik, kendi partilerinin içinde politik olarak örgütlenecekleri ana kadar sürmek zorundadır.

Bu bağlamda, "Emekçilerin Partisi" düşüncesi, geçen yılki grevler sırasında ortaya çıktı ve 19 Ocak 1979'da Porto Alegre'deki sendikalararası toplantıda açıklandı. Bugünlerde bu düşünce, hızla kararlı yandaşlar kazanmaktadır. Çünkü işçi sınıfı için, politik bir parti, her zamankinden daha büyük bir nesnel zorunluluk haline gelmiştir.

Bütün bunlardan habersiz olmayan hakim güçlerde, "Brezilya İşçi Partisi" (BİP) (Parti Travailleste Bresilien) projesini öne sürdüler. Ama bu ve bunun gibi demagojik projeler, örgütlenme zorunluluğunu içlerinde hisseden emekçi kitleleri yolundan döndürmeyi kesinlikle başaramaz. Emekçiler için kendi ülkelerinin kaderini çizmenin, kendi geleceklerini oluşturmanın vakti çoktan gelmiştir.

Biz, sendika yöneticileri,EP'nin yöneticileri de biz olalım demiyoruz. Çünkü biz inanıyoruz ki, işçilerin arasından savaşım içinde sivrilmiş, yapının oluşmasında ve yönetiminde görev alacak, bizden daha yetkin militanlar da vardır. Biz politik otoritemizi sadece emekçilerin bütünlüğüne özgü bir ses oluşturma yolunda kullanmak gayretindeyiz. Biz, aynı zamanda, bu görevleri yerine getirme yolunda, oldukça önemli deneylere| sahibiz. Ve yalnızca bu nedenden dolayı, EP'nin kurucuları olmayı üstleniyoruz.

Uzun seneler acı çeken ve hâlâ çekmekte olan Brezilya halkı, ülkesinin kaderi hakkında her zaman çok az bilgi sahibi oldu. Biz bu halkın, gerçek adalet ve demokrasiyi, emekçilerin, yani bunların gerçek sahiplerinin kararlı ve örgütlü etkinliği olmadan, tanıyabileceğine inanmıyoruz.

İşte bu sebepledir ki, biz, "siyasi elitler" ya da patronlar tarafından yaratılan ve yönetilen partiler ve hükümetlerde yeralmayı reddediyoruz. Demokratik maskelerine rağmen, bu tür kuruluşlar, halkımızın politik hayata katılımını sağlayamazlar.

Brezilya toplumunun üzerinde dolaşan kara bulutlar, bütün bu derin kötülükler, ancak ve ancak emekçi yığınların kararlı bir şekilde politik hayata katılımıyla aşılabilir.

Bu katılımı sağlayabilecek tek araç, "EMEKÇİLERİN PARTİSİ"dir. Bu tarihi görevi yerine getirelim. Her yerde bu partinin temel çekirdeklerini örgütleyelim.

Patronların Olmadığı Bir Parti

Brezilya halkı, bugün içinde yaşadığı çok çelişkili ve değişik görünümler sunan politik ortama karşın, uzun ve orta vadedeki çıkarlarını görmektedir.

Sömürülen en geniş halk tabakalarının çıkarları açısından -ki bunlar ülkemizde politik olarak hep ikinci plana itilmişler ve 1964'ten bu yana hüküm süren otoriter rejimin başlıca kurbanı olmuşlardır- Öne sürülen konjonktür, daha iyi yaşam koşullarını, en geniş özgürlükleri ve gelecek için son derece elverişli ve tutarlı perspektifleri kapsamaktadır. Bu perspektifler arasında, hakim güçlere ve onun devletine karşı yürütülen, "Emekçi hareketin politik ve örgütsel bağımsızlığı" mücadelesinin tohumları görülebilir.

Bununla beraber, politik konjonktürün tüm doğru verilerine karşın, halk savaşımını yeni felaketlere ve bozgunlara sürükleyebilecek büyük tehlikelerin varlığı söz konusudur. Burada bir noktaya çok dikkat etmek gerekir: bugün "politik açılım süreci" diyerek kitlelere bol keseden demokrasi vaadedenler, şimdiye kadar askeri yönetimin fermanlarının destekleyicisi ve koruyucusu olan, hatta bu fermanların savunuculuğunu yapan ve yapmakta olanlardır.

Geniş sosyal kesimlerin rejimi inkâra varan memnunsuzluklarına ve varolan ekonomik bunalıma karşı -ki bu bunalım devlet yönetimini elinde bulunduran hakim güçlerin yumuşamalarının etkenlerinden biridir.- iktidar sahipleri bugün için, rejimi "yukarıdan" onarmayı denemektedirler. Başka bir deyimle çalışan yığınların aşırı sömürüsüne dayanan "ekonomik gelişme modeli"ndeki değişikliklere engel olmak için, devlet denetimini koruyarak rejimin bazı görünümlerinde yenilikler ve değişiklikler yapmak istemektedirler.

Şurası çok açıktır ki bu yeni askeri hükümetin amacı, uluslararası finans kapital tarafından dayatılan aynı politikayı sürdürmektir. Yani baskıcı rejimin ağırlaştırılması ve yaygınlaştırılması. Bu da göstermektedir ki, emekçilerin tahammül etmek zorunda olduğu acı ve sefalet (maddi ve politik olarak) devam edecektir veya artacktır.

Bu "hukuk devleti nedir? Kısmi afla neyi kastediyorlar? CLT'nin (Code de legeslation de travail) İş yasası tasarısının amacı nedir? Gizlilik içinde hazırlanan grev kanunları neyi getirecektir? "Ulusal Güvenlik Yasası" tarafından önceden görülen "zorluklar" ne manaya gelmektedir?

İşte tüm bunlar ve diğer önlemler göstermektedir ki bu rejim, sömürülen yığınların sosyal ve ekonomik savaşımına mani olmak için ve özellikle bu yığınların demokrasi anlayışlarını örgütlü bir şekilde uygulayamamaları için, toplumsal muhalefetin bazı kesimlerini kendine çekmek yönünde istediği reformları yapmaya çalışmaktadır.

2) Biz MDB'nin (Mouvement Democratique Bresilien - Demokratik Brezilya Hareketi) politik kadroları içinde, halkın savaşımı için gayret sarfeden iyi niyetli insanların varlığını inkâr etmiyoruz.

Fakat MDB, temelinden, tarihsel sonuçsuzluğundan, yönetiminin karakterinden, kapitalist yanlısı programından ve özellikle bütünüyle çelişkili olan sosyal yapısından ötürü (bu yapılanmada patronları ve işçileri; büyük toprak sahiplerini ve tarım emekçilerini; tüccarları ve ticaret memurlarını; kısaca, amaçları kesinlikle uyuşmayan sosyal kesimleri birarada bulabiliriz) patronların çıkarlarının kesin bir biçimde önde geldiği bir partidir. O halde böyle bir parti, hiçbir şekilde kendini yenileyemeyecektir. Bu açıdan bazı halk yanlısı yöneticilerin öne sürdüğü gibi MDB'yi ele geçirip, onun içinde örgütlenmek, hakim sınıfların bazı kesimlerinin demokratik karakteri üzerinde trajik bir yanılsama olacaktır.

Tamamıyla karmaşık bir yapısı olan MDB, ne kadar kendini Brezilya emekçi kitlelerinin somut çıkarlarını temsil etmek için gerekli bir araç olarak görürse görsün, liberal burjuvazinin elit kesiminin yönetici kadrosunun kontrolundedir.

MDB kadrolarından bazılarının tutarsız ve ikircikli davranışı, "grev karşıtı - yasanın oylanmasından emekçilerin somut çıkarlarını doğrudan doğruya ilgilendiren diğer konulardaki tavrına dek tüm çalışanların belleğinde yer etmiştir. Kesinlikle biçimsel ve hukuki (baskıcı rejimin hukuku) bir eleştiri yapmadan şunu söylemek gerekir: Bu partinin, emekçi kitlelerin çıkarlarını oluşturan başlıca politik ve sosyal temalarla uzaktan yakından bir ilişkisi olmamıştır.

Büyük sektörlerin politik ve entellektüel sözcüleri halkın orta sınıfını oluşturan kesimler içinde "MDB'nin içindeki muhalefetin bölünmesi için zamanın erken oldğunu, çünkü demokrasinin daha başarıya ulaşmadığını söylemeğe devam ediyorlar. Biz, bu çeşit iddiaları kategorik olarak ölçüt kabul etmiyoruz. Çünkü herşeyden önce, hiçbir şartta emekçi kitlelerin politik suskunluğunun ödülü ol-

duğunu katiyetle onaylayamayız, çünkü gerçek demokrasinin tek temsilcisi ve öznesi bu kitlelerdir. Ayrıca, halk kesimlerindeki siyasi partilerin varlığının, demokrasi savaşımı zemininde oluşturulacak cephelere mani olmayacağı düşüncesindeyiz. Emekçilerin Partisi (EP) tüm sosyal tabakaların ve tekelci kapitalistlere karşı ülkenin demokratikleştirilmesi için verilen savaşıma kanalize olan tüm politik akımların, sadece parlamenter savaşıma değil, fakat özellikle yaşamın her alanında gerçek politik savaşıma dayanan bir perspektif doğrultusunda, ve "acil ortak zafer" hedefinde bu güçlerini birleştirmelerini ve partiler arası cephelerin oluşturulmasını kaçınılmaz olarak görmektedir.

"Emekçilerin Partisi" işçilerin kurtuluşunun kendi eserleri olduğunu bilir. Böylece, emekçiler, demokrasiye örgütlü ve bilinçli katılımları olduğunu ve sömürülen kesimler olarak, hiçbir zaman meselelerinin çözümlenmesi için ayrıcalıklı elit kesimlerin eyleminden hiçbir şey ummamaları gerektiğini bilirler.

"Emekçilerin Partisi" bilmektedir ki, bu otoriter rejimin yerini 1945-1964 arasında olduğu gibi, halkın örgütlü katılımını dıştalayan hakim güçler arası bir ittifakın meyvası olan parlamenter ve biçimsel bir demokrasinin alması, Brezilya tarihinde görüldüğü gibi, yeni otoriter biçimlere çabucak dönüşebilecek ve halkın acil istemlerinin karşılanmasında yetersiz kalan güçsüz bir rejimin doğuşuna neden olacaktır. Bu nedenle EP, gerçek ve kalıcı bir demokrasinin devindirici olabilecek yegane gücün, kır ve kentlerin sömürülen kitleleri olduğunu açıklar.

Diğer yandan EP, şu anda iş ve yerleşim alanlarında varolan halk örgütlenmesi sürecine sıkı sıkıya bağlı bir parti oluşturulması mücadelesinde, varlığının, emekçilerin ihtiyaçlarına yanıt verdiğini düşünüyor. Bu anlamda, EP seçimlere ve parlamenter mücadelelere katılımın, temel amacı olan sömürülen kitlelerin örgütlenmesinin yaygınlaştırılması ve hızlandırılması bağlamında olacağını açıklar.

EP'nin amacı, sendikal hareketi bölmek değildir. Tam tersine, toplumun bağrında emekçilere tek ve bağımsız politik bir ifade ve program sunmak için doğmuştur. Böylece, EP kaçınılmaz olarak, emekçilerin sendikal özgürlükler için savaşımında göz önüne alacakları kararlı bir organ haline gelecektir.

EP, sendikal özerklik ve özgürlük savaşımının -emekçiler için temel istem- emekçilerin politik bağımsızlık mücadelelerinin bir parçası olduğunu söylüyor. İktidarı ele geçirmek ve doğrudan demokrasiyi ön plana geçirerek, emekçi yığınlarının kendilerinin oluşturdukları temsil organları temelinde, bir işçi hükümeti kurmak amacında olduğunu ilan ediyor.

Kent ve kır emekçilerini politik olarak örgütleme hedefini açıklarken, EP, ülkenin tüm ücretli kesimlerinin katılımına açık olduğunu söylüyor.

Özellikle, rejimin, 1964 sonrasında kullandıkları da dahil olmak üzere, sömürülen kitleler üzerindeki her türlü siyasi taktiklerini açığa çıkartan EP kendi içinde yönetici kesimlerin temsilcilerine yer vermeyi reddeder. Bu demektir ki Emekçilerin Partisi patronların olmadığı bir partidir.

Vargas'ın eski BİP'sini yeniden kurma girişimleri bugün her ne kadar "geçmişin yanlışlarından arınmış- veya "aşağıdan yukarı" olacağı söylense de, emekçilerin "ulusal burjuva kesimlerinin" çıkarlarının korunması yoluna kanalize edilmesinden başka bir şey değildir. Eğer bu insanlar kendi öz sınıfları temelinde, kendi siyasal partilerini kurmak isteselerdi, onlara diyecek hiçbir şeyimiz olmazdı.Şimdi biz, onların demogojik çağrılarla Brezilya emekçilerini kandırma girişimlerini ve kendi öz amaçlarına alet etme çabalarını açığa çıkartıyoruz.

EP, herhangi bir siyasal örgüt yarattığını öne sürmüyor. Emekçilerin Partisi, programlı olarak kendini, insanın insan tarafından sömürülmesine son vermeyi amaçlayan bir parti olarak tanımlıyor.

EP, demokrasisiz sosyalizm ve sosyalizmsiz demokrasi varolamayacağından, dolaysız olarak yığınların uyguladığı demokrasiyi savunmakta olduğunu bildirir.

Kendine amaç olarak sosyalist ve demokratik bir toplum koyan bir parti, kendi içinde de demokratik olmak görevini taşır. Böylece EP azınlıkların söz hakkına saygı içinde oluşacaktır.Eğilim ve hizip hakkına, partiye katılımların bireysel olmasına da dikkat ederek saygı duyacaktır.

Kitlelerin, hareketlilik, örgütlenme ve -politik ve ideolojik bağımsızlıkları için- bilinç düzeylerini yükseltmeyi amaçlayan, emekçi kesimleri güçlendirmeye çalışan bir politik örgütlenme olarak, EP, tezleri ve geniş önerileri bağlamında şu kesimlerin kaynaşması amacına yönelik tartışmalar açmak niyetindedir.

- Parti içinde olmayanlar da dahil olmak üzere halk önderleri;

- Tüm militanlar; böylece parti üzerine bu tartışmalar sırasında toplumun tüm örgütlü ve EP'nin amaçlarına katılan kesimlerinin değişik önerilerini tartışabileceklerdir.

"Emekçilerin Partisi" tüm iş yerlerinde, sendikalarda, mahallelerde, şehirlerde ve geniş bölgelerde militan kadrolarını yaygınlaştırmak durumundadır.

"Emekçilerin Partisi" dünyanın tüm ezilen halklarıyla yüksek dayanışmasını ilan eder.

"Emekçilerin Partisinin Politik Platformu"

"Emekçilerin Partisi"nin politik platformu, temsil ettiği işçilerin çıkarlarını ilgilendiren, dönemin somut istemlerini ortaya koymak durumundadır. Fakat aynı zamanda, eğer bu platform işçilerin savaşımının temel taşlarından birini oluşturan partinin örgütlenmesini oluşturuyorsa, bu savaşımlarının meyvası da olmalıdır. Çünkü her an yeni sorunlar belirmektedir. Ve bu sorunlara yeni çözümler bulmak gerekmektedir.

Bu perspektif doğrultusunda, burada önerilen platform partinin örgütlenmesi üzerinde yayılan politik tartışma için sadece başlangıç noktasıdır. Savaşımın değişik anlarında, partinin programını yansıtaca olan bu platformun tüm noktaları, her istemin açık olarak emekçilerin çıkarlarını temsil etmesi için, yeterince detaylı olmak zorundadır. "Emekçilerin Partisi"nin merkezi hedefleri doğrultusunda ortaya konan ve önem derecesine göre sıralandırılmış olan bu noktaların herbirinin gerçekleştirilebilmesi için, ayrıca bütün yolları ve savaşım biçimlerini de belirtmek gerekmektedir.

Bu platformun değişik noktaları, birbirine sıkıca bağlı üç ana eksen etrafında toplanabilir.

Demokratik Özgürlükler

- Özgür ve devletten bağımsız sendikalar için; sendikal verginin kaldırılması, sendikaların örgütlenmesindeki "tüzük modeli"ne son verilmesi, tüzüklerin oluşturulmasında özgürlük ve sendikal yapılanmada bürokratik engellerin kaldırılması;
- İş yerlerinde açık örgütlenme özgürlüğü;
- İşçiler tarafından demokratik oyla seçilen fabrika temsilcileri komisyonlarının yasallaştırılması;
- Kamu görevlilerine sendikalaşma hakkı ve diğer sendikal haklar;
- Tüm emekçiler tarafından seçilen "İŞÇİLERİN TEK MERKEZİ ÖRGÜTÜ" (Centrale Unique des Travailleurs)
- Sınırsız grev hakkı; (Bu konuda tüm baskıcı mevzuatın yürürlükten kaldırılması)
— Sınırlamasız genel af; işlerinden atılanların, zorunlu izin verilenlerin ve ayrı tutma (tecrit) politikalarıyla emekliye sevkedilenlerin yeniden işe alınmaları;
— Baskıcı organların parçalanması ve baskı düzeninin yeraltı gücü olan para-militer grupların dağıtılması;
- İşkenceye son verilmesi, keyfi polis uygulamalarının kovuşturularak suçluların cezalandırılması;
- Ayrıcalıklı mahkemelerin dağıtılması;
- Dolaylı seçimlere son verilmesi, dolaysız ve serbest seçimler;
- Er, erbaş ve okuma-yazma bilmeyenlere oy hakkı;
- Askeri rejime son verilmesi;
- Tam yetkili, demokratik ve serbest bir ulusal kurucu meclisin toplanması;
- SOSYALİZM İÇİN

Ulusal Sorun

- İşlenmeyen büyük toprakların tasfiye edilerek, büyük toprak mülkiyetine (latifunda) son verilmesi ve bu toprakların topraksız kır emekçilerine dağıtılması;
- "Posseiros"lara toprak mülkiyet hakkının tanınması;
- "Posseiros"lara ve küçük kır üreticilerine toprağın sürülmesinden ürünün toplanmasına kadar finansman garantisi;
- Küçük üreticilerin kooperatifleşmesinin kolaylaştırılması;
- Kamu hizmetlerinin ve temel işletmelerin ulusallaştırılması (Kitle taşımacılığı, öğretim, sağlık hizmetleri, enerji üretim ve dağıtımı);
- Tüm yabancı işletmelerin ulusallaştırılması;
- Büyük işletme ve bankaların ulusallaştırılması;
- Enerji yatırımlarının ve kaynaklarının ulusallaştırılması; tüketim endüstrisinin ve altyapı tesislerinin millileştirilmesi;
- Devlet tahvilleri üzerinde halk denetimi;
- Ülkeyi oluşturan her yörenin kültürel farklılaşmalarına mutlak saygı gösterilmesi;
- Etnik azınlıkların haklarına saygı gösterilmesi;
- Yöresel dıştalamaları (tecrit) engelleyen sosyo-ekonomik bir politika;
- BAĞIMSIZ BİR DIŞ POLİTİKA.

Daha İyi Yaşam ve Çalışma Koşulları

- Ücrete dayanan politikaya son verilerek, salt işin üretkenliğinin arttırılmasını temel alan otoriter rejimin ücret politikasının (arrocho) yol açtığı ücret kayıplarının telafi edilmesi;
- Hayat pahalılığının her % 5 oranında artışında, ücretlerin oynak merdiven sistemine göre ayarlanması veya ücretlerin üç aylık ve toptan bir şekilde ödenmesi;
- Aylık ücretler azaltılmaksızın, haftada 40 çalışma saati için günlük iş saatlerinin kısaltılması;
- Fazla mesai sisteminin kaldırılması;
- Toplu iş sözleşmelerinin yürürlüğe konması;
- İşsizliğe karşı, işsizlik ödeneği;
— İşe girildiği andan itibaren işten çıkarılmanın kaldırılması;
— Ücretli iznin kabul edilmesi
- Emekli maaşının saptanmasında, son maaş tabanının (işin bırakıldığı zamanki) temel alınması;
- İşçilerin kendi organlarınca denetlenen iş güvenliği;
- Eşit işe, eşit ücret;
- Şehir işçilerinin sahip oldukları haklardan tarım işçilerinin de yararlanması;
- Temel ihtiyaç maddelerinin fiatlarının sabit kılınması ve istifçiliğin engellenmesi;
- Koruyucu hekimliğin geliştirilmesi ve sağlık hizmetlerinin toplumsallaştırılması;
- Eğitimin demokratikleştirilmesi, herkes için parasız eğitim, tüm gençlik için her düzeyde okula kabul garantisi;
- Tüm emekçilerin konut sorununu çözecek bir konut politikası;
- EMEK SÖMÜRÜSÜNE SON.

gelişen muhalefet ve EMEKÇİLER PARTİSİ

Emekçiler Partisinden Joao Machado ile röportaj

- Emekçiler Partisi (PT) Kasım 1985 belediye seçimlerinde başarılı sonuçlar aldı. Bu, partinin gelişkinliğinin bir ifadesi mi, yoksa daha çok konjonktürel, tesadüfi bir başarı mı?

Joao Machado: 1985 yılı içinde Brezilya işçi hareketi önemli ve derin gelişmeleri, dönüşümleri yaşadı. Emekçi Birlik Sendikası (CUT) ciddi bir nicel gelişim gösterdi. Bir dizi sendikal seçimi CUT'a bağlı listeler kazandı. Grevlerin çoğunu CUT -ya tek başına, ya da başka güçlerle birlikte- yönlendirdi. Açıktır ki artık bugün CUT en güçlü sendikal birliktir. Patronlar da hükümet de bunun farkındadır. Hemen her gün, burjuva basınında, artık esas muhattabının CUT olduğu, bu nedenle de artık CUT'la pazarlığa oturmak gerektiğini vurgulayan sanayicilerin makaleleri yayınlanıyor.

Sendikanın bu güçlenmesi ülke bütünündeki halk mücadelelerinin, özellikle de sendikal mücadelelerin sürekliliğinin bir ifadesidir. Kasım 85'e kadar geçen sürede 6 milyondan fazla emekçi grev yaptı. Aralık ayı istatistiklerine henüz sahip değiliz ama bu yönelişin sürdüğünü söyleyebiliriz.

Sendikanın bu güçlenmesi partiye de yansıdı. Hatta kimsenin beklemediği zaferler de elde etti. Seçimlerden önceki 3-4 ay zarfında bütün ülkede çok önemli mücadeleler, grevler oldu. Hemen hepsinde de, özellikle en belirleyici olanlarında, CUT veya PT ile özdeşleştirilenler bu mücadelelerde başı çektiler.

Seçimler sırasında halkın büyük çoğunluğu seçim kampanyasından şu sonucu çıkardı: Hükümete gerçekten karşı çıkan tek parti üyeleri önemli mücadelelerde yer alan tek parti, bütün kitle gösterilerine katılan tek parti PT'dir.

Hükümet verdiği sözlerin hiçbirini tutmadı. Ne tarım reformunu gerçekleştirdi, ne Kurucu Meclis, ne ücretlerle ilgili yasalar ne de sendikal haklar konusunda verilen sözleri tuttu.

Bütün bu tutarsızlıkları ve geri adımları açıkça ortaya döken tek parti PT oldu. Seçim kampanyasının temel içeriği buydu. Başarıyı da buna bağlayabiliriz.

- PT'nin içinde çeşitli siyasi görüşlere sahip kişiler, akımlar mevcut. Bu çeşitli siyasi akımlar tek parti içinde, PT içinde nasıl biraradı yaşıyorlar? Aralarındaki ilişkileri bize anlatır mısınız?

J.M. : Bu biraz zor bir soru. PT içindeki çeşitli akımların bir arada yaşaması, aralarındaki ilişkiler oldukça karmaşıktır diyebiliriz. Kâh iyi, kâh kötü ilişkiler söz konusu burada.

Çoğunluktaki akım genellikler "113'ler koordinasyonu" diye tanınan akım. Bu akımın böyle tanınmasının nedeni, 1983 başında 113 imzalı bir manifesto yayınlamalarıdır. Partinin en tanınmış önderi ve Brezilya işçi hareketinin tarihi isimlerinden biri olan Lula bu akıma üye. Partinin en tanınmış sendikacıları, Kilise'nin sol kanadına bağlı olanlar, birçok eski sol örgüt, aydınlar halk hareketlerinin çok belirgin bir siyasi çizgiye sahip olmayan da bu akıma üye. Yani sonuç olarak bu çok heterojen bir akım. Bu akıma bağlı olan-

lar hemen her zaman diğer sol örgütlerin PT içindeki varlığına karşı çıkmıştır. Bu tavırlarının esas sebebi de siyasi ayrılıklara dayanmaktadır. Bunların görüşü, diğer sol örgütlerin PT'ye karşı dürüst bir tavır içinde olmadıkları kanaatine dayanmaktadır. Diğerlerinin PT'ye taktik sebeplerden dolayı girdiklerini ve PT içinde uzun vadede kalmaya niyetleri olmadığını düşünmektedirler. Bu örgütlerin birçoğu için bu kanaatlerinde haklı da olabilirler. Ancak bu bütün sol gruplar için geçerli değildir.

"113'ler koordinasyonu" özellikle geçtiğimiz yıl içinde önemli bir gelişim gösterdi. Bu akıma bağlı olanlar Orta Amerika'daki mücadeleleri ve Kastro'nun dış borçlarla ilgili insiyatiflerini çok yakından izliyorlar. Tabii ki bizce bu olumlu bir gelişme. Artık onlar daha sık sosyalizminden, mücadeleden sözeder oldular.

PT içindeki diğer akımları oluşturanlar ise, sol örgütler, bağımsız olanlar, şu veya bu eğilime sempati duyan kişiler vs.dir.

PT içindeki akımların ortak bir çatı altında birarada yaşamaları sorununu zorlaştıran bir diğer problem de, PT'nin örgütsel iç yaşamının zayıflığıdır. Örneğin % 90'ı PT'ye üye ya da sempatizan olan, CUT'a bağlı sendikacıların çoğu parti toplantılarına katılmıyor. hatta kongrelere bile gelmedikleri oluyor. Ancak tüm bu güçlükler, yukarıda da belirttiğim gibi PT'nin güçlenmesini, gelişmesini engellemiyor. Son seçim başarısı da bunun kanıtı.

– *Nova Republica (Yeni Cumhuriyet)'nın bir yıllık bilançosu nedir? Bir yıllık demokrasi Brezilya'ya neler getirmiştir?*

J.M. : Bu hükümetin bir yıllık bilançosu çok açıktır: Söz verdiklerinin hemen hiçbirini yapmamıştır. Örneğin en önemli vaat demokratik bir kurucu meclisin seçilmesiydi. Hükümetin bu konuda yaptığı tek iş, Kasım ayındaki genel seçimlerden çıkacak olan parlamentoya kurucu meclis yetkisi vermek oldu. Oysa bu seçimler eski kısıtlayıcı yasalar ve kurallar çerçevesinde yapılacak. Yani tüm güçlüklerin yeniden düzenlenmesi temelinde hakim bir kurucu meclis gerçekleşmeyecek.

Hükümet aynı zamanda sendikal özgürlük vaadinde bulunmuştu. Bu sözünü de tutmadı. Gerçi hiçbir sendika yasaklanmadı ama sendikal yasalar da henüz değiştirilmedi. Çalışma Bakanı daha demokratik yasalar çıkarılacağını vaadetmişti ama hükümet içindeki görüş ayrılıkları nedeniyle bu gerçekleştirilmedi.

Sonuç olarak bu hükümetin şimdiki politikasının, diktatörlüğün son dönemlerindeki politikalardan bir farkı yok. daha doğrusu tek bir fark var, o da grevlerin sayısının artmış olması ve resmi göstergelerin ötesinde ücret artışları elde etmeyi başarabilmeleri.

Toprak sorununa gelince, bu Brezilya'da hassas bir konudur. Hükümet bir tarım reformu yapacağını ilan etmişti. Çok ılımlı da olsabu reform yine de ileri bir adım olacaktı. Ancak birkaç ay içinde toprak sahiplerinin baskısıyla hükümet geri adım attı ve yasayı değiştirdi. Bu şekliyle yasanın artık hiçbir anlamı kalmadı.

Hükümetin izlediği tüm bu politikalar, Kasım seçimlerinde yenilgiye uğramasının nedenlerini açıklıyor.

– *Ekonomik krizin son durumu nedir?*

J.M. : Genel olarak son bir yıl içinde durum biraz düzeldi. Özellikle de ara mamüllerin ihracatındaki artış sayesinde. Brezilya sanayii son 10 yıl içinde değişti ve bugün bunun sonuçlarını izlemek mümkün. Dış borcun faizleri ödendi. Mutlak rakam olarak borç aynı düzeyde kaldı, ancak ekonominin gelişmesi, doların değer kaybetmesi, faiz hadlerindeki kısmi düşüş vs. gibi etkenler nedeniyle görece ağırlığının azaldığını söyleyebiliriz.

Bu sene içinde pek bir değişiklik olmayacak. Dış ticaret artıkları sürecek ve borcun faizleri büyük bir sıkıntıya neden olmadan ödenebilecek. Bu yılki sınai üretimin artış hızı yaklaşık % 8. İşsizlik biraz azaldı ve geçmiş yıllardaki gibi patlayıcı bir sorun olmaktan çıktı denilebilir.

Brezilya'da bugün var olan iki büyük ekonomik sorun var: herşeyden önce enflasyon. 1985'e kadar enflasyon oranı % 230'du. Bu yıl en az % 300'e ulaşacağı söyleniyor. Enflasyonun tamamen hükümetin kontrolünden çıkması mümkün.

Brezilya ekonomisinin diğer büyük sorunu -ki bu da enflasyona bağlı bir sorun- kamu borçları sorunudur. Hükümet bütün sosyal harcamaları kısma yoluna gidiyor. bu da doğal olarak kutuplaşmayı artırıyor. Ekonomik durumun nispeten iyi olmasına rağmen, hatta tüm diğer Latin Amerika ülkelerine kıyasla, hükümet açısından en rahat ekonomik durum olmasına rağmen ülkedeki mücadeleler önemini koruyor, hatta diğer ülkelerdekindten bile fazla bir oranda.

– *Diğer sendikaların bu tür bir uzlaşmayı kabullenmeleri ihtimali yok mu?*

J.M. : Her halükârda azınlıkta kalırlar. CUT kabul etmediği sürece sosyal anlaşma veya uzlaşma mümkün değildir. Sendikal hareket içindeki en ılımlı kesimler bile, hatta CIA'ya bağlı kesimler bile, radikal talepler ortaya atıyorlar ve sosyal uzlaşmaya karşı grevler tertipliyorlar. Onların bile bunu kabul etmesi pek mümkün gözükmüyor.

*Toplumun hafızasında diktatörlük yıllarından neler kaldı?*J.M. : Diktatörlüğün en tanınmış temsilcileri artık tamamen teşhir edilmiş durumdalar. Örneğin Sao Paulo'da Maluf, Delfim ve başkaları. Ancak diktatörlük döneminde önemli görevlerde bulunanların çoğu Liberal Cephe adı yeni bir parti kurarak kendilerini unutturmaya çalıştılar. Geniş bir halk desteğine sahip oldukları söylenemez, ama tamamen teşhir edilmiş de değildir. Örneğin 1984 sonuna kadar diktatörlüğün partisi PDS (Demokratik ve Sosyal Parti)'ye üye olmuş olan başkan Sarney.

Herkesin bu kişilerle geçmişte yaptıkları arasında bağlantı kurabildiği söylenemez. Halkın nefretini toplayan bir iki sembol kaldı sadece. Buna karşın şunu belirtmekte yarar var, halk kültüründe diktatörlüğe karşı mücadele teması hâlâ güçlü. Örneğin bu yılki karnaval geçen seneye nazaran çok daha politize bir karnaval oldu. Rio'da bir samba okulu, kortejini 20 yıllık diktatörlük teması üzerine oluşturdu: "Bana benden çaldığın 20 yılımı geri ver" ve herkes bu müzikle birlikte dans etti ve şarkı söyledi.

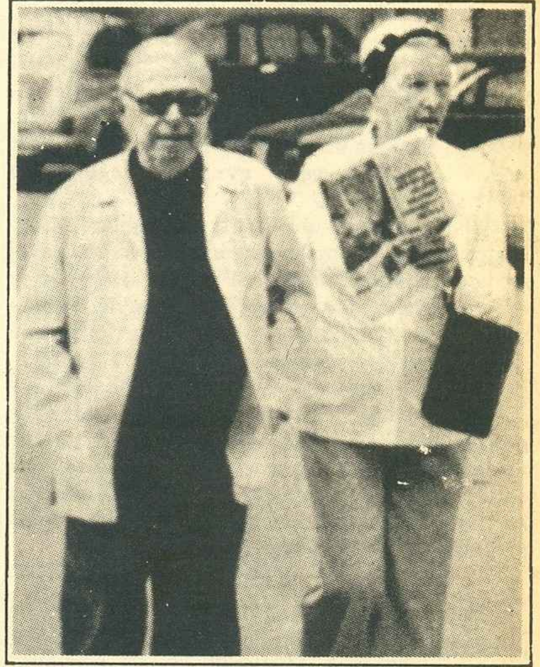
Özgür Bir Kadın

Simone de Beauvoir'ın ardından

Çağımızı bu kadar etkileyen az kadın -hatta az erkek- vardır., Simone de Beauvoir, **Uslu Bir Genç Kızın Hatıraları**'ndan, **Ayrılık Töreni**'ne kadar yazdığı eserlerde, Hatıraları'nda, yüksek bir edebi kalitenin yanısıra, ender rastlanır bir psikolojik analiz inceliğine de sahip olduğunu kanıtladı. Sartre'ın tersine "felsefeyle uğraşmaya o kadar da hevesli olmadığını" açıklayan Beauvoir şöyle diyordu: "Başka alanlarda yazdım, insanlardan söz ettim, onlarla etkileştim, bu da bana yeter".

Doğrusu da buydu. Her ikisinin yaşantısının çelişkisi de, çağımızda en çok yankı uyandıranın belki de Sartre değil, **Kadın** adlı eseriyle **Castor** (ÇN - Kunduz, Beauvoir'ın takma adı) olmasıydı. Gerçekten de kadından bu şekilde söz ederek, kültürel bir ürün olarak kadının efsanesini yıkıp, yaşamı, olacak kadınlara terk eden Beauvoir bizlerden söz etti, bizleri etkiledi, allak bullak etti.

Baskının bütün temel mitoslarını teker teker yıktı: kadınların entellektüel zayıflığı, cinsel edilgenliği, annelik içgüdüsü. Kadınlığın ne olduğunu değil, nasıl kadın olunduğunu araştıran Beauvoir, dünyayı kaba bir ikilemin içine hapsetmek istemiyordu: Bir tarafta korkunç baskıcı erkekler, karşıt kampta sempatik kurbanlar. Çünkü köleyle sahibi arasındaki diyalektik, birarada yaşamaya mahkum erkekle kadın arasında en gelişkin düzeyiyle kendini gösteriyordu. Beauvoir her kadına "sadece" bilinçli bir özne olarak yaşama fırsatını sunuyordu. Önceleri **Kadın**'ı yazmayı düşünmüyordu : İlk Hatıralar'ını yazmaya oturduğunda "kadın olmanın" ne anlama geldiğini merak edince bunu yazmaya mecbur oldu. İlk bakışta saçma gibi gelen -en azından o tarihlerde (1949)- bu soru, tahammül edilmez bir ezilmişliğin bilinciyle onu açıklayabilecek nitelikte tutarlı bir teoriyi

Simone de Beauvoir, Sartre ile birlikte...

birleştiren, özgürleştirici yapıya sahip bu derin eseri yarattı. Nasıl Mayakovski kendi zamanında "alarm çanları çalan mısralar" yayınladıysa, Beauvoir da seksizme karşı "barikat kuran sayfalar" yazdı. Oysa başlangıçta kitabının hiçbir "militan" iddiası yoktu.

"Alemlerin, sefahatın, şehvetin, tutkunun, kadınlarla erkeklerin somut olarak benzer olmaları halinde ortadan kalkacaklarını iddia etmek saçmadır. Ten ile usu karşı karşıya getiren çelişkiler, an ile zamanı, kendiliğinden gelişenin

başdöndürücülüğüyle yüceliğin çağırısını, hazzın mutlakiyetiyle unutmanın boşluğunu zıtlaştıran çelişkiler hiçbir zaman ortadan kalkmayacaktır. Cinsellik her zaman yaşamın gerilimini, çekişmesini, sevincini, yenilgisini ve zaferini somutlaştıracaktır. Kadını özgürleştirmek demek, onu, erkekle geliştirdiği ilişkiler içinde hapsetmeyi reddetmek demek, ama bu ilişkileri inkar etmek değil. Kendini kendisi için ortaya koymakla birlikte, onun için var olmaya da devam edecektir: karşılıklı olarak birbirini özne olarak kabul etmekle birlikte, herkes yine diğeri için **bir başkası** olacaktır." (1)

Simone de Beauvoir'ın gücü, analizinin kalitesinin ötesinde, yazınının edebi zenginliğine de dayanır. Eserleri büyük bir zevkle okunur. 1920'lerdeki ergenliğini, 1930'ların St Germain'ini, daha sonra Sartre'ın yanındaki yaşantısının güncesini, tartışmalarını, umutlarını, davaya bağlılıklarını büyük bir mutlulukla aktarıyor. Dünya üzerinde gezdirdiği bakışı hiçbir zaman mesafeli veya **cynique** değil. Hep modaların tersine kürek çekti, Goulag'ları en son keşfedenlerin sapmalarının dışında kaldı, gayet sağlam biçimde solda kök saldı. 1970'lerden itibaren kadın hareketinin gelişmesiyle birlikte militanlaşan feminizmi kuşkusuz "çizgisinin sağlamlığını" korumasına katkıda bulundu. Kadınların kürtajı serbest bırakma, iş hakkı, ırza geçmelere karşı ve bunun sıradan bir olay haline getirilmesine karşı verdikleri günlük mücadelelerde, seksizme karşı mücadelede onların yanında yer aldı. Bu faaliyetleriyle akıntıya kapılıp sağa sola sürüklemeye müsait bir yapıda değildi o.

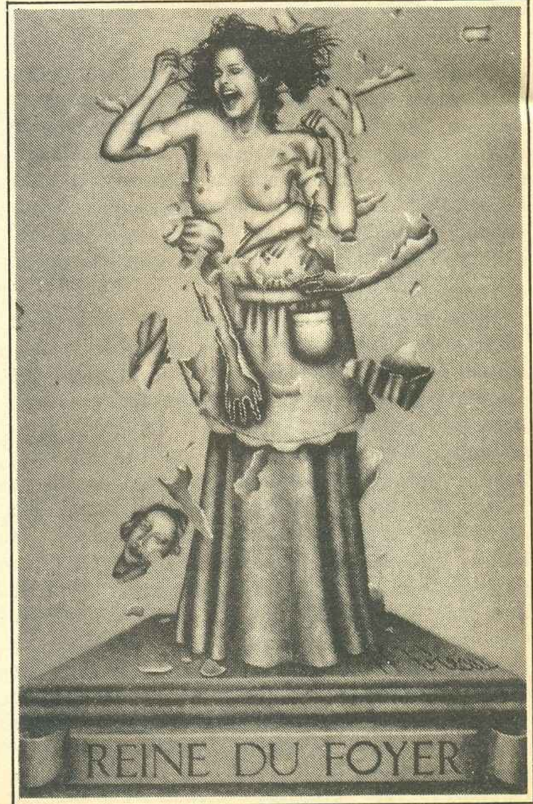
Ölümü ender rastlanır bir biçimde anlattı: **Çok Yumuşak Bir Ölüm**'de (1964) annesinin ölümünü, **Ayrılık Töreni**'nde dostununkini aktardı. Bu son eserini şöyle bitiriyordu: "Ölümü bizi ayırıyor. Benim de ölmem bizleri birleştirmeyecek. Bu böyledir: Yaşamlarımızın bunca süre uyuşabilmesi zaten yeterince güzel bir olgudur."

Yaşlılıktan da söz etti Beauvoir. Çağdaşlarımızın çoğuna garip gelmiştir bu. Oysa onun içn tabu olan hiçbir konu yoktu. **Konuk Kız** veya **Koparılmış Kadın** gibi eserlerde **Kadın**'da değindiği durumlardan söz etmeye devam ediyor. 1954'te **Les Mandarins** adlı eseri için aldığı **Goncourt** ödülü, yazar yeteneğini vurguluyor. Feminist militanlığı bu yeteneğini gözardı ettirmemeli.

Simone de Beauvoir, kadınların durumunu açıklayışıyla, aktarmayı ve yazmayı seçtiği durumlarla, olmayı seçtiği kişiliğiyle: özgür bir kadın, mücadeleyi seçmiş bir aydın, feminist bir militan olarak, bütün bu özellikleriyle bizlere son derecede yakın bir kişilik.

Ölümünün akşamında resmi yetkililerin, Chirac'ların, Leotard'ların veya Lang'ların hakkında sarfettikleri övücü sözler sahtekarlık kokuyordu. Ağız birliği etmişçesine Beauvoir'ın ölümünün "bir dönemi kapadığını" söylüyorlardı. Böyle bir simgeye başvurarak "kurtulduk artık" der gibi bir halleri vardı. Ama bu felaket habercileri neredeyse yarım asırlık bir hata yapıyordu. Çünkü Simone de Beauvoir'ın bir dönemi kapattığı doğrudur ama ölerek değil, 1949'da yapmıştı bunu. Evet baylar, **Kadın**'dan bu yana artık hiçbir şey eskisi gibi değil...

(1) Kadın, (Fransızca baskısı) Cilt II, s. 503

Günter Walraff'la Söyleşi

- Bir aydının ayrıcalıklarından vazgeçmesi pek alışılagelmiş bir şey değil. İki yıl boyunca göçmenlerin aşırı sömürüsünü, yalnızlığını, umutsuzluğunu gerçekten, aralıksız, paylaştınız mı?

GW - Hayır,ilk yıl boyunca kendime bazı kaçış yolları ayırdım. Henüz iyi yüzme bilmediği için kıyıdan ayrılmak istemeyen biri gibiydim. Boğulmaktan korkuyordum. Ara sıra "kendi" dünyama geri dönüyordum. Iş-dünyasında seferler düzenlemekle yetiniyordum. Ancak bir yıl sonra tam anlamıyla kendimi o dünyanın içine attım. O andan itibaren artık karaya dönmedim... ve zaten dönmek de istemedim. Kendimi iş arkadaşlarımla tam bir dayanışma içinde hissediyordum. Başka türlü yaşayabileceğimi düşünmez olmuştum. Hatta bu yaşantı üzerine bir kitap yazma fikrine bile yabancılaşmaya başlamıştım. Filmi hazırlayan yapımcı beni her akşam yaşadıklarımı anlatmaya zorluyordu. O olmasaydı bazı maceraları unutur, bu kadar ciddi ve ayrıntılı belgeleri toplayamazdık. Kitap bütün olup bitenleri anlatmaktan uzak. Bir yıl daha böyle yaşamaya devam etmeliydim aslında, ama fizik gücüm epey azalmıştı ve olay sağda solda duyulmaya başlamıştı. Yakalanabilirdim.

- Türk iş arkadaşlarınızla dayanışmadan söz ettiniz. Peki ama deneyinizden vazgeçince onları terketme hissine kapılmadınız mı?

GW - Hayır. Gerçek bir Türk olmadığımı öğrenmekten mutlu bile oldular. Çünkü onlar işlerinizden ayrılamazlardı ve benim kadar yankı uyandıramazlardı. Kitap onlar için ciddi bir yardımdı.

- Neden bu tür bir angajmana giriyorsunuz? Bunu siyasi bir mücadele olarak kabul edebilir miyiz?

GW - İsyanın kökleri derinlerdedir. Çocukluğuma, ilk gençlik yıllarıma dayanır. Küçük burjuva ailem beni illa da sisteme dahil etmek istiyordu. O tarihlerde tuttuğum defteri buldum. Daha o zamanlar şöyle yazıyormuşum: 'Kişiliğimi gizlemek ama aynı zamanda düşmanla da savaşmak için kendi maskelerimi takınıyorum'.

Daha sonra askere gitmeyi reddettim. Orada askeri aygıtın ne olduğunu tanıyabildim. Bana "savaş anında da, barış anında da işe yaramaz kişilik" kategorisinde sınıflandırdılar. İşte o dönemde politize oldum. Daha önceleri daha çok bir seyirci, şiir heveslisi idim. Bu tarihlerde yazdığım başka birşey şimdi aklıma geliyor: "hayatın bir rüya olduğunu düşledim, ve sonra uyandım, hayat bir rüya değildi, artık bir daha uyuyamadım".

- Peki o zaman ne yaptınız?

GW - Kitapçılık mesleğini terk ettim ve fabrikaları dolaşmaya başladım. Her yeni iş benim için çalışma koşullarını inceleme, fabrika kapılarında bildiri dağıtma veya sendika gazetelerinde yazı yazma fırsatıydı. Buralarda kendime bir sınıf tavrı edindim.

- Neden daha örgütlü bir mücadele şekli yerine bu tür suçlayıcı kitaplar yazmayı tercih ettiniz o halde?

GW - Belki de ailemin tek çocuğu olduğum için bireysel mücadeleye daha yatkın olduğum içindir. Grup halinde çalışmak kuşkusuz daha verimli olurdu, ama benim için artık çok geç. Her bireyin olanakları sınırlıdır. Kaldı ki bu tür bir mücadele şekli diğerlerini dışlamıyor.

- Almanya'nın bugünkü durumunda, savunduğunuz dayanışmaya o kadar ters düşen bu jurnalcilik kampanyaları ortamında, kitabınızın güç dengesinde birşeyler değiştirebileceğine inanıyor musunuz?

GW - Oyle olacağını umarım, öyle olmasaydı herşeyden vaz geçerdim. Yirmi yıl kadar önceki işçi anketlerime başladığımda çok çabuk umutsuzluğa kapıldım. O dönemden bu yana şu veya bu çalışmanın yaratabileceği sonuçları zaman zaman görebildim. İşçi yazını bir silah olabilir, harekete geçme ivmesi kazandırabilir.

Türk arkadaşlarım, daha önce hiç yüzlerine bakmayan Alman işçilerinin kitabı okuduktan sonra gelip onlarla konuştuklarını aktardılar bana. Daha önce iflah olmaz bürokrat olarak nitelediğimiz bazı sendikacıların göçmenlerle ilgilenmeye başladığı gözlemlendi, kimi hakimler iş yasasına aykırı davranan patronlara verdikleri cezaları on misline çıkardılar.

Yazın güç ilişkilerini değiştiremez ama bu değişikliği sağlayacak olan koşulların insanların kafasında oluşmasına katkıda bulunabilir. Olumlu bir evrime yol açabilecek durumda olmasa bile daha beterin oluşmasını engellemeye yarayabilir. Herhangi bir ilerici yazının olmadığı,piyasayı taze suya tirit eserlerin kapladığı bir dönemde asırlarca geriye gidilebilir.

Ayrıca içinde bulunduğumuz jurnalcilik kampanyası ve polisiye baskı karşısında kitabımın, hakim ideolojiye engel olabilecek, sivil cesareti artırabilecek, korkuyu azaltacak bir kamuoyu, bir işçi kamuoyu oluşturmaya katkıda bulunmasını istedim.

Yaşadığım ve karşılaştığım işçi dayanışması bana suçlamalara, saldırılara ve tröstlerin kitaba karşı açtıkları davalara direnme gücü veriyor.

Ecevitler ve DSP Programı Üzerine...

Toplumsal muhalefetin ardında toparlandığı parti bugün için SHP. Bu durum doğal olarak SHP üzerinde daha çok tartışılmaya neden oluyor. Ama bugün pasif de görünse, yarın SHP'nin rolünü üstlenebilecek, "Umut" olabilecek Demokratik Sol Parti'nin üzerinde durulmasında yarar var.

Ecevit'lerin DSP'si siyasi hayata diğer partilerden daha geç girdi, Kuruluş tarihi 19 Ağustos 1985. Bugün özellikle pasif kalmayı tercih ettikleri günlük politikadan çok görüşlerini anlamak ve açığa çıkartmak için yayınladıkları programlarına bir göz atmak uygun olacaktır.

Demokratik Sol Parti programının tanım bölümü şöyle başlıyor: "Çağdaş sosyal demokrasi" başarıyla uygulandığı bazı demokratik Batı ülkelerinde, kendi sözcük anlamını aşarak, demokrasiyi tüm aşamaları ve boyutları ile içerir. Bu ülkelerde "sosyal demokrasi" kavramı, siyasal, sosyal, ekonomik ve kültrel demokrasiyi bir bütün olarak kapsamaktadır." (Sy. 16). Aslında Ecevit'ler daha işin başında, yaptıkları tanımla hangi rolü üstleneceklerini açık açık söylüyorlar. Sözkonusu batılı ülkelerin İsveç, B. Almanya, Danimarka gibi sosyal demokrasinin yönetimde bulunduğu ülkeler olduğu belli. Çoğu II. Enternasyonal partilerine dayanan, geçmişten bu yana sol içinde düzenin savunmasını yapan bu partiler, işçilerin, emekçilerin edilgenleştirilmesi rolünü üstlenmişlerdir. Sol görünümleri ile özellikle kent emekçilerini kapsamakta başarılı olmuşlardır. Politikaları reformist, düzeni değiştirmeyi hedeflemeyen ama çeki-düzen vermeye çalışan bir görünümdedir. Ancak sosyal adaletçi görünümlerine rağmen kapitalist düzenin işleyişi gerektirdiğinde emekçilerin aleyhine olacak düzenlemelere girmekten hiç çekinmezler. Bu konuda "sağcı" partilerden hiç de aşağı kalmayan uygulamalarına yakın zamanda sık sık rastlanıyor. Mitterand'ın "kemer sıkma" politikası buna en güzel örneklerden biridir. Siyasi anlamda "sosyalist" tavıra da Gonzales'in NATO referandumu sırasında yaptığı NATO'da kalmaya yönelik propagandası ve bunda başarılı olması örnek gösterilebilinir.

Türkiye'de sosyal demokrasi Batı Avrupa'daki süreci yaşamamıştır. Ama işçileri, emekçileri etkileyebilmesi zaman zaman "umut" olarak görülmesiyle, kitleleri pasifize etme rolünü üstlenmesiyle Avrupalı sosyal demokrat ve sosyalist partilerle önemli bir benzerlik göstermektedir. DSP de bu partileri kendisine örnek aldığına göre oynamaya hazırlandığı rol şimdiden belirmiştir.

Demokrasi Anlayışı

Ecevitler programlarında amaçladıkları demokrasiyi şöyle açıklıyorlar:

"Siyasal partiler toplumun ve ülkenin en uç noktalarına kadar, tüm yerleşim birimlerine kadar örgütlenebilmeli, diledikleri ve başarabildikleri kadar çok sayıda yönetim birimleri kurabilmelidirler." (s. 32)

"...partiler değişik amaçlı toplumsal örgütlerle de onları asıl işlevlerinden uzaklaştırmaksızın işbirliğine girebilmeli; ayrıca kendilerine bağlı dernekler, kulüpler, vakıflar kurabilmelidirler." (s. 32) Programdaki bu maddeleri hayata geçirilmesinin gerekliliği ise şöyle açıklanıyor.

"Bunlar engellenir ve yasaklanır da, türlü adlar ve kılıflarla ya da yeraltı çalışmalarıyla, siyaseti etkileme olanağı bulunan gruplar karşısında hatta bu olanağı elde edebilen dış kökenli bazı kuruluşlar karşısında partiler eli kolu bağlı duruma düşürülürse, partiler de, siyaset de yönetim de ve giderek toplum da yozlaşır."

Bu engeller ve yasaklar kaldırılmazsa, partiler ve politikacılar, hem sorumluluklarının gereklerini yerine getiremezler, hem de herşeyden sorumlu tutulurlar. O yüzden halk, partilerden soğur.

Bu engeller ve yasaklar kaldırılmazsa, halk, politikanın etkisiz ve ilgisiz seyircisi durumuna sürüklenir."

"Sorumlu politikacıların ve toplumsal örgütlerin bıraktığı boşluktan yararlanan şiddet eylemcileri, mahallelere, köylere kadar sızma olanağını bulurlar."

İşte DSP'nin "örgütlenme" hakkını savunmaktaki gerekçeleri. Yani halkın siyaset alanında yetkinleşmesi, belirleyici olabilmesi; kısacası halkın siyasal egemenliği değil, "dış kökenli çevrelerin" siyaseti etkilemesine karşı tedbir! Açıkçası, "ya biz dizginleriz halkı ya da halk düzenin dışında arayışlara girer" demek istiyor Ecevitler.

DSP programında yüksek öğrenim gençliği ile ilgili söylenenler, demokrasiyi bir "önlemler paketi" olarak gördüklerini daha da açıklığa kavuşturuyor:

"Yüksek öğrenim gençliğine parti üyeliğinin ve örgütlenmenin yasaklanması ve genel olarak gençlerin siyasal hak ve katılımlarının sınırlanması ise, birtakım yasadışı güçlerin ve karanlık amaçlı çevrelerin, gençlikteki dinamizmi kendi şiddet eylemlerine yöneltebilmelerini kolaylaştırır."

"Ülkemizde gençliğin yer yer şiddet eylemlerine yönletilebildiği yıllarda, demokratik işleyişi büyük partilerin örgütlerine katılarak siyaset yapan gençler yasa dışı eylemlere karışmamışlardır."

"Siyasal partilerin yüksek öğrenim gençliği arasında örgütlenebilmesi, gençlerin dinamizmini, heyecanını ve topluma yararlı olma isteğini yasal sınırlar içinde demokratik disiplin altına alabilmenin en geçerli yoludur." (s. 35)

Bilmem yoruma gerek var mı? Öğrenciler siyaset yapabilsin, örgütlenebilsin gibi öğrenci gençliğin istemlerine yer veren görünüşte ilerici bir program. Ama ya gerekçe? Öğrencileri disiplin altında tutmak! Mevcut yapının, sistemin dışında seçeneklere eğilmesini engellemek. DSP'nin güzel ama aldatıcı sözlerle donattığı programın özü bu.

Hak ve özgürlükler kısmında ise şunlar söylenmiş: "Hiçbir hak ve özgürlük, toplumda şiddeti destekleyici veya özendirici yönde kullanılamayacaktır. Hiçbir hak veya özgürlükten ayrılıkçı amaçlarla yararlanılmayacaktır."

"Şiddet kullanılmasını veya ayrılıkçılığı kışkırtıcı veya özendirici yayınlara karşı önlem getirilecektir."

Bu maddelerle yönetimin istediğini istediği an şiddet yanlısı ilan etmekten kim alakoyabilir? Barış Derneği gibi kuruluşların, DİSK gibi yüzbinlerce işçiyi barındıran sendika konfederasyonlarının şiddet yanlılığı ile suçlanabildiği bir ülkede bu maddeler halkın örgütlenme hakkını nasıl garanti altına almaktadırlar?

Ayrıca istenmeyen her düşüncenin her eylemin rahatça suçlanıp cezalandırılması bilinen ve alışılagelmiş bir durum. Zaten yaşamdaki kötülüklerin bir dereceye kadar sergilenmesine kimse kimseyi alakoymuyor. Burjuva partiler her gün yapıyorlar bunu. Bütün sorun, sorunların nedenleri ortaya konduğunda, sorunların kökten değişim istemi ile birlikte yaklaşıldığı zaman ortaya çıkıyor. Sistemin işte buna tahammülü yok. Köklü değişim progamıyla bu sorunlara çözüm önerilmeyecekse varolan uyguamaların tekrarını "ileri program" olarak sunmanın ne alemi var?

Devam ediyorlar:

"DSP iç güvenlik konusunda olsun,kamu düzenini ilgilendiren başka konularda olsun sivil yönetimi etkilileştirirken, yönetimin demokratikleşmesini ve bunalım dönemlerinde de, demokratik çizgiden uzaklaştırılmamasının göz önünde tutacaktır." (s. 54).

"Bu amaçla sivil yönetimin yetkilerini artıran olağanüstü durum ilanı başka partilerin sorumluluk üstlenecekleri bu yansız hükümet kurulması kuralına bağlanacaktır"

"Sıkıyönetim yetkileri ise, temel hakların ve özgürlüklerin özü korunur biçimde düzenlenecektir."

Demokrasi, Olağanüstü Hal, Sıkıyönetim. Artık Ecevitler dahi "Türkiye demokrasisi"nin "olağanüstü hal ve sıkıyönetim" olgusundan ayrı düşünülemeyeceğini "demokrasi"nin bunlarsız işleyemeyeceğini itiraf ediyorlar. Aktarmada kullanılan "bunalım dönemlerinde..." ifadesi, Türkiye'nin bunalımla sık sık yaşamasının daha olasılıklı olduğu düşünülürse bir ayrıcalığı dğil, sürekliliği ifade ediyor. Onun için programlarındaki düzenlemyi bu koşullardaki duruma bağlıyorlar. DSP'de bu durumu kabullenerek progarmındaki düzenlemeleri ona göre yapıyor. Bunalımı kökünden söküp atmak varken, olağanüstü hallerin sıkıyönetimin yaşandığı bir ortamı "şişi de kebabı da yakmayacak" şekilde düzenlemenin yollarını öneriyor.

DSP'nin demokrasi programı, zaten bilinen uygulamaların tekrar tekrar "ileri"

istemlermişçesine bazı sivri noktaları törpülenmeye çalışılarak sunulmasından başka bir şey değil. "Demokrasi" anlayışı bazılarının sandığı gibi SHP programından hiç de "ileri" özellikler taşımıyor. Sözde kötüleyip durdukları sistemin dışına çıkmak şöyle dursun rejimin işleyen kuralları allanıp pullanıp, törpülenip, "halkçı" "ilerici" program olarak karşımıza getiriliyor.

DSP programında yasaklar, sınırlamalar hiç de bugünkü uygulamalardan farklı sonuçlar doğurmayacak biçimde maddeleştirilmiş. İsmi de "demokrasi programı" olmuş.

Ekonomiye Gelince

Bu konuya da DSP programından aktarmalar yaparak başlayalım.

"Özellikle dünyada ve ülkemizde ekonomik bunalım sürerken, ulusal ekonomimizde pazar kurallarının dürtüsüyle kendiliğinden sağlanılabilecek yapısal değişiklikler çok sınırlı ve yetersiz kalır. Bugün için geçerli olsa da gelecek için geçersiz olabilir hatta sakıncalar taşıyabilir.

Bu konuda devlete düşen işler yaşamsal önem taşımaktadır.

Devlet bu işlevini, demokratik bir süreç içinde kamuoyu ile sürekli iletişim kurarak, çok yönlü araştırmalara dayanarak, bölge ve dünya ekonomisinin kısa - orta - uzun dönemli yönelim olasılıklarını gözönünde tutarak yerine getirmelidir.

Demokratik Sol Parti, herşeyden önce, devleti böyle işlevin yerine getirilebilmesi için gerekli maddi olanaklarla donatacaktır." (s. 84)

"Devlet öncülüğünde gerçekleştirilecek yapısal değişiklik, Türkiye'yi ve Türk ekonomisini, güncel gerçekler ve gereksinmeler gözardı edilmeksizin geleceğe hazırlayacaktır." (s. 86).

"Bir yandan uluslararası ekonomik işbölümünde, Türk ulusunun güçlü, güvenli ve onurlu bir yer edinebilmesi için gereken teknolojik atılımlar yapılırken, bir yandan da emek yoğun altyapı, toplumsal kalkınma ve doğayı zenginleştirip değerlendirme projeleri uygulanmaya konacaktır." (s. 87)

Görüleceği gibi DSP'nin ekonomik alandaki sorunlara yaklaşımları kapialistlerin egemeniğini zedeleyecek bir boyut taşımamaktadır.

EKONOMİ VE GELİŞME başlığı altında bahsederken yerdiği, "güçlülerin buyruğunda bir ekonomi" istemine karşı kendisi bir alternatif getirmemiştir. Bunu hedeflememektedir. Sorunlara "çözüm" diye önerilen şeyler bırakalım çözmeyi; sorunları hafifletmez bile. Gerçekte halkın artan yoksulluğunun, iktisadi krizin, eşitsizliğin kaynağı kapitalizme karşı, sömürüye karşı çözüm olarak önerilen hiçbir şey yoktur. Aksine kapitalistlerce ve devletçe kabul gören politikalar bazı düzenlmelerle her derde deva çözümler olarak gösterilmek istenmiştir. Oysa dış borçların ödenip ödenmeyeceği, derinleşen emperyalist-kapitalist sisteme bağımlılığa karşı alınacak tavır, hakim sınıfların egemeniğine son verilip verilmeyeceği gibi ilericilik iddiasındaki her programın kesinkes cevaplaması gereken sorunlara ya cevap verilmemiş ya da istemin uygun göreceği bağımlılığı ortadan kaldırmayan yaklaşımlarda bulunulmuştur. Kapitalizmin doğurduğu kötülükler, işsizlik bol bol anlatılmış ama kapitalist işleyişe karşı köklü bir çözüm getirecek alternatif belirtilmemiştir.

Soruna köktenci bir biçimde yaklaşmadan söylenecek her söz, yazılacak her program içindeki tüm cicili-bicili sözlere rağmen bir aldatmacadan öteye gitmez. Kısacası, ileri bir program çalışanlar lehine yapılacak dönüşümü açıkça ortaya koymalıdır. Böyle bir yaklaşıma ise DSP programına rastlanmaz.

Dışa Bağımlılık

DSP'nin bu konuda da ilerici bir tutumu yoktur.

Batı Avrpa ile ilişkilerin demokrasinin teminatı olacağı defalarca ve çeşitli gerekçelerle belirtildikten sonra Batı Avrupa'dan kopmanın Avrupa-Amerika dengesinin bozacağı söylenerek şöyle devam ediliyor:

"... Türkiye gitgide daha çok Amerika Birleşik Devletlerinin etki alanına doğru kayar." (s. 63).

"... ABD, Türkiye'nin iç politikası ve düzeni ile de ilgilenmeye başlar. Bunun demokratikleşme sürecimiz üzerindeki olumsuz etkileri ise, Türkiye'nin Batı Avrupa'dan büsbütün uzaklaşmasına neden olur. Aynı zamanda bu ABD'nin ve Kuzey Atlantik ittifak sisteminin demokratik değerlere bağlılıktan kaynaklanan moral gücünü zedeler." (s. 63).

Bilinçli olarak doğruları saklamak konusunda bir örnek verilmek istenseydi, DSP'nin bu konudaki tutumu herhalde en iyi örneklerden biri olurdu. Batı Avrupa'dan ayrılırsak ABD'nin etki alanına girermişiz! ABD iç politikamız ve düzenimizle ilgilenmeye başlarmış! ABD zaten iç politikamızdan, dış politikamıza, askeri alandan ekonomimize, kısaca-

sı iliklerimize kadar içimizde değil mi? Ülkenin başbakanlığını yapmış birinin bunu bilmemesi sözkonusu olamaz. Bu sözler aldatmacadan ibarettir.

Ya Batı Avrupa ile ABD arasında seçim yapmaya çalışmasına ne demeli? Aman Batı Avrupa'dan kopmayalım yokmsa ABD'nin etkisine gireriz. Sanki Batı Avrupa iç işlerimize dış işlerimize karışmazmış gibi. Sanki ABD'ye olduğu kadar Batı Avrupa'ya da kısacası emperyalist kapitalist sisteme olduğu gibi göbeğimizden bağlı değilmişiz gibi.

Batı Avrupa'dan kopup ABD'nin etki alanına girmemiz "Demokratikleşme" sürecimizi olumsuz etkilermiş! Dikkat edelim, demokrasi savaşımının ağırlığı dayanması gereken güçlere, halka değil, Batı Avrupa'dan kopmamaya dayandırılıyor. Halkçılıktan bahseden bir siyasi partinin halka ne kadar güvendiğinin bundan iyi göstergesi olur mu?

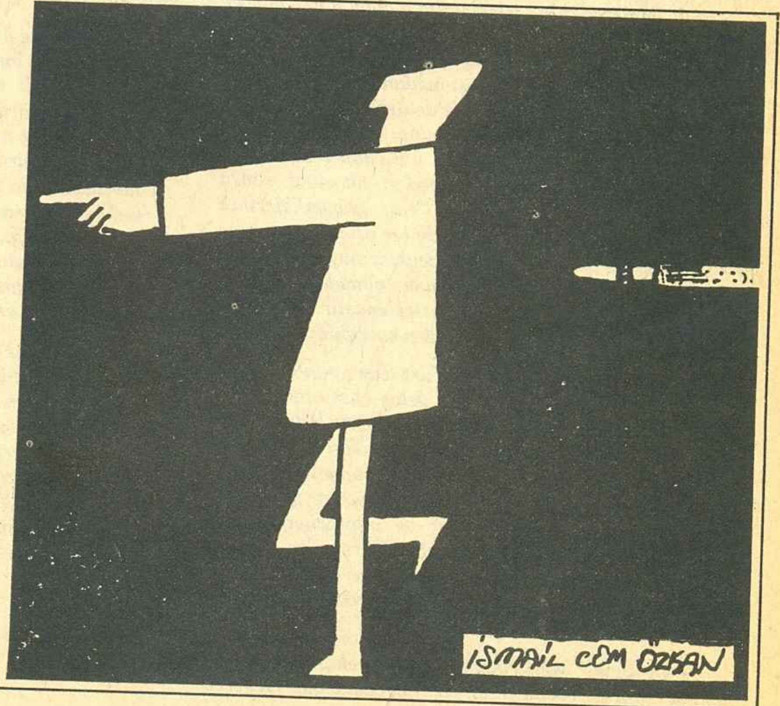
Bir başka saçmalık daha:

"...ABD ve Kuzey Atlantik İttifak sisteminin demokratik değerlere bağlılığı..."! Emperyalist-kapitalist sistemin ağababası ABD ve askeri bloğu NATO demokratik değerlere bağlıymış! ABD'nin basit hukuk kurallarına bile saygısızlığı (Libya'ya saldırısı çok yakın bir örnek) herkesçe malumken "tam bağımsızlıktan" bahseden bir parti, böylesi görüşleri programına koyuyorsa bu gerçekte o partinin bağımsızlığa ilişkin söyleyecek bir sözü olmadığı anlamına gelir. DSP programının ÖZGÜRLÜK VE BAĞIMSIZLIK başlığı altında söylenilenler, bağımsızlığın değil, zaten var olan bağımlılığın devam etmesinin yoludur.

* * *

DSP programında daha birçok bölüm var. Burada ülkemizin gerçekten demokratik, sömürüden uzak ve bağımsız olabilmesi için acilen ve kökten çözümlemesi gereken temel sorunlara DSP programınca önerilen çözümleri kısaca vermeye ve bu çözümlerin gerçekte çözüm olmaktan çok uzak olduğunu yine kısaca belirtmeye çalıştık. Üzerinde durulacak diğer bölümleri yazının hacmini büyütmemek için koymadık. Diğer sayılarda zamanı geldikçe üzerinde durulacak.

Bu arada belirtilmesi gereken bir önemli nokta daha var: Ecevitlerin geçmişi. Bilindiği gibi Ecevitler ilk kez siyaset sahnesine çıkmıyorlar... Bunun üzerine de düşünülmesi gerek. Çünkü, DSP'nin bugünkü programı ve uygulamaya çalıştığı politika Ecevit'in dünkü politikasından başka birşey değildir. DSP bugün özellikle güncel politikada pasif bir tutum izliyor. Bir-iki demeç vermenin dışında yaptıkları pek bir şey yok. Baskı ve yasakçılığın alabildiğine hüküm sürdüğü bir dönemde bu denli pasif bir tavır baskı rejiminin sürdürülmesine destek olmak demektir. Bu tutumları ister istemez üstlendikleri rolü sahnelemelerinin daha kendilerinden istenmediği kanısını uyandırıyor.

BİR MEKTUP

Gençliğin özel olarak da öğrenci gençliğin sorunlarını toplumsal sorunlardan bağımsız olarak düşünemeyiz. Bu sorunları sağlıklı bir bakış açısıyla ortaya koymak öğrenci sorunlarının anlaşılmasında bizlere yardımcı olacaktır.

Bugünkü toplumumuz bir dönem öncesi varolan ve hâlâ varlığını sürdüren "ekonomik ve siyasal bunalımdan "belirli kesimlerin" en az zararla çıkmasını sağlayabilmek için dayatılan sosyo-ekonomik yapı ile karşı karşıyadır. Geçen süre içinden emekçi kesimlerin elinden kazanılmış hakları alınmış ve kitleler sürekli bir yoksullaşma sürecine girmiştir. Bunu en açık olarak görebilmek için o günden bu güne Türkiye'deki toplumsal tabakaların milli gelir içindeki paylarına bakmak yeterlidir. Bu paylaşıma bakıldığında "belirli kesimlerin daha da palazlandırıldığını" ancak geçen dönemin faturasının ise demagoji yoluyla işçilere ve gençlere –özellikle üniversite öğrencilerine– çıkartıldığını da görebiliriz. YÖK'e de bu perspektifle bakmak ve toplumumuza dayatılan sosyo-ekonomik yapının yüksek öğrenim gençliği üzerindeki bir uzantısı olarak değerlendirmek gereklidir. Yurtlardaki "anti-demokratik uygulamalar" ve "kışla disiplini" de tüm bunların bir parçasıdır. Tüm bunların doğruluğunu yaşadığımız olaylar bize kanıtlamaktadır.

Bu olaylardan birisi 1.6.1986 Pazar günü yaşandı. Bekir Petekkaya adlı bir arkadaşımız Vatan Caddesi'nde karşıdan karşıya geçerken bir kaza geçirmiş ve ağır yaralı olarak hastaneye kaldırılmıştır. Edirnekapı Yurdu ve çevresinde, binlerce insan yaşamakta olduğu halde bir üst geçit bulunmamaktadır. Hatta trafik lambası bile yoktur. Bu yüzden Vatan Caddesi'nde her yıl 10'un üzerinde insan yaşamını yitirmektedir. Arkadaşımızdan birkaç gün önce de 9 yaşında küçük bir kardeşimiz de aynı yerde yaşamını yitirmiştir. Tüm çabalara ve yapılan tüm başvurulara rağmen bir sonuç alınamammıştır. 1.6.1986 Pazar günü saat 2.30'da meydana gelen kazadan bir saat sonra Edirnekapı Yurdu öğrencileri "can güvenliklerinin sağlanması" için Vatan Caddesi'nde bir oturma eylemine girişmişlerdir. O civarda oturan, çocuklarının okula rahat gitmesini, yaşlıların ölüm korkusu olmadan karşıya geçmesini isteyen halk da bizleri desteklemiştir. Bu eyleme şoförlerden ve küçük kardeşlerimizden katılanlar olmuştur.

Öğrenciler olay yerine gelen Yurt-Kur İstanbul Bölge Müdürü'ne istemlerini aktarırken gelen ekip otolarından inen polisler hiç duraklamadan bir yandan küfür, diğer yandan ise cop kullanarak oturmakta olan öğrencilere saldırdılar. Öğrencilerin yurda girmek istemeleri üzerine tekrar saldıran polisler paniğe neden oluyorlar ve yurdun girişindeki tüm camlar kırılıyor ve öğrencilerin çoğu yaralanıyordu. Bununla kalınmadı. Öğrenciler yurdun katlarından da kovalandı, coplandı. Bu arada yurdun dışında yakalanan üç genç de olanlardan nasiplerini aldılar, yumruklandılar, coplandılar.

Olayın ilginç yönlerinden biri de ekip otosundan indikten sonra "vurun ulan o... çocuklarına" diyerek öğrencilerin üzerine saldırtan komiserin öğrencilere "evlatlarım" diye hitap etmesiydi. Ancak bu komiser öğrencilerden gelen "siz evlatlarınızı böyle coplar mısınız?" sorusuna yanıt veremiyordu.

Olay yerine gelen basın mensuplarının yurdun içine girmeleri ve fotoğraf çekmeleri engelleniyordu. Ancak buna öğrenciler tarafından gösterilen yoğun tepki semeresini veriyor. Basın mensupları içeriye bırakılıyordu. Basın mensupları olayları sıcağı sıcağına yaşamıyorlardı. Ancak ertesi gün gazetelere baktığımızda bu olayın çok kısa, haber değeri olmayan bir olay gibi geçiştirildiğini görünce şaşırdık. Basından daha büyük bir tepki beklemek hakkımızdı. Halkın sesi olması gereken gazetelerin ne yazık ki bu işlevlerini yerine getiremediğini gördük.

Olaya tekrar dönersek, aynı akşam Edirnekapı Yurt müdürü Sabahattin Can bize resmi yazışmaları gösteriyor ve polisin yaptıklarını "size az bile" diyerek bizleri "aydınlatıyor" ve bütün gece "cezamızı çekemememenin verdiği vicdan azabıyla, birazcık da cop ve kesik yaralarının etkisiyle yataklarımızda kıvranmamıza neden oluyordu.

Fakat bu olayın çok öğretici bir yanı vardır. En doğal haklarının, "yaşam" haklarının güvence altına alınmasını isteyen insanlara "copların güvencesi" verilmektedir. Ve sorunlarımıza çözüm olarak yapılan "resmi yazışmalar" gösterilmekte. Resmi yazışmalar şimdiye kadar bu caddede ölümleri engelleyemedi, şimdiden sonra da engelleyemeyecektir. Hatta ve hatta büyük bir vurdum duymazlıkla "Vatan Caddesinin, tören caddesi" olduğu, bunun için de üst geçit yapılamayacağı söylenmektetir. Biz törenler için insanların kurban edildiği zamanların çoook çok eskilerde kaldığını sanıyorduk. Ama '86 Türkiyesi demek hala oralarda. Ama bizler, Türkiye'nin hala orada kalmasını, o noktada "bıraktırılmasını" istemiyoruz. Ve oralardan kurtuluşun ancak demokrasinin tüm kurum ve kuruluşlarıyla işletilmesinden geçtiğini biliyoruz. Bunun önkoşullarıysa, insanların kendi sorunlarını anlayabileceği ve sorunlarına sahip çıkacağı ortamın yaratılmasından geçmektedir. Bu ise en geniş anlamda toplumun tüm kesimlerinin örgütlü olarak demokratik platformda yerlerini alması demektir.

Bizler çok iyi biliyoruz ki, kimse bizim sorunlarımızı, acılarımızı bizler kadar iyi bilemez ve bizlere sahip çıkamaz. Kim bizlere "sizler uslu uslu derslerinize çalışın, politikayla ilgilenmeyin; sizin sorunlarınızı da biz sizin adınıza çözeriz" diyorsa o bizim sorunlarımızı daha da ağırlaştırıyordur. Ve göz göre göre gencecik insanların ölüme itildiği, insan onuruna yakışmayacak şekilde coplandığı 86 Türkiye'sinde kendi sorunlarımıza sahip çıkmak bir zorunluluk haline gelmiştir.

Edirnekapı Öğrenci Yurdu'ndan
bir grup öğrenci adına H.Ö.

Doğrular Üzerine...

Biz hep biliriz ki aynı zaman boyutunda tek doğru vardır. İki doğru olmaz.

Şimdi şöyle bir senaryo düzenleyelim: Liseyi bitirdiniz, ÖSS ve ÖYS'ye peşi sıra girdiniz. Yıl 1978. Ve Atatürk Üniversitesi (Erzurum)'nde bir bölüm kazandınız. (Acı ama senaryo bu olur olur) Aldınız kelleyi koltuğa gittiniz Erzurum'a. Okula yazıldınız, bir yerlere yerleştiniz ve okuyorsunuz. Bir gün kantinde çay içerken 5-10 kişi oturdu yanınıza, sağdan soldan konuşuyorlardı. Biri size "Düşündüğün için mi varsın, yoksa var olduğun için mi düşünüyorsun?" diye sordu...

O anda ona "Var olduğum için düşünürüm, var olmasam nasıl düşünürüm, şu masa düşünmüyor ama siz de ben de görüyorsunuz ki bu masa var" mı demek doğrudur (ki gerçeğe uyan budur) yoksa "Ayıp ediyorsun tabiiki düşündüğüm için varım. Amma yaptın haa"" mı demek doğrudur.

Burada kahramanımızın vereceği yanıtın gerçeğe uyması gerekmiyor. Buradaki yanıtın amacı kahramanımızın ölmemesini sağlamak.

O zaman yeni bir doğrudan, politik doğrudan söz edeceğiz. Ve bu koşullarda kahramanımızın "düşündüğüm için varım" yanıtını haklı göreceğiz.

Çoğumuz bu koşullarda politik doğruyu seçer (can tatlı!..)

Ama (Derginin deyimiyle) şucular-bucular, ben ve bunun paralelindeki koşullarda politik doğruyu seçtiler mi?

Levent Özcan

İzmit Belediyesi'nde Son Durum

Belediye Meclisi'nin Yıllık Olağan Toplantısında yapılan bütün seçimleri SHP'liler kazandı. ANAP'ın kendi arasında ikiye bölünmesi SHP'ye yaradı. ANAP'ın içindeki MHP ve MSP'lilerin birlike başkanvekili adayına karşı, ANAP'ın içindeki liberal AP kökenliler ayrı bir başkanvekili aday çıkardılar. Sonunda SHP 13 oy alarak başkanvekili, encümen, meclis ve komisyon seçimlerinin hepsini kazandı. ANAP'ın liberal kanadı 12 oy aldı. MHP-MSP ittifakı 6 oyda kaldı. ANAP'ın Belediye Meclisinde 18 meclis üyesi vardı. Belediye Başkanı Necati Gençoğlu ANAP'lı olup, 1980 öncesi MSP il başkanıydı.

Sendikal Durum

1985-86 döneminde yetki alan Beş-İs (Belediye-İş) işçiyi işverene sattı. Sözleşmeden sonra geçen 1,5 yıl içinde işçiler sözleşmede geçen sosyal haklarını zamanında alamadılar. Sendika hiçbir şey yapamadı. Örneğin '85 Ekiminde verilmesi gereken 1 maaş tutarındaki ikramiye hâlâ verilmedi. Fakat ANAP'lı ve sağcı olanlar ikramiyelerini işverenden aldılar. İzmit Belediyesi'ne atak yapan Hak-İş'e bağlı Hizmet-İş Sendikası, Belediye-İş'i yıkmaya çalışıyor bir aydır. İzmit'te şube açan Hizmet-İş şu anda 1750 işçinin çalıştığı belediyede 200 işçiyi üye yaptı. Bağımsız Genel Hizmet-İş ise 70-80 üyesiyle durumunu koruyor. Fakat benim kanaatım, konfederasyon olmadan Genel-İş'in başarılı olamayacağıdır. İşverenin 12 Eylül'den sonra işçinin üzerindeki yoğun sendikal baskısı devam ediyor.

Saygılarımla. Ebru Levent

Öneriler ve Eleştiriler

1- Doğabilimi (Fizik, kimya, biyoloji, toplumbilim, bilgi, düşünbilimi, alet, işbilimi vs.) ve sanata da özellikle yer vermelisiniz.

2- Evrensel düzeyde dolaysız kuramlar –tepkisel olmayan– (felsefe) (varlığın evrimsel ve devrimsel karmaşıklaşma-aşmak-dönüşümü; çok çeşitli katlı ışınımın saçılımsal emilişi, deneysel toplumculuk, görelilik kuramı)

3- Lütfen burada şu sıralar karşılaştığım bilişsel sığlığı bayrak edinen, felsefeye kurama kavramlara vs.ye tepki duyan bilinçsiz halkçılar gibi yazımlarımı entellektüellik suçlamasına götürmeyiniz.

4- Olanaklar ve gereksinmeler (okurun) önkoşullarını diriltip 15 günde sayı çıkarmak,

5- Dünya olaylarını fırsat ve suyüzüne çıkışa bağlı olmaksızın ulaşabildiğiniz geçmişten bu yana (öncelikle güncel belgeleme) belgeleme ve genel eğilimlerin ve toplumcu istemlerin zorunluklarına kanıtlayıcı tanıtlama ile değinmelisiniz.

6- Kurumların, araçların ve sınıfların tanıtımı, kavratımı (Değişik biliş düzeylerine ulaşabilmek gereği ile)

7- Lütfen kitlesel resimlemeden tekil resimlemeye, reklamcılığa dönüşmemeye özen ve çaba gösterin. Bizi basının yozlaşması ve yabancılaşmasından kurtaracaksınız.

8- Nükleer enerjiye karşın güneş, yeraltı, su, rüzgar, bulut gibi enerjilerin kullanımlarını, çalışmalarını ve militan barışçılık dayanışmaları, kurumlaşma veya örgütlenmelerini tanıtmanızı salık veriyorum.

9- Hindistan, Avustralya, Kanada, Meksika, Brezilya, ABD gibi ülkelere ulaşarak, faydacılığı kırarak evrensel sınırlara ulaşmalıyız.

İlgililere Uyarı

Haziranın son günlerinde Ankara'da 22 çokuluslu şirketin temsilcileri ile ortak toplantı yapıldı. Toplantıya Başbakan Turgut Özal ve bazi bakanlar da katıldı. Basına kapalı olarak yapılan toplantıyı, ünlü ITT şirketinin başkanı yönetti. Bu tröstün "ünü" bilindiği gibi Şili'de halkın oyları ile iktidara gelen Sosyalist Allende hükümetinin devrilmesinden sonra tekrar iktidara gelen kanlı diktatör Augusto Pinochet'in, iktidara gelebilmesi için harcadığı milyonlarca dolardan geliyor. Emperyalist ABD'nin bir tröstü olan ITT'nin Türkiye temsilciliğini Tercüman gazetesinin sahibi Kemal Ilıcak yapıyor. Ayıca Jak Kahmi'nin, Profilo Holding ile ortak yatırımlara giren silah şirketinin ve Egemen Topbaşı ile Korkut Özal'ın ortak olduğu Hak Yatırım şirketi ile ortak yatırımlar yapan çok uluslu şirketlerin de temsilcileri katıldı.

Uluslararası platformda emperyalist ve sömürücü niteliği kanıtlanmış olan, halkın iradesiyle iktidara gelmiş sosyalist hükümetlerin devrilmesini ve halk düşmanı faşist hükümetlerin kurulmasında büyük rol oynayan bu çokuluslu tröstlerle "kapalı kapılar arkasında" neler konuşulmuştur? Özal hükümeti bu çokuluslu tröstlere yerli işbirlikçileri ile beraber ne gibi tavizler vermiştir? ABD'de eğitim görmüş ve bu tür çok uluslu şirketlerde danışmanlık yapmış olan Özal'ın amacı, yeni "yatırım" için uygun siyasal koşulların Türkiye'de varlığını ve Türkiye'deki ucuz emek sahiplerinin "yaramazlık" yapamayacaklarını anlatmaksa eğer, bugüne kadar yatırılan her 1000 Doların karşılığında dışarıya 8000 Doların çıktığını unutmamalıyız. Halkın sırtından kazanılan paraların çok uluslu tröstlerin kasalarına "yatırım" adı altında girmesine karşı bugün "yaramazlık" yapamayan ucuz emek sahiplerinin yarın ne yapacaklarının belli olmayacağını, hem yerli hem yabancı "ilgililere" anlatmak isteriz.

ÇAĞIMIZIN

ŞAİRLERİNE

Öyle kolay sanma sen bu işi, kardeşim,
hemen kalkışma tellerden şarkılar döktürmeye!
Sazı eline bir kere almaya göresin,
bir görev yüklendin demektir, bilesin,
çok ağır bir görev, ve belâlı.
Geldinse anlatmaya yalnız kendi derdini,
kardeşim,
yalnız kendi zevkini anlatmaya geldinse,
bırak elinden o kutsal sazı,
sana burda hiç kimse kulak asmaz.

Biz yaşamadayız bugün bir çölde, kardeşim,
çok eskilerde bir Musa vardı hani,
işte biz o Musa gibi yaşamadayız bugün;
tanrı tekparça ateşten bir kılavuz vermişti ona,
o da o ateşten kılavuzun peşinden gitmişti.
Bugün tanrı tekparça ateşten şaire ne der bak:
Sizsiniz halkı mutluluğa götüren yolu aydınlatacak.

Ey şairler, gireceksiniz halkla kol kola,
alevlerin, fırtınaların içinden geçeceksiniz,
hiç durmadan yürüyeceksiniz, ama hiç durmadan;
alçaktır halkın bayrağını elinden düşüren de,
şurda, geride, bir kenarda gizli gizli,
bir parçacık dinleneyim, diyen de alçak!

Halk bakacak, görecek, anlayacak,
acı çeken kim, baş kaldıran kim, dövüşen kim,
kim işi oluruna bırakmış,
kim günü gün eden,
kim şarlatan,
kim korkak!

Peygamberler çıkacak, yalancı ve kurnaz,
durun, diyecekler size, durun, ey insanlar,
işte burası, diyecekler, sizi yaşatacak yer,
işte burası bolluk ülkesi, mutlu toprak.
Bu korkunç yalanlara kanmayacak ama
hiç kimse,

ne açlık kanacak, ne susuzluk kanacak,
ne de umutsuz yaşamak,
haykıracak güneşte kavrulan milyonlarca insan,
hepsi yalan, diyecekler, hepsi yalan, hepsi yalan.

Ne zaman eşit pay alırsak hepimiz bolluk
sepetinden,
ne zaman hepimiz sırayla oturursak
hak sofrasına,
ne zaman her eve girerse bereketli
aydınlığı bilimin,
ne zaman pırıl pırıl yanarsa tekmil evler
aydınlıklar içinde,
işte o zaman deriz, burada duralım, tamam,
işte burası bolluk ülkesi, mutlu toprak.

Biz o güne kadar, dur durak bilmeden,
sürdüreceğiz amansız savaşımızı,
dağ taş demeden yürüyeceğiz,
gözler çakmak çakmak, yumruklar sımsıkı.
Sonunda bütün bu çabalara karşılık
hiçbir şey geçmeyebilir de elimize,
yola çıkarken zaten biz bunu göze almıştık.

Ölüm kondurup alnımıza yumuşak bir öpücük,
kaparsa usulcana göz kapaklarımızı,
ve ipekten kefenler ve çiçekler içinde
alıp korsa bizi kara toprağa,
bu bile yeter de artar bize.

Sandor Petöfi

(Çev.: A.Kadir - E.Canberk)